ט"ו בטבת, תשמ"ז 16.1.1987

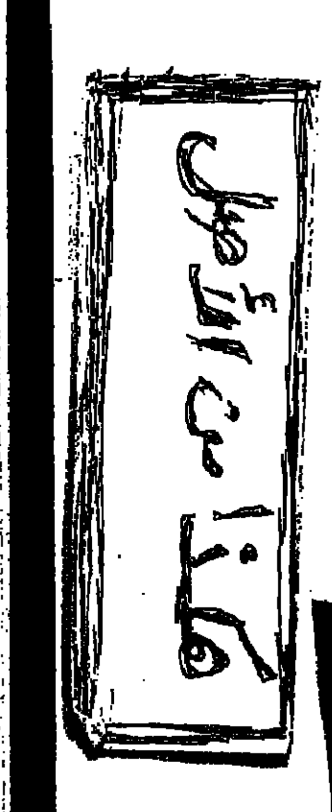
חאשוג'י פאשא והקשר הישראלי

יומן שבי בכלא קהיר. פרסום ראשון

מפוני ימית, קללת הפיצויים

רימון בדיסקוטק, רצח ותעלומה

משה זנבר, רק יו"ר. שטח פרטי

נפגשנו במרס

STUDIO

נפגשנו במרס. אני, ORIELLA,
פינת הישיבה הקלאסית מאיטליה
עם המגע המיוחד של
NICOLA CAPPELLINI המעצב הנודע.
היא ALESSANDRA ספרדיה מקסימה.
עשינו הכרה בקומה השניה של
בית מרס, מפגש הריהוט האירופאי
הגדול בישראל.
מסביבנו, תוכלו למצוא עוד המון
פינות ישיבה ופינות אוכל יפהפיות.
בחרו לכם אחת לטעמכם -
וקחו אותה הביתה.

בואו נפגש כבר השבוע
בבית מרס הקרוב אליכם, אריבדרצ'י.

אפשרות
לתשלומים "ויזה עדיף"
באמצעות

פתוח במוצ"ש

בית

תל אביב, רח' הרצל 158 חיפה, רח' הרצל 52
באר-שבע, דרך חברון 4, ירושלים, הרצוג 61

סופשבוע

ט"ו בטבת, תשמ"ז 16.1.1987

עורך: צבי לביא
עריכה: דניאלה בוקשטין
עיצוב ועריכה גרפית: יורם נאמן
גרפיקה: נטע גרינשפן
מודעות: אורי דגן

קוראים יקרים,

עדנאן חאשוגי, המיליארדר מערב־הסעודית, איננו איש מיסתורין. טורי רכילות פיזרו אבק כוכבים על עושרו המופלג וחיי הפאר שהוא מנהל משני עברי האוקינוס. טורים אלה אהבו בעבר להתעסק בתביעת המזונות שהגישה נגדו אשתו הראשונה (שני מיליארד דולר). אפשר שלא היה חורג מהם אלמלא נתשפה מעורבותו בעיסקת הנשק האיראנית. יעקב ארז חושף את הפן היהודי והישראלי – הפחות ידוע – במערכת קשריו ועסקיו. שורשיו עמוקים מפרשת איראן. סיפורים שפעם תובלעו או התעלמו מהם, וכאלה שלא נודעו, מוארים כאן באור חדש. האור לא מגיע לכל הפינות. למשל, המניעים שמאחורי הקשר הישראלי של חאשוגי. האם משחק כאן רק הכסף, או שמא יש ממש בהערכתו של איש עסקים ישראלי שעמיתו הסעודי מצטייר בעיניו כמו "מלאך שלום". גם אם הוא צודק, לא נראה שחאשוגי נושא עיניו לפרס נובל. הוא משקיע מרץ (ולא מעט כסף) בתהליך השלום כמו בעסק שהרווחים הצפויים ממנו גדולים לא פחות, אם לא יותר, מרווחיהם של סוחרי־נשק בעת מלחמה.

נווט חיל־האויר לשעבר, מנחם עיני, עומד היום בראש מינהלת פרוייקט ה"לביא". הטייס לשעבר רמי הרפז מנהל עכשיו תעשיה פלסטית בקיבוצו. בימים אלה, לפני 13 שנה, הם שוחררו מהשבי המצרי. יחד עם שמונה שבויים ישראלים ממלחמת ההתשה, חילקו תא אחד בכלא עבסייה. הם היו מנהיגיו והפיחו רוח חיים בחבורה שהיו לה סיבות טובות להיות מדוכדכת. מערכת החיים שאירגנו היתה במתכונת קיבוץ. אחת לשבוע, בליל שבת, כינסו מועצה ודנו בענייניהם. פרטים קטנים וטפלים לכאורה שהיו תמצית חייהם: כיצד להגיב כלפי סוהרים קנטרנים; איך לקבל את פני השבת; איך לקיים את סדר פסח; מה שם יקראו לחתולה המאומצת; מה יהיו חוקי המשחק במועדון הברידג'. ההחלטות נתקבלו בהצבעות דמוקרטיות. סיכומי הדיונים נרשו במחברת פרוטוקולים שהפכה להיות יומן השבי. עיני והרפז נתנו את המחברת ליוסף ולטר, שנותן לה פירסום ראשון. מיבחר קטעים המצטרפים למסמך אנושי נדיר ומרתק.

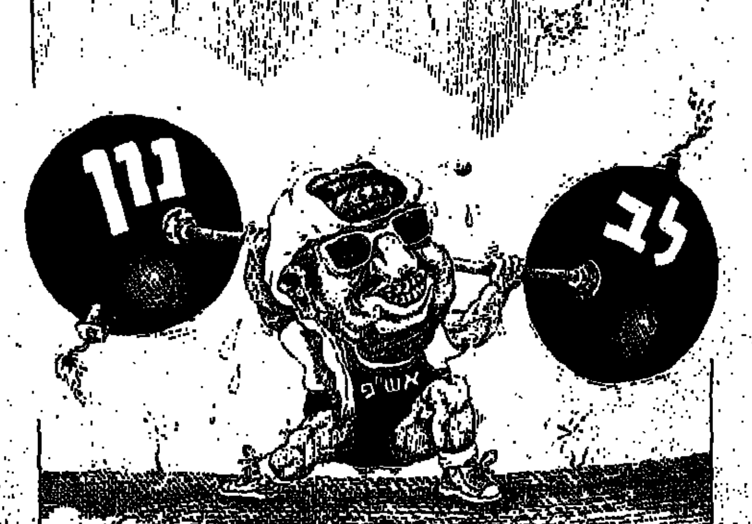
דעתה של הבמאית עדנה שביט לא היתה נוחה ממלה אחת שכתבתי בהקדמה לכתבה עליה, בשבוע שעבר. „אינני סולדת מן התיאטרון הישראלי", היא הגיבה במכתב, „אני חלק ממנו ואני מכבדת ומעריכה את חברי למקצוע העושים את התיאטרון הישראלי". בראיון אמרה שביט דברים קשים על התיאטרון הישראלי שהוא לא מה שהיה, ושהוא לא מה שצריך להיות וכו' וכו'. וזה גם בתשובה לשאלתה של בילי מוסקונה־לרמן מה הניתוק הזה שלה, אחרי ששביט אומרת לה שהיא לא יודעת מה קורה היום בשטח הזה. במכתבה היא טוענת שהמלה "סולדת" מעליבה את חבריה למקצוע, והשימוש בה הוא בניגוד לכוונתה ולרצונה. מוזר, מפני שבמילון אבן־שושן "סולד" משמעו נרתע או נסוג לאחור.

צ. לביא

בשער: תא"ל עמירה דותן. כתבה בעמ' 24–26. צילום: שמואל רחמני

„כל־כך נעים לפגוש אותך שנית, רון, בנסיבות החדשות"...

הולך להיות נצחון קצר־מועד, מחז

יומן שבי

מנחם עיני, ראש מינהלת פרוייקט ה"לביא", וטייס חיל־האויר לשעבר רמי הרפז, חושפים לראשונה את היומן אותו כתבו לאחר שנפלו בשבי המצרים במלחמת ההתשה, יחד עם חיילי צה"ל אחרים. סיכומי הדיונים השבועיים של אסיפת חברי "התא הישראלי" בכלא קהיר, שניהלו חיי קיבוץ והחליטו בהצבעות דמוקרטיות איך לנהוג בסוהרים, על מה לקדש את השבת, ואיזה שם יקראו לחתולה המאומצת. מסמך אנושי נדיר ומרתק.

מאת יוסף ולטר

"בישיבה מוקדמת שנערכה היום, הוחלט על הקמת מועצה בת 10 חברים שתדון בבעיות החדר ותקבע החלטות בהתאם. המועצה תכונס פעם בשבוע, ביום ששי, לאחר כיבוי אורות. יו"ר מכהן בתפקידו שבוע אחד. קביעת היו"ר לפי סדר הא"ב של השמות הפרטיים. רוב להחלטות – 6 איש. יירשם זכרון דברים של הישיבות בדפתר, רצוי בקיצור ולעניין. הצעות לדיון יוגשו ביום ששי, אלא אם היו"ר מוכן לקבלן במשך השבוע".

הישיבה הזאת נערכה בפברואר 1971, לפני כ־16 שנים, בחדר שרוחבו 8 מטרים ואורכו 10 מטרים. תא בכלא עבסייה שבקהיר. דייריו היו צירוף לא־מקרי של טייסים, לוחמי ת"ר ועובדי קנטינה – כולם אנשי צה"ל שנפלו בשבי במהלך מלחמת ההתשה. שנתיים וחצי בילו יחד, דחוסים איש בתוך רעהו, בלי מירווח של שעת וזמן להתבודד, לנוח, לשתוק.

הם היו עשרה: הטייסים רמי הרפז, עמוס זמיר ואביגעם קלדס; הנווטים עמוס לויטוב, מנחם עיני ויצחק פיר; דן אבידן, קצין צנחנים במילואים; החייל דוד לוין; עובדי השק"ם מוטי בבלר ומוטי כהן. זמן קצר היה עימם גם הצנחן יאיר דורי, שהוחזר לישראל מחמת פציעתו הקשה. כל אחד הגיע לתא המשותף אחרי דרך ארוכה של חקירות אלימות ושתייה בתאים בודדים. התמזגותם בתוך המושבה הישראלית שהתנהלה במתכונת של קיבוץ זוטא, היוה לגביהם פרק חדש ומרענן, אך לא גטול מתחים. היה מי שיצק תוכן ועניין לחייהם בשבי. רמי הרפז וחברו הטוב מנחם עיני, הצליחו בכוח אישיותם לאחוז בציצית ראשם של חבריהם לתא, ובלהט בלתי נדלה גיבשו מערכת חיים מיוחדת (הטייסים, למשל, חברו יחד לתרגם את ספרו של ג'.ר. טולקין, "הוביט", שפורסם בארץ לאחר שיחרורם). המסגרות והתכנים נקבעו באורח דמוקרטי בישיבות השבועיות של "מועצת החדר". דנו שם בענייני שינה, מזון, בישול, נקיון, לימודים, היחס לסוהרים, השם שייקרא לחתולה המאומצת, ואפילו סדרי מועדון הברידג', כן ברידג'.

הפרוטוקולים של הישיבות תועדו בקפידה במחברת בעלת עטיפה כחולה. מאות דפי יומן שמצטרפים למסמך נדיר החושף את חיי השבויים הישראליים בכלא המצרי, את הבעיות שבהם התלבטו, את רגעי השמחה ושעות המשבר. בימים אלה, לפני 13 שנה, חזרו השבויים הביתה. תא"ל (מיל') מנחם עיני, העומד עתה בראש מינהלת פרוייקט ה"לביא", שולף מגנזיו את המחברת היקרה, שמקפלת בתוכה סיפור חיים רב־משמעות בחייו ובחיי חבריו. טיסת תבכורה של ה"לביא" היא לגביו מאורע שסוגר מעגל. אנו חושפים כאן לראשונה קטעים מתוך היומן התסוי. מסמך אנושי מרתק.

לסוהרים – יחס של עליונות מאופקת. אין להרים קול בשום מקרה.

ישיבה מס' 1, 19.2.71

נדונו והגיעו לכלל סיכום הבעיות הבאות: יחס לסוהרים – יחס של עליונות מאופקת. אין להרים קול בשום מקרה. צחוק בגבול הטעם הטוב ובלי לרדת לפסים אישיים. מגע רשמי. תורנויות – התורנות תכלול ניקוי הגאז פעם ביום; סאטוא החדר פעם ביום; מצב נאות של השירותים; ניקוי השולחנות והמאפרות; רחיצת כלים פעם ביום במים חמים. נוהל כיבוי אורות – אחרי כיבוי אורות ישרור בחדר שקט מתקבל על הדעת. כהשכמה, שעה אחרונה להדלקת אור, 9.50. אם לאחר מכן ישנים לפחות שניים, ימשיך לשרור שקט. ביום ביקור הצלב האדום, השכמה ב־8.00.

ישיבה מס' 2, 26.2.71. יו"ר רמי

נימוסים – הבנת המצב. כל אחד בא מסביבה אחרת, עם חינוך שונה. לכן חשוב להתחשב בזולת בצורת הפנית, השארת שולחן נקי לאחר הכנת האוכל וכין הארוחות. כדורגל – אין לשחק כדורגל בזמן הארוחות ובזמן ארוחת הערב. ייצוג – נמצאים במסגרת צבאית. גילוח פעמיים בשבוע, להסתובב כבגדים נקיים ובצורה מסודרת. התנהגות נאותה בחצר. חשבון אישי להשתדל לסלק בתוך החדר. בסיכום, ייצוג הארץ מעל הכל.

יש לנהוג במתינות וכיאה לישראלים במקום זה, בצורה ההולמת את רמתנו, כי עיני כל צופות בנו.

ישיבה מס' 3, 5.3.71, יו"ר דן

פניות לצלב האדום תעבורנה דרך רמי. התנהגות נאותה בזמן הביקור, חלוקת המתנות לאחר לכתם. נקיון בית השימוש – הועלתה דרישה מחודשת לשמירת יתר נקיון בשירותים. סוכם שעל התורן היומי לדאוג לסילוק הניירות ולשמור על הנקיון. ביצוע החלטות – גונתה בחריפות התנהגותם הבלתי נאותה של... (שני חברים) ושוב הובאה ההצעה שיש לנהוג במתינות וכיאה לישראלים במקום זה. יש לנהוג בצורה ההולמת את רמתנו, כי עיני כל צופות בנו. אליפות בכדורגל ובשחמט – הוצע ונתקבל באהדה כללית. ניתן שבוע לליבון התקנון ובשבוע הבא תחל האליפות. פורים – הוצע על ידי דן לקיים את חג הפורים. התקבל ברוב קולות ואהדה. פיר ואביר התנדבו להיות ועדת תרבות.

ישיבה מס' A, 13.3.71, יו"ר יאיר

קיום טקס קבלת שבת – הוצע לקיים נוהל קבלת שבת מחייב בערבי ששי. לאחר ויכוח שנגע בנושאי קבלת שבת ועבר, בהרמות קול, לבעיות דת וכפייה דתית וייחוד יום השבת, הוחלט כרוב של 7 בעד ו־3 נמנעים, על קיום ההצעה. דן, כיוזם הרעיון, מקבל על עצמו את אירגון המאורע שיתקיים בערבי ששי לפני שיחת החברה. בעיית תוכן קבלת השבת לא ירדה מעל הפרק, גם אחרי ההצבעה וחילופי דברים סוערים. הוחלט שלא להעניק תוכן קבוע, הן דתי והן חילוני. אליפות כדורגל – אחראי על המשחקים, השוער הנודע, ע. לויטוב. כשופטים נקבעו עמוס ל. מוטי ב. ומוטי כ. מאגודת השופטים המקומית. יאיר מציע... לא ברור מה. כנראה משהו שקשור באליפות השחמט, נושא שיובא לפני פורום הישיבה הבאה. עמוס ל. מוותר על משהו. יאיר אומר שהוא לא כל כך טיפש. בבלר תוקע... דוד מברבר בשכל, יאיר נועל את הישיבה – גוזנטהייט (בריאות).

הצעה לקיים סדר מסורתי בפסח בוטלה. ההצעה לקיים סדר נוסח השומר הצעיר בתוספת קריאת קטעים מיציאת מצרים, התקבלה.

ישיבה מס' 6, 26.3.71, יו"ר מוטי ב.

הצעה לקיים סדר מסורתי בפסח בוטלה. ההצעה לקיים סדר נוסח השומר הצעיר (פשוט ההגדה היחידה שיש לנו ועוד משנה שעברה), בתוספת קריאת קטעים מיציאת מצרים, התקבלה כרוב של 9 ואחד נמנע. אחראים לניהול הסדר, אבי יצחק ורמי. חידון תנ"ך – הועלתה הצעה לקיום חידון שבוע לפני ערב פסח. התקבלה פה אחד. בעיות בטורניר הכדורגל – הצעה של לויטוב לקצר את ליגת הכדורגל. דוד מציע להמשיך עד הסוף המר. זמיר מציע לבטל את האליפות ולהתחיל כשח. תוצאות ההצבעה: 8 בעד המשך האליפות וקיצורה; 2 נגד קיצור האליפות. הצעה השלישית נתקבלה בבישימול מחוסר קולות המצביעים – אפס.

ישיבה מס' 10, 29.4.71, יו"ר רמי

הועלה ספק לגבי יכולת ורצון למצוא קטעים להקראה. הוחלט שרמי מצטרף אל דן במציאת הקטעים וממשיכים בנוהל, עקב רצון האנשים לקצת התעלות. נוהג ונוהל לאחר כיבוי אורות – מסתבר שהרעש והצעקות עוברים את מיגבלות השינה של אלה שמעוניינים, סיכום: עצמת הפטיפון במינימום הנשמע; צעקות כדומינו – להשתדל מאד להמנע; לסדר את האור כך שלא יפריע לישנים. נימוסים – (גרפסים ונאדות). הועלתה מחאה עזה נגד חופש היתר כנושא זה, סיכום – להמנע, במידת האפשר, בזמן האוכל. לכבוש את הרוח כל עוד ניתן, אך לא להפוך זאת למוסד מקודש.

ישיבה מס' 12, 14.5.71

עבדול עזיז (אחד הסוהרים) – לאחר כמה התנגשויות של הגמר, פעם עם מוטי כ. ובשניה עם

צילום לדיר מכלא קהיר (באדיבות בטאון חיל האויר) – רמי הרפז (שני מימין) ומנחם עיני בפגישה עם נציגי הצלב האדום. למטה – קטע מהיומן, סיכום הדיון בנושא הנישואין.

מוטי כ. בהרמת יד ובלקיחת כיסא ממוטי כ. בכוח – הוחלט להביא את הדברים לידיעת הצלב האדום ולא לפני מפקד הכלא. במקרה של היתקלות עמו בנוגע לכיסא או ספסל, לתת לו ולהמנע מלצחוק עמו. בקיצור, לא להתייחס אליו. תקשורת – אם רוצים לדבר עם קצין, מבקשים קצין ולא משנה איזה קצין בא. להוראות בבית של רמי עם נטע.

סוכם להפסיק עם הקטטות וכל אחד ישחק עם כל אחד. בבלר הציע שהשולחן הטוב ישחק עם הקלפים הרעים.

ישיבה מס' 14, 28.6.71

קבלת שבת – גם רמי נשבר, טוען שאין לו ראש, על כל פנים לא בשביל לארגן קבלת שבת,

הנושא רעך. הגמך – להתלונן או לא. גמרנו עם מסכת התלונות לזמן הקרוב. צריך להתעלם ממנו. בהצבעה חשאית התוצאות כדלקמן: 1 בעד להתלונן; 6 נגד, ושני נמנעים. מעניין לצד מי הם. אין תלונה. נמשיך לדכא אותו באופן פסיכולוגי.

ישיבה מס' 17, 18.6.71

שבוע של טיולים ברחבי קהיר, הילטון פירמידות, בורג', ברידג' – רמי פתח בנאום על הריבים לפני כל משחק. סוכם להפסיק עם הקטטות וכל אחד ישחק עם כל אחד. בבלר הציע שהשולחן הטוב ישחק עם הקלפים הרעים, דוד הציע לעשות הגרלה, הצעתו נתקבלה.

ישיבה מס' 19, 2.7.71

נוכח מחסור בעניני דוגמא, הוחלט לפרוש כנפיים ולהמריא אל שחקי הפילוסופיה, על מנת להשאר מעוגנים משהו למציאות, הוחלט לבחור בנושא המוסיקה, וזאת בצמידות למטען התקליטים שבאמתחתנו. ההשתתפות היתה מלאה, מי בקול ומי בשמע, והסיכום התקבל פה אחד.

הוסכם שהצעד הראשון בקשירת יחסים שיביאו לבסוף לנישואין היא האהבה, יש לדבר ולנתח אותה ראשונה.

ישיבה מס' 20, 9.7.71

נישואין כנושא לשיחה הועלה על ידי עמוס ל. מאחר והוסכם שהצעד הראשון בקשירת יחסים שיביאו לבסוף לנישואין היא האהבה, יש לדבר ולנתח אותה ראשונה. יצא ש־90 אחוזים מהשיחה היו קשורים באהבה למה ואיך. היפה בכל העסק, אף־על־פי שהנושא המרכזי לא זכה לתשומת הלב המרכזית, הוא היכולת לשבת יותר מ־10 דקות ביחד ולדבר על דברים מבלי להזכיר את החקירות או להחליף דיעות על חיל האויר.

ישיבה מס' 21, 16.8.71

מנחם עיני הגיע מבית חולים, לאחר שהיה של שנה שם. שבוע של בילויים במועדוני לילה בקהיר. דן לא יצא. כל ההצעות הועלו על־ידי חכרנו החדש, בעל הרעיונות הכבירים והמרובים, אשר זה עתה הגיע מבית הבראה, שם היה לו זמן רב לחשוב על כל מיני נושאים. החברים הישנים דלו את כל מה שהיה להם. הוחלט לבקש מהצלב האדום צבע לצביעת החדר והכוננויות. בישיבה דובר על־כך שיש לנהל חיים על רמה, אף־על־פי שאנו נמצאים באיזור נחות. סוכם גם

(המשך בעמוד הבא)

מנחם עיני (מימין) ורמי הרמז היום, עם פסלים שעיצב בסבון בכלא: שניהם מאותו הכפר. (צילומים: ראובן קסטרו)

הדברים הפעוטים הפכו לתמצית חיינו

רמי הרמז ומנחם עיני הם מאותו הכפר. לא במובן המקובל של המלה. הם לא נולדו באותו מקום, גם לא גרים בשכנות. פרקים סוערים בחייהם הפגישו אותם. שניהם היום בני 46. רמי, נשוי פלוס 5, מנהל את מפעל "פלסטופיל" בקיבוצו, הזורע. מנחם עיני, נשוי פלוס 3, גר ברמת-השרון, עומד בראש מינהלת פרוייקט ה"לביא".

נקודת המיפגש הראשונה היתה בחיל האויר, לפני שנים רבות. רמי, טייס פאנטום, ומנחם הנווט נמנו על קבוצת הטייסים שיצאה לארה"ב לקלוט את מטוסי הפאנטום הראשונים. הם שבו ארצה בעיצומה של מלחמת ההתשה והוטלו באחת לקרב נגד סוללות הטילים המצריים. שניהם הופלו מעל איזור התעלה. רמי, ב-30 ביוני 1970, כשהיה בדרכו ארצה לאחר השמדה מוצלחת של סוללות טילים ליד הקילומטר ה-101. מנחם, כשלושה שבועות לאחר-מכן, בשהיה במטוסו של מפקד הטייסת שנפגע מרסיסי טיל שהתפוצץ בקרבתם. רמי צנח ונחת בשלום. מנחם נפצע קשה ואושפז מספר חודשים בבית החולים מעדי שבקהיר. הם נפגשו אחרי שנה וחצי בכלא עבסייה ושהו יחד עד לחילופי השבויים, אחרי מלחמת יום הכפורים.

השקפת עולמם אינה עולה תמיד בקנה אחד. אבל בזכות אישיותם ולמרות הויכוחים — ואולי תודות להם — הצליחו להתגבר על קשיים רבים וליצור מסגרת חיים תוססת מאד, [illegible] מעמדם המיוחד של כל השבויים.

רמי הרמז: "התקופה של [illegible] היתה חוויה קשה. [illegible]

בהתעמלות בוקר. קראתי את התנ"ך פעמיים. סיפור מתח מעולה. על קרשים וקרטונים שהוצאתי מחבילות הצלב האדום, שרטטתי מכונות למפעל שלנו, שהיה באמצע התכנון, ומלוחות קרטון והחיכות להם בניתי משחקי שש-בש ודמקה. בערב הייתי רץ בתוך החדר שגודלו 3 על 4. עברתי 6,200 מטר מדי ערב. למדתי גם עמידת ידיים. כך הגשמתי חלום ילדות כמו שאר החברה.

"עם השומרים לא היו לנו יחסים מיוחדים. אלה היו אנשים שעולמם מוגבל ולי אישית לא היה שום ענין לשוחח עמם. בסך-הכל אני זוכר אותם כאנשים נחמדים ואפילו אנושיים; זכור לי מקרה מן התקופה שישבתי בתא בודד. באחד הימים הם שבו לחקור אותי ומנעו ממני אוכל. אחד השומרים ריחם עלי, הוציא מתחת לחולצה פיתה ונתן לי. עד שנפלתי בשבי, לא חשבתי על המצרי כאדם, בכלא קהיר נוכחתי לדעת שהאזרח המצרי הוא אדם נחמד, שאוהב בדיחות על עצמו, ועם כבוד עצמי מפותח מאד."

רמי הרמז הגיע אל התא המשותף ב-12 בדצמבר 1970, לעבור 8 חודשים הצטרף מנחם עיני, גם הוא אחרי חקירות, למרות פציעתו. באחת מהן שברו לו אלע במכת קרש. [illegible]

מנחם עיני: [illegible]

(המשך בעמוד 33)

(המשך מהעמוד הקודם)
להציע בישיבה הבאה על קיום מסגרת לימודים שבועית.

בבלר טוען שבקבלת שבת, בהעדר יין, אפשר לקדש בכוס מים עם פרוסת לחם ואם אין לחם גם פיתה טובה.

ישיבת מס' 28, 28.7.71

לאור ההחלטה מהשבוע שעבר, מעלה רמי את ההצעות ללימודים. הנושאים הם: מתמטיקה, פיסיקה, אנגלית ותנ"ך. בכל מקצוע יקויימו שתי כיתות לימוד, בהתאם לרמה. המורים הם רמי — מתמטיקה ופיסיקה; מנחם — חשמל; פיר — אנגלית למתקדמים ומתקדמים מאד; אבינועם — תנ"ך. מתעורר ויכוח האם הלימודים הם זכות או חובה. מנחם חושב שהלימודים הם חובה. דוד אומר כי לא שאלו אותו אם הוא רוצה להגיע למצרים, ולכן לא יכולים להגיד לו איך להעביר את הזמן. בעצם הוא רוצה ללמוד אבל כל זה לשם הויכוח-העיוני.

רמי מעלה את בעיית החוג לתנ"ך. אין לו רעיון כיצד לממש את החוג. דוד מציע לקרוא פרקים ולדון בהם. מנחם אומר שיש ספרים בעייתיים שאפשר לדון בהם הרבה מאד, אבל כל זה מותנה בהימצאותו של אדם שידריך את הנושא. דן סבור שחסרה הידיעה הבסיסית לפירושים סוציאליים-היסטוריים של התנ"ך, אך תומך בקיום הנושא. אבי מוכן לקחת על עצמו את ריכוז החוג, לשבוע נסיון.

הצבעה לסיכום נושא הלימודים: הלימודים — זכות; מי שנרשם לחוג מסויים, חייב להמשיך בו עד סופו. באופן מעשי, כולם לומדים ברצון ויותר משני נושאים. מנחם מציע לחדש את קבלת השבת והדגש הוא על קידוש. מתפתח דיון עקרוני האם אפשר לקדש בלי יין. דוד אומר שאם אין יין, אי אפשר לקדש. בבלר טוען לעומתו שאפשר לקדש בכוס מים עם פרוסת לחם ואם אין לחם גם פיתה טובה. סוכם לרחות את הרעיון. חוששים לעבודות — דומינו, דומינו, דומינו.

רמי אוהב בדיחות גסות, לא יאומן! הצרה היא שהוא לא מבין אותן.

ישיבה מס' 24, 30.7.71

מאז תחילת הלימודים לא מפסיקים לדבר על זה ואין מקום בחדר לקרוא בשקט. רמי מציע להוסיף עוד שיעור פיסיקה לחוג א', לאור ההתעניינות הגוברת והולכת של התלמידים. יצחק מציע להרחיב את שיעור האנגלית למתקדמים יותר. הוחלט על הוספת שיעור פיסיקה בימי ששי ושיעור אנגלית מורחב בן שעתיים, בימי ראשון. ביקשו מאבי שיספר מה עתיד להתרחש בשיעור תנ"ך והוא מסרב בתוקף. המתח בעיצומו. לקראת סיום הישיבה נערך ניסוי שריפת נייר צילופן ע"י רמי. הניסוי הצליח... נ.ב. עד לשעות המאוחרות סיפרו בדיחות. רמי אוהב בדיחות גסות, לא יאומן! הצרה היא שהוא לא מבין אותן. עמוס ל. לא יודע לספר בדיחות בכלל ואם הוא כבר מספר, הן מעלות עונש.

ישיבת מס' 36, 29.10.71

רמדאן — בעקבות בקשתו של השומר ג'ומעה להמנע מאכילה, שתיה ועישון בחצר, בימי הרמדאן, ביקש זמיר לדון בבעיה. ההחלטה להמנע מאכילה נתקבלה ברוב של 6 ואחד נגד. ההחלטה להמנע מעישון נתקבלה ברוב של 4 ו-3 נגד. רמי הקריא קטע מהספר "הרע לכאורה" של קונארד לורנץ בהוצאת הקיבוץ המאוחד: "קבוצות של גברים מעטים השוהים בתוקף המסיבות זמן רב ביחד, כשהם תלויים לחלוטין זה בזה ואינם נפגשים כלל עם זרים שמחוץ לקבוצתם, מחלה אופיינית תוקפת אותם — מחלת הקוטב... אותה שעה תיטיב לעשות אם תהיה חומק בסתר מתוך הצריף, מתוך האוהל או מתוך האיגלו, נוטל עצם כלשהו שאינו יקר מדי ומרסק אותו לרסיסים ורסיסי רסיסים, עד שוך החמת מעליך. דבר זה יש בו פורקן כלשהו ובשפת הפסיכולוגיה של ההתנהגות הוא קרוי הסטת הפעילות".

ליצחק לא איכפת שיושבים לו על המיטה אבל מבקש שלא יפזרו לו אפר וקליפות של ביצים.

ישיבת מס' 37, 5.11.71

הומור בחדר — רמי מבקש להשתדל לעשות את ההומור הנכון עם האנשים הנכונים, בצורה הנכונה ולא לדרדר את המצב יותר מכפי שהוא, מכיוון שעלינו לעשות יחד עוד מספר שנים טובות, ועלינו ללמוד לחיות יחדיו. ליצחק לא איכפת שיושבים לו על

(המשך בעמוד 32)

ללת הפיצוי

הם לא כל־כך מיליונרים כמו שחושבים אותם, וגם לא מאושרים. הפיצויים שקיבלו לא הביאו מרפא לפצעים בנשמה. חקלאים תמימים היו טרף קל לברוקרים, והפסידו את רוב כספם במפולת הבורסה. לאחרים הציקו בתביעות קטנוניות על גניבת דודי שמש וחבלי כביסה. מיואשים, לא מעטים, עזבו את הארץ. מי שהחליט להמשיך בחיי מושב, נפל קרבן למשבר החקלאות. עוד מעט חמש שנים לפינוי ימית, וקללת הפיצויים עדיין רודפת את המפונים, אנשי המושבים.

מאת עמוס לבב צילומים: דפנה קצור

„קללת הפינוי אתה קורא לזה?" שואלת עליזה ויסמן ומהרהרת קמעא. „לא", היא פוסקת לבסוף, „אני קוראת לזה קללת הפיצוי".

יצחק רגב, לשעבר יו"ר ועד מפוני סיני והיום יועץ לשר הבינוי והשיכון, טוען ש־מאתיים משפחות של מפונים ירדו עד כה מהארץ.

שאול סלע, מפונה, יושב היום במשרד קטן ברמת־השרון, והמרירות נודפת מכל תנועה שלו, מכל מלה. מאתים משפחות יורדות, זה נראה לו מוגזם. „עשרות עזבו, אבל לא ירדו. הם פשוט ברוגז. מה פתאום שהמפונים ירדו? המנוולים שהביאו אותנו למצב כזה, הם שצריכים לרדת!"

באפריל הקרוב ימלאו חמש שנים לאותו פינוי טראומטי, שנשכח כל־כך מהר בגלל המלחמה הטראומטית שבאה זמן קצר אחריו. הלכנו לחפש מפונים מאושרים, ומצאנו אנשים ממורמרים במקרה הטוב, או במקרה הגרוע – פושטי רגל. אומרים שישנם גם מפונים שהסתדרו, אבל הם לא רוצים לדבר. מתביישים, כאילו זה עתה יצאו מבית הסוהר ולא הקימו משקים חקלאיים לתפארת.

קטע מתוך ספר שיצא לאור בקרוב: „ניסינו, בהשתדלות מעוררת חמלה, להדביק טלאי על טלאי את שרידי ארצנו הישנה והיפהפיה לאופיה החדש והטרגי של המציאות הישראלית דהיום. מציאות עגומה וקשה שבה כל סדרי החברה התהפכו, כל המושגים האיתנים והמוכרים – שבלעדיהם החיים בארץ לא היו אפשריים – מתמוטטים היום בזה אחר זה כמו דומינו".

עליזה ויסמן כתבה את הספר הזה, סיימה את כתיבתו ממש בימים אלה. ה"בית" של עליזה ויעקב ויסמן נמצא בנתיב־העשרה, המושב החדש שהם מנסים להקים על הדיונות, לא הרחק ממחסום "ארז", על גבול רצועת עזה. זה לא בית כי אם מחסן טרומי שנועד לשמש את משפחת ויסמן עד שיסיימו את בנין בית הקבע. לא הרחק משם עומד בשממונו שלד התווילה שהחלו להקים, ונתקעו. גם בפיתחת רפיח גרה משפחת ויסמן בנתיב־העשרה. היום עליזה מצטערת שהשם לא הוחלף.

עוד קטע מהספר: „קיים אצל העדה הספרדית מנהג עתיק־יומין. כאשר מחלה קשה תוקפת איש וימיו ספורים, מחליפים את שמו בשם חדש, בברכת רב הקהילה, כהענקת חיים חדשים לחולה. סבורני שכך היינו צריכים לנהוג בבואנו למקום החדש".

בחוץ יורד גשם, אך עדיין ניתן לראות מבעד לחלון את רצועת החוף היפה, את אשדוד בצפון ואת רצועת עזה בדרום. פעם היה להם חלום להקים בחוף אתר תיירות.

קטע נוסף מהספר: „בהשתוקקם לחיים חדשים ושקטים, ביקשו שותפי לגורל לבצע את אחד התרגילים המסובכים ביותר: לאחר את פתיל החיים של שנת 1982 עם הפתיל של שנת 1978. 'לשים פס' על שנות המשבר רוויות המאורעות. אך ללא הצלחה. היה מי שדאג (וישנם כאלה שעדיין דואגים) להזכירנו שמפונה נשאר מפונה".

במחסנה־ביתה במושב נתיב העשרה החדש, מוכנה עליזה לפרט: „אם לא היינו נשברים כל־כך מהר עם הכסף המזופת הזה, פרצופנו היום היה אחר. למה הכסף מזופת? כי הכסף טוב בשביל לחיות. אבל היום הכל מסתובב סביב הכסף. וזה המשבר הגדול של המדינה. נכון, זו לא רק הבעיה של המדינה. זו בעיה עולמית. אבל אצלנו זה תפס מימדים מפלצתיים, ואינני יודעת איך נצא מזה".

(המשך בעמוד הבא)

(המשך מהעמוד הקודם)

קטע מהספר: „כסף הפיצויים, שנדחף לכיסנו מלווה בקנאה ובקללות עם־ישראל, לא הביאנו לידי אושר או עושר. רובו אבד בין־לילה עם נפילת הבורסה, בהתמוטטות המניות החפשיות והבנקאיות, בחודשי החורף של שנת 1982, מספר חדשים לאחר הפינוי. כסף הפיצויים נעלם כולו עקב כמה סיבות עיקריות: הסיבה הראשונה והבולטת מכולן היא שכסף זה לא היה מוסרי. אסור היה בתכלית האיסור לממשלת ישראל להציע לנו עיסקה מבישה כזו. באותה מידה אסור היה לנו לקבלו.

„הסיבה השניה: כסף רב נפל בחלקם של חקלאים פשוטים הבקיאים יותר בעבודת אדמה מאשר בניהול כספים. רובנו נפלנו לרשתות ברוקרים אפלים אשר עטו עלינו, בימים העליזים של השר ארידור, ואשר שיטו בנו בצורה נבזית. המניה החפשית 'ניקוב' של 1982־83, קברה במפולת את רוב חברי המושב... מי שהצליח לברוח ממפולת המניות החפשיות, נפל קרבן למפולת המניות הבנקאיות. אומרים שמי שמהמר על כספו, על רכושו, מי שעושה ספקולציה, צפויות לו גם הפתעות לא נעימות. אפסי הוא מספר החברים אשר ממש שיחקו בבורסה. האמת היא שהחברים ביקשו לשמור על כסף נזיל, לא לסגרו בתכניות חסכון. הכל חלמו לעלות על הקרקע החדשה ולבנות מיד בית, לקנות ציוד משקי וחממות. לכן קנו מניות לזמן קצר.

„אם לא די בכך, בשנה החקלאית הראשונה שלנו, שנת 1982־83, בנתיב העשרה ב', אי אפשר היה לעבד משק. חברת החשמל עדיין לא התקינה את מערכת החשמל לשטחים המיועדים לחממות הפרחים, ובחלק גדול של החלקות עדיין לא הונחו קווי מים. חברים חיו שנה ויותר על חשבון הפיצויים אשר במסו בצורה ניכרת... חיפוש אחר גידול מתאים בחולות זיקים (שלא דומים לחולות סיני) ומשבר החקלאות אשר פקד את המדינה, הותירנו כמעט ללא רזרבות... נוסף על זה אי סדרים בהנהלת החשבונות, הריבית הרצחנית, האינפלציה המטורפת של 400 אחוזים בשנה מסויימת – הביאו כמה משפחות אל סף פת לחם... מצד שני, מושב נתיב־העשרה רשום כעת במשרד החקלאות ובמשרד האוצר בקטיגוריה של 'מפוני סיני', שם נחמד, רהינו – מושב של עשירים. הודבקה לנו תווית של מיליונרים, וקשה, קשה מאוד לשנותה".

הפינוי בריקמה של עליזה ויסמן: „בלי הכסף המזופת פרצופנו היום היה אחר".

יעקב ויסמן, בעלה של עליזה מתבייש לספר שהוא מפונה, כאשר הוא יוצא למילואים, למשל. „למה? כי זוכרים רק את הפיצויים. קבלו מיליונים. סחטו את הממשלה. זה מה שנשאר לאנשים בזכרון".

היום אנשים שואלים את עצמם אם היה זה צעד נכון לבוא לנתיב־העשרה. גילגולו הקודם בפיתחת רפיח היה מושב משגשג, מגובש מבחינה חברתית. היום, כשאין כסף ויש חובות, גם האהבה פורחת מבעד לחלון. נכון, עדיין עוזרים זה לזה. אבל זה לא מה שהיה פעם.

יעקב ויסמן חושש שהאגודה תתפרק, ואז יופקרו איש לנפשו. „אז תהיה הנפילה האמיתית, אם נתחיל להתנהג כמו זאבים, וכל אחד ידאג רק לעצמו".

בני הזוג ויסמן עדיין מדברים במבטא צרפתי. הם עלו ארצה ב־1959. היו חניכי "השומר הצעיר" והיום תומכים ב"התחיה". פעם בשבוע נוסעים לתל־אביב, ללמוד יהדות אצל רב. עם כל החובות והצרות, הם אנשים אופטימיים, אפילו שמחים. לא בלב קל נחשפו. חוששים ששוב לא יבינו אותם. „מי שיקרא את זה עם שכל – לא יבין. מי שיקרא את זה עם לב – יבין", אומר יעקב, הוא לא מכיר מפונים שירדו מהארץ, רק שמע על כמה. „אם גם אני חושב על ירידה?" הוא קופץ כנשוך נחש, „מה פתאום? אני עליתי לארץ בגיל צעיר. לא נולדתי כאן. היה לי קשה לעלות. התנתקתי ממשפחתי כשעוד הייתי זקוק לה. הייתי בן 19. לרדת? זה נראה לי פסילה של מטרתי בחיים".

גם עליזה קופצת: „פה זו הארץ שלי, ופה אתמודד עם קשיים. זו הבעיה של היהודים שתמיד חושבים שהדשא של השכן ירוק יותר. ואני דווקא חושבת שהדשא שלנו הכי־ירוק והכי־יפה, עם כל הבעיות. צריך לשנות, אבל פה. כי זה שלנו".

עליזה אשה עסוקה. עובדת בחממות, מורה להתעמלות, וגם מוצאת זמן לרקמה. על הקיר – יצירות שלה: ציפור מאיימת על נתיב־העשרה עם הפירמידות ברקע; בית בנתיב־העשרה ודמעות זולגות מחלונותיו כאשר שאר הבתים מסביב כבר הרוסים; יד עוקרת בית. „כל אחד מבטא את עצמו כדרכו הוא", היא אומרת בשקט.

במשרד השיכון כיועץ השר, מנתח יצחק רגב את המשבר אליו נקלעו המפונים בצורה די קרה. הוא מטלפן לכל העולם וכולם מטלפנים אליו. בימים הסוערים של טרם־פינוי עמד הצעיר הפעלתן הזה בראש ועד ישובי חבל ימית. הוא זוכר אותם טובלים בשמש כל השנה, כמעט בלי נזקי טבע, מול נוף־ים מרהיב. היה גם שפע של קרקעות והיתה אוכלוסיה מקומית משוועת לעבודה, שעבדה בכל מחיר. לרשימת הכל־טוב הוא מוסיף אפשרויות דייג רבות ומי תהום בשפע. הוסף לכך מתיישבים טובים, קצינים משוחררים, יוצאי יחידות קרביות, מלח הארץ, והרי לך מתכון להצלחה. „כשנפגש החומר האנושי הזה עם תנאים כאלה, הם נהפכו למיליונרים של מדינת־ישראל בתוך כמה שנים".

יצחק רגב מבחין היום בין מפוני העיר ימית לבין מפוני הישובים החקלאיים. אלה האחרונים שכרו עורכי־דין מן השורה הראשונה, שמאים ורואי־חשבון. „הם יצאו עם פיצויים שלרבים מהם יכלו להספיק עד יומם האחרון. בכמה מקרים זה הסתכם ב־300 עד 500 אלף דולר". הוא יודע. הוא זה שניהל את המשא־ומתן על הפיצויים.

אז אם היה כליכך טוב, למה היום כליכך רע?

רגב: „אנשים שהתרגלו לעבוד ולהצליח, נפלו לתקופת שגשוג הבורסה. נפלו ללוע הפעור של כמה ברוקרים. השקיעו כמעט את כל הכספים, ובתחילה ראו רווחי עתק. היו מרויחים, לפעמים בתוך ימים, מאות אלפי דולר. ואלה אנשים שהתרגלו לעבוד עם גזבר ומזכיר משק, שטיפלו בכל, כולל שיפוצים בבית. הם אמנם עבדו בשטח הפתוח, אך גדלו בחממה. החלו לבזבז את הכסף, וכשבאו בסוף החודש לבדוק את החשבון, ראו שהוא אפילו גדל".

כשהמניות נפלו בפעם הראשונה, איבדו המפונים 70 אחוז מכספם. רגב מדבר על אגודה מסויימת שכל חבריה נפלו כאיש אחד. הם נשארו עם התחייבויות וללא מזומנים.

וקללת הפיצוי נמשכה. ביחד עם מפח־הנפש באו גם מריבות בבית. המעבר החד מהחקלאות אל העיר, עם שינוי הערכים ואורח החיים, גרם למחלוקת בין בני־זוג רבים. זו היתה גם קרקע נוחה לפרוד („הנה, אנחנו יודעים בדיוק מה הם נכסינו, הבה נחלוק"). בנוסף לכל הצרות, גם הילדים לא הסתגלו לעיר, אליה הגיעו עצבנים אחרי מאורעות הפינוי, והרי לכם קרקע למשבר המוליד כשלון.

בעוד מספר חודשים, כשימלאו חמש שנים לפינוי, הם יוכלו לפדות חלק מאגרות החוב שניתנו להם כפיצוי. „יתכן שזה יאושש חלק מהמפונים", מקווה רגב, „מצבם של רבים גרוע. צריך להיות מאד חזק כדי לא להישבר אחרי מערכת ההכפשה האדירה שהתנהלה נגדם".

שאול סלע, לשעבר מפונה והיום תושב רמת־השרון, החל לעבוד רק בזמן האחרון. הוא משווק דשנים חדשים, מיוחדים במינם, ומקווה שיעשו מהפכה בחקלאות. גם כשהוא חולם הוא נשמע מריר. שאול סלע היום הוא איש עייף וממורמר. הוא היה המתיישב הראשון במושב שדות. בנו, עילם, היה התינוק הראשון שנולד שם.

„עשרות מפונים עזבו את הארץ", הוא מתעקש, „אולי לא ירדו, אבל פשוט עזבו. הלכו לחפש את עצמם בחו"ל. צר לי על כל אחד שעושה את זה. במקומם היו צריכים לרדת אלה שעשו את מעשי הנבלה".

„אנחנו עדיין מוקצים מחמת מיאוס בהרבה משרדי ממשלה. אנחנו מרגישים דפוקים בגלל שאנו מפונים. אומרים לנו: קיבלתם פיצויים, אז תסתדרו. יותר לא מגיע לכם. הם לא מבינים שהכספים הללו כבר לא בידנו".

נחום יוספי בחממה: „המצב יוצר אי־נוחות חברתית. הגיעו מים עד נפש. אין למי לפנות".

מי?

„אלה שמגרשים אנשים מביתם, גוזלים את רכושם, מחרפים ומגדפים, אלה עושים מעשי נבלה".

מי הם?

„כוחות גדולים, לא אדם אחד מנוול. נתחיל באלה שרצו לעשות למנחם בגין 'אלטלנה', ורצו שיהיה פינוי אלים, ולכן בחשו. ונמשיך באנשי חוק שתפישות הצדק שלהם מעוותות, שחושבים שמותר להם להפר הסכמים, שמותר להפלות בין אנשים, שמותר לממשלה לא לקיים חוק ומותר לה להעליל עלילות".

יש לך דוגמאות?

„כן. הוגש נגדי כתב אישום על שגנבתי חבלי כביסה".

סליחה?

„אני לא יודע למה הם מתכוונים. טוענים שבעת הפינוי גנבתי גם דוד־שמש ובלטות. חצי־שנה אחרי הפינוי הביאו בפני טופס וביקשו שאחתום שלא גנבתי. חתמתי. שנה־וחצי אחר־כך טענו שגנבתי את זה. לכן לא שילמו לי את שאר הפיצויים. המשפט נמשך שלוש שנים, והשופט רובין כתב ששערותיו סומרות, שהתאכזרו אלי. אז המדינה עירערה, ועד היום זה לא גמור. חייבים לי היום 100 אלף דולר. כן, כבר נתנו חלק, אז מה? גם אותו נתנו אחרי משפטים. אף גרוש לא נתנו בלי משפט. עשו מאיתנו צחוק. גועל־נפש. כמוני ישנן 380 משפחות".

שאול סלע מדבר מר ולא חושב שהוא ממורמר. „אני פשוט מספר לך עובדות חיים", אומר החקלאי. ארבעים ושש שנים עבד את האדמה. את חמש השנים האחרונות בילה בבתי־משפט. „אמר לי פעם יהודי יקר שאת ממשלת ישראל אסור לנצח. אבל אסור לרדת מהארץ בגלל המנוולים. שהם ירדו", הוא שב ואומר.

בשבוע שעבר חגג שאול סלע את יום הולדתו. לא חשוב איזה. „אני מרגיש בן מאה", הוא מחייך חיוך ציני, וגם שולח אזהרה: „מי שאתמול שתק על מה שעשו לאנשי הפיתחה, יחטוף מחר את זה אצלו".

נחום יוספי לא כל כך מריר, או לפחות אין לו פנאי להפגין מרירות. הוא עובד בחממת הפרחים שלו בנתיב־העשרה עם עוד שני בדואים מהסביבה. הגשם מכה ביריעות החממה, ומדי פעם מבצבצת השמש ומנעת את הרשת־נגד־ציפורים בגוון תכלת יפהפה. החממות, החולות, הפרחים והריחות – כל זה מזכיר את פיתחת רפיח שעליה מדברים כולם בהרבה נוסטלגיה.

„אבל זה לא אותו הדבר", אומר נחום יוספי. „הדיונות פה לא טובות. הן צורכות הרבה מים. הן גם נודדות, ועלינו להשקיע הרבה מאד בטיוב הקרקע. כל טיפת מים שאנו משקים חייבת להיות מהולה בדשן. אנו נאבקים עם זה יום־יום".

זה לא נראה כך...

„כל הכסף הלך לפיתוח הבית, המושב, החקלאות. השקענו בבריכת־שחיה ובמגרשי טניס, כי חשבנו שנפתח גם תיירות. כל מי שבא לפה ורואה קודם את הבתים היפים, וחושב שמבית אפשר להתפרנס".

מנתיב העשרה קשה להתפרנס?

יוספי: „בשלוש השנים הראשונות שילמנו מחיר כבד של למידה, וזה הביא כמה משפחות למצב כלכלי די קשה. גם היום קצת קשה להרים את הראש. הריבית עדיין מכה".

ומה עם הפיצויים שקיבלתם?

יוספי: „חלק מהפיצויים שלנו היה המרה, משק מול משק. עכשיו, במושב החדש, יש לנו בעיה עם תשתית. הדברים לא התבצעו כראוי. הניקוז מתחת לכל ביקורת. הסחף מאיים על כמה בתים. המדרכות, הכבישים ומערכת הביוב נסחפים כל שנה בגשם".

גם נחום יוספי, לשעבר יו"ר הועד של נתיב־העשרה, חוזר על סיפור המשפטים ששמענו משאול סלע. על גניבת מחסנים („איך אפשר לגנוב מחסן בנוי מבלוקים?"), מרצפות ודודי שמש. „לצערי אנחנו עדיין מוקצים מחמת מיאוס בהרבה משרדי ממשלה", הוא אומר ולרגע נשמע שאול סלע מגרונו. „משרד החקלאות מסרב להגדיל לנו את המיכסות. למה? כי אנו מפונים. כן, אנחנו מרגישים דפוקים בגלל שאנו מפונים. אומרים לנו: 'הרי קיבלתם פיצויים, אז תסתדרו. יותר לא מגיע לכם'. הם לא מבינים שהכספים הללו כבר לא בידינו".

כשנחום יוספי מתאר את מצבו של נתיב־העשרה, התמונה לא שונה מזו שבהרבה ישובים חקלאיים אחרים בארץ. „למשפחות עם 90 אלף שקל חוב קשה להרים את הראש. עד כה היתה עזרה הדדית. עכשיו הגיעו מים עד נפש. המערכות הארגוניות, הארציות והאיזוריות, התמוטטו. אין למי לפנות. כישוב בודד אנו מנסים להתמודד, רוצים להרים את המשפחות האלה, ואין לנו מאין".

למה הלכתם לבורסה?

יוספי: „כי לא היה איפה לשים את הכסף. הרוב הושקע במניות הבנקים. כסף נזיל כהמתנה. ואנשים חטפו מכות לא־קטנות. רבים הפסידו הכל. נוצרה מהומה רבתי, והיתה מבוכה קשה אחרי אי־ההצלחה בחקלאות. היתה מבוכה גם בהנהגה. החובות על בריכת השחיה ומגרשי הטניס נהפכו למפלצת".

המשבר הכלכלי השפיע גם על הרקמה החברתית? התחלתם לריב זה עם זה?

יוספי: „בוא נגיד שלא התחלנו לריב כי אנחנו מושב טוב. אבל המצב אכן יוצר אי־נוחות חברתית. כיום, אנחנו בעיצומו של חשבון־נפש. חושבים אם השיטה הישנה של אגודה חזקה, שוק מאורגן, אשראי, עזרה הדדית – פשטה את הרגל. היום אנחנו עוברים בהרבה ישובים ובודקים כל מיני שיטות, כדי למצוא את השיטה הכי טובה וליישם אותה".

„אנשים השקיעו בבורסה כמעט את כל הכספים ובהתחלה היו מרוויחים מאות אלפי דולר, לפעמים בתוך כמה ימים. הם החלו לבזבז את הכסף ובסוף החודש, כשבדקו את החשבון, ראו שהוא אפילו גדל. כשהמניות נפלו בפעם הראשונה איבדו המפונים 70 אחוז מכספם. חברי אגודה אחת נשארו עם כל ההתחייבויות אך ללא מזומנים".

נחום יוספי מסכים בחצי־פה כי אחת הסכנות האורבות לפתחו של נתיב־העשרה הוא הפער שנוצר בין החברים בגלל הבורסה. לצד חווילות מפוארות גרים אנשים במחסנים הטרומיים, ובישוב של 66 משפחות זה מצב לא בריא. „אבל שלא תראה אותי מריר לחלוטין. למרות כל הצרות, אתה רואה בדיונות האלה שטחים יפים, למדנו לגדל גידולים יפים כאן בחול, וסוף־סוף רואים אור בקצה המנהרה".

יוסי זרניצקי לא תיאר לעצמו, אפילו בחלומותיו הגרועים ביותר, שהמנהרה הזאת תהיה ארוכה כל־כך. יוסי זרניצקי הוא שמאי שעדיין עובד בשירותם של המפונים. „למה נושא הפיצויים נסחב הרבה זמן?", הוא שואל ומנסה להשיב, „מפני ששרים התחלפו. וגם פקידים התחלפו. עד שבא שמחה ארליך המנוח, העניינים לא זזו בקצב משביע רצון. בלחץ שלו הוקמו מנגנונים כדי לבצע את חוק פיצוי מפוני סיני. הרעיון של החוק היה טוב, כי הוא היה כהסכמה וכא לסגור את כל הפרצות".

התקלה הראשונה התגלתה עוד לפני הפינוי, כשהמתיישבים יצאו לתור אחר ישובים חקלאיים חליפיים, והתברר כי לא כל הארץ פתוחה בפניהם כפי שהבטיח להם מנחם בגין. יוסי זרניצקי אומר שמנחם בגין היה מאד סנטימנטלי. באיזור מכמורת, למשל, כבר התיישבו לפניהם, ובחוף זיקים יש לחברת החשמל זיכיון להקמת תחנת כוח. את חבל פיתחת־שלום הם לא רצו משום נחיתותו לעומת פיתחת־רפיח, וגם מפני קירבתו לאיזור המפונה. הם לא רצו לראות בכל יום מחלון ביתם החדש את ביתם הישן, ההרוס.

או קחו, למשל, את מתיישבי כפר הנופש נביעות. את מיקדמת הפיצויים קיבלו במרס 1982, והיתה כוונה לגמור את הסיפור בתוך חודש. „הכל היה מסוכם", מספר יוסי זרניצקי, „אבל הסיפור נגמר באמת רק בחודש שעבר, אחרי כמעט חמש שנים".

למה?

„כי פתאום התחילו לעורר כל מיני פלוגתות משפטיות. בפרק זמן מסויים אפילו דרשו בחזרה את כספי המיקדמות. עכשיו גמרנו בפשרה".

הוא נזכר בשיחה שהיתה לו בתל עדשים, עם מנכ"ל משרד החקלאות דאז אברהם בן מאיר. „כמעט סיכמנו שם הכל, בישיבה על הדשא, אבל אחרי כמה ימים הוא עזב את תפקידו, והיינו צריכים לדון בכל מההתחלה".

יוסי זרניצקי מדבר בחיבה על המפונים שהוא ייצג. גם הוא מזדעזע כשעדיין מכנים אותם "סחטנים". „אנשים עבדו וצברו רכוש. זה עוול להרויח? פתאום פרקו להם את המסגרת, והפכו אותם למשלמי מחיר השלום של כל עם־ישראל. הטיפול בנושא התארך, הסכומים היו צמודים, ולכן הם נראו אסטרונומיים. אם הטיפול לא היה מתארך והיו גומרים אותו בזמן קצר, הנושא היה יורד מסדרי־היום הציבורי ולא נמרח בכותרות. אנשים אינם מבינים שהמלחמה של המתיישבים היתה למעשה על המשך קיומם במסגרת חקלאית, לא על התעשרותם. ולא היה פיצוי על הנזק הפסיכולוגי. אין ספק שההיבט הפסיכולוגי של הפינוי הוזנח מאד. לא נתנו עליו את הדעת בכלל. כן, זוגות התגרשו. נכון, משפחות עזבו את הארץ. ומדובר בחבר'ה טובים. טובים מאד".

המשפטים שהוגשו נגד מפונים על גניבת מרצפות, חבלי כביסה ודודי השמש מוכרים לו. „כודאי שזה קטנוני", הוא מתרגז. „נכון שיש בחוק דרך לקביעת חסרים. אבל לא היה צריך להיות דקדקנים. כולנו יודעים באיזה חיפזון ותחת אילו אילוצים עמדו המתיישבים ביום הפינוי. הטרקטורים עלו על בתיהם, המיטלטלים היו על המכונית, והם עוד היו צריכים לחתום על פתקי־מלאי של אנשי הסוכנות. זה הרי לא היה סיום מסודר, עם החזרת ציוד לאפסנאות, כמו בסיום תרגיל צבאי. ופתאום זה נהפך לבעיה. עשרות דיונים משפטיים נערכו על חבלי כביסה, דודי שמש, מחסנים ומרצפות. זה הגיע עד בית המשפט העליון".

הפרשה הזאת סבוכה מאד. למעשה לא מדובר כאן במשפטים פליליים, ואף לא במשפטים אזרחיים. ניתן להגדיר אותה כ"מחלוקת בנושא החסרים".

חוק הפיצויים למפוני סיני קבע כי המפונים יקבלו פיצוי עבור הרכוש שנשאר מאחוריהם. הם לא היו אמורים לקחת דבר מלבד את מטלטליהם האישיים. על השאר עלו הדחפורים ששלח אריאל

(המשך בעמוד 41)

עדנאן פאשא

עדנאן חאשוגי, בנו של רופא המלך הסעודי, איש העולם הגדול, מסע עסקים בתריסרי מדינות, עושר מערבי בניחוח מזרחי. פרקליט יהודי אמריקני מייצג אותו. אל שווימר ידיד ותיק שלו. שמעון פרס ומנחם בגין נפגשו איתו. אומרים שאריק שרון עשה ספארי בחוותו שבאפריקה. אומרים שראו אותו בירושלים, כשנחשף בעיסקת הנשק האיראנית. הוא יודע לגמול לידידיו היהודים והישראלים, ולא מדובר בכסף.

מאת יעקב ארז

הקשר הישראלי של איל ההון הסעודי עדנאן חאשוגי, מפותל וניסתר כמו נתיב מסעה של אורחת גמלים במדבר. לרגע גלוי לעין, ואחר־כך נמוג באובך סערות החול. בן העיר מכה, ידיד ורע של המלכים פאהד וחוסיין והנשיא מובאראך, ומי שזכה לאחרונה לכינוי "נסיך המסחר של המאה", הוא נדבך מרכזי בגשר המחבר את ערב הסעודית עם המאה העשרים.

בצידו המערבי מטפח חאשוגי מערכת מסועפת של קשרים עם ידידים אמריקנים בצמרת הפוליטיקה, הבידור והעסקים, ביניהם כמה יהודים טובים. רווקא אלה הוכיחו לו בעת צרה כי סגולותיהם וקשריהם טובים יותר מכסף, גם בכירת העולם החומרי שבו יש מחיר לכל דבר. ואילו בצידו המזרחי, לא שכח בן המדבר, הטובל בשכיות החמדה של המערב, את האחווה השמית. צריך רק לקוות כי איננו דומה למארונים בלבנון. עד כה הוכיח כי אפשר לסמוך עליו. הוא ידע לגמול לידידיו היהודים והישראלים, ואין המדובר בכסף.

עדנאן חאשוגי נשבה בקסמי עולם העסקים המערבי כאשר נשלח ללמוד באמריקה לפני יותר משלושים שנה. אביו, רופא חצר המלוכה שהיה גם רופאו האישי של המלך איבן־סעוד, ביקש שבנו ילך בעקבותיו. אם לא ירצה ללמוד רפואה, לפחות שיהיה

חאשוגי (באמצע) במסיבת יום ההולדת ה־50 וביאכטה הפרטית עם ילדיו: אשתו הראשונה תבעה שני מיליארד דולר מזונות והסתפקה בשלושה מיליון.

מהנדס. אבל עדנאן בן ה־18 חשב אחרת. יום אחד שיגר לו אביו כמה אלפי דולרים לרכישת מכונית. הבן שלמד במיכללת סטאנפורד, הכיר שם בעל חברה מסיאטל לייצור משאיות. הוא השקיע בה את הכסף שקיבל מן הבית, תמורת הזיכיון להיות סוכן החברה בסעודיה. כך סיפק משאיות אמריקניות לתעשיה הסעודית המתפתחת, וגרף לכיסו רווח שהסתכם ב־200 אלף דולר. זה היה הסיפתח למיליארדים שהוא משחק בהם היום.

בתחקיר מיוחד ששודר לא מכבר בתכנית הטלוויזיה "עשרים־עשרים" של רשת אי.בי.סי. נאמר כי חאשוגי הוא החוט המקשר בין סעודיה לבין המערב. החוט הזה לא פסח על ישראל. שמועות עקשניות שהתהלכו בירושלים לפני כשבועיים טענו כי חאשוגי מבקר בארץ. ח"כ תופיק טובי מרק"ח אמר מעל דוכן המליאה כי התקשרו לחדרו במלון "פלאזה" וביקשו את "מיסטר חאשוגי". „פעמיים עשו זאת", אמר הח"כ. אולי היה בירושלים, אולי לא. לא מצאנו שום אימות לטענה. אבל בעבר הוא ביקר בישראל, או נפגש עם ישראלים רמי־מעלה מחוצה לה.

הפגישה הראשונה בין שמעון פרס לבין עדנאן חאשוגי נערכה לפני כשלוש שנים במלון ריג'נסי בניו־יורק. השניים נועדו בשעת ערב מאוחרת, בסוויטה של פרס שבקומה השמינית של המלון. ארגז של בקבוקי שמפניה הוחש למקום, כאשר הגיע לשם איל ההון הסעודי מלווה בידידו הישראלי אל שווימר. גם יעקב נימרודי היה שם. הכל שמרו בסוד על דבר הפגישה אבל המידע דלף. בישראל, היה חאשוגי מוכר יותר כאיש עסקים מצליח שהרבה לככב בטורי הרכילות של העיתונות המערבית בעיקר בגלל משפט הגירושין מאשתו הראשונה סוראיה. היא תבעה ממנו מזונות בסך שני מיליארד דולר וזכתה בשלושה מילינן. אולי משום כך לא העריכו אז בארץ את המשמעות המדינית של הפגישה, והדיווח אודותיה "נקבר" באחת מעמודי החדשות הפנימיים של "מעריב".

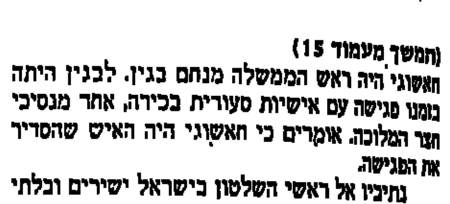
באותה פגישה לילית עם שמעון פרס התווה חאשוגי "תכנית שלום" שסוכמה ב־47 עמודי פוליו אשר זכו לכינוי "המסמך הצהוב". התכנית, שהוגשה גם לנשיא רונלד רייגן, התבססה על קרן במימון אוה"כ סעודיה וכווית, בסך 300 מיליארד דולר אשר יוקדשו לפיתוח כלכלי של המזרח התיכון. מטרתו היתה להפוך את האיזור לגן־עדן, לרווחת העמים השוכנים בו. אלא שהיוזמה נותרה בינתיים עקרה. גם לאחר שנועד עם יאסר ערפאת, מובראך וחוסיין, לא היתה התקדמות מעשית. „הוא לא זנח את התכנית", אמר לא מכבר אחד מידידיו הישראלים, „בבוא היום הוא יחזור אליה".

בתקופת השיא שלו, לפני המשבר האחרון הפוקד את עסקיו, היו לאיש העסקים הבינלאומי קשרי מסחר עם 38 מדינות. הסעודי העגלגל והפיקח כשד יודע לשלב עינוגים עם עסקים. „הוא ביזנסמן בסגנון מיוחד. מחזיק בצי מטוסים פרטיים, בשלוש יאכטות מרווחות, ובמעונות פאר במקומות שונים בעולם – הכל כדי לארח, ליצור אווירה ולעשות רושם", סיפר אחד ממכריו הקרובים. בביוגרפיה שלו שפורסמה לא מכבר, מתוארת חגיגת יום ההולדת החמישים שערך חאשוגי לעצמו ביולי אשתקד, בחווילתו שבקוסטה דל סול בספרד. זה היה אירוע שלא מן העולם הזה. לחגיגה הוזמנו 400 בעלי־שם, בני אצולה, כוכבי קולנוע, פוליטיקאים ואילי הון. ישראלים בעלי מעמד רשמי לא היו שם. האורחים הגיעו למסיבה על סיפון צי מטוסיו הפרטיים של בעל השמחה, כדי לשיר לכבודו במקהלה "יום הולדת מאושר לך".

הוא מחזיק ארמון בשדרה החמישית של ניו־יורק, המשתרע על שתי קומות, ועל שטח של 16 דירות בשווי של יותר מ־25 מיליון דולר. כמה וכמה ישראלים התארחו שם. בקניה יש לו חווה רחבת־ידיים ובה שדות ציד. השבוע סיפרו כי אריק שרון התארח שם בשעתו. אולי היה, אולי לא. מכל מקום, היה זה עזר וייצמן שאיים לתבוע לדין את כותב הביוגרפיה, רוברט קסלר איש ה"וושינגטון פוסט", אשר כתב כי חאשוגי נפגש עם וייצמן במהלך שיחות השלום עם מצרים כדי לקדם את התהליך. „לא היו דברים מעולם", הכחיש עזר. בכיר ישראלי אחר שנועד עם

(המשך בעמוד 17)

„חאשוגי נוכח לדעת שידידיו היהודים חשובים, לא פחות מעושרו הרב. הידידים האלה הצליחו לפתור עבורו בעיה קשה אשר כסף לא יכול היה לעשות.

(המשך מעמוד 15)
חאשוגי היה ראש הממשלה מנחם בגין. לבגין היתה בזמנו פגישה עם אישיות סעודית בכירה, אחד מנסיכי חצר המלוכה. אומרים כי חאשוגי היה האיש שהסדיר את הפגישה.

נתיביו אל ראשי השלטון בישראל ישירים ובלתי מסובכים. אחד מידידיו הקרובים ביותר בארה"ב הוא יהודי טוב וחם בשם האנק גרינספאן מלאס־ויגאס. גרינספאן הוא בעליו של העתון "לאס ויגאס סאן". היהודי האמיד מעיר ההימורים מקורב מאד למנהיגות הישראלית. הוא חבר כמעט רשמי בפמליות של ראשי ממשלת ישראל במהלך ביקוריהם בוושינגטון. ב־1948, במהלך מלחמת השחרור, היה גרינספאן אחד מראשי המח"ל באמריקה. הוא תרם הרבה וריכז מערכת ענפה של קשרים במסע רכישות הנשק עבור ישראל. באותם ימים פעל עם אל שווימר והקשר ביניהם לא נותק גם לאחר ששווימר עלה לארץ והיה למייסד ומנכ"ל התעשיה האווירית. גרינספאן נשאר בלאס־ויגאס והיה למיליונר. נראה כי גרינספאן הציג את שוימר לפני חאשוגי כאשר שווימר היה מנכ"ל התעשיה האווירית. בין שני אנשי החזון האלה נוצרה כימיה, והקשר לא נותק עד עצם היום הזה.

בזמנו הסתבך ערנאן חאשוגי עם שלטונות ההגירה האמריקנים, והיה עלול לאבד את זכותו לשבת בארה"ב. באותם ימים התנהלו חקירות נרחבות בדבר עמלות ותשלומים שקיבלו ראשי חברות אמריקניות שסחרו באלקטרוניקה ואמצעי לחימה. גם חאשגי חי מן העמלות הללו ונגס נתח מכל עיסקה. הוא נקרא למסור עדות, אך סרב. אופי העסקים חייב אותו לשמור בסוד את פרטיהם. הוא נועץ בידידים יהודים שהמליצו לשכור את שירותיו של עו"ד קנת ביאלקין, פרקליט יהודי ידוע מניו־יורק, מי שהיה אחד מראשי הליגה נגד השמצה של ארגון "בני ברית", וכיהן לא מכבר כיו"ר ועידת הנשיאים של הארגונים היהודים. ביאלקין בסוף השיער, המוכר היטב בישראל בקהיליית אנשי העסקים והפוליטיקאים, הצליח להסדיר את ענייניו של חאשוגי. המיליארדר הסעודי חזר לארצות הברית ומאז שוהה בה ללא חשש. "הוא נוכח אז לדעת כי ידידיו היהודים חשובים לא פחות מעושרו הרב. הידידים האלה הצליחו לפתור עבורו בעיה קשה אשר כסף לא יכול היה לעשות", אמרה השבוע אישיות ישראלית. ביאלקין משמש עדיין כפרקליטו של חאשוגי.

הן היהודי והישראלי הזה במערכת קשריו של בן הרופא ממכה, המיודד עם חוסיין מאז למדו השנים ב"ויקטוריה קולג'" בקהיר, הוא שהוליד את עיסקת הנשק המשולשת עם איראן.

חאשוגי היה מעורב בעבר בעסקות שונות עם ישראל. קשריו עם כמה ישראלים התהדקו אחרי חתימת הסכם השלום עם מצרים. הוא שהציע הסדר לפתרון משבר טאבה בשותפות עם ידידו אל שווימר. כוונתו היתה להפוך את טאבה לשטח אקסטריטוריאלי ואיזור סחר חופשי. לפי דיווחים בעיתונות רכש חאשוגי מוצרים ישראלים, בעיקר כימיקאלים, ושיווק אותם בארצות ערביות כאשר סוכניו מציגים אישורי

עו"ד קנת ביאלקין: מה שכסף לא יכול לעשות.

קניה מאיטליה. בזמנו היה ערנאן חאשוגי בעל השפעה רבה בסודן. הנשיא לשעבר ג'עפר אל נומיירי נימנה עם חבריו הטובים ביותר. הוא מעריך מאד את האינטליגנציה הטבעית של השליט הסודני שנאלץ לגלות מבירתו אחרי "מבצע משה", שבאמצעותו חולצו יהודי אתיופיה ממחנות הפליטים בסודן, והובאו לארץ ברכבת אווירית של מטוסים אמריקנים ואחרים.

בכך הסתכם הקשר הישראלי של ערנאן חאשוגי עד לפרשת איראן. כאשר נחשפה עיסקת הנשק המשולשת והפכה למהומה גדולה המסכנת את הממשל האמריקני, נאלץ חאשוגי לחשוף את מעורבותו בה. הוא עשה זאת לראשונה בראיון מפורט עם השדרנית האמריקנית ברברה וולטרס במסגרת התכנית "עשרים עשרים" של רשת הטלוויזיה האמריקנית אי.בי.סי.

ברברה: מה היה המניע שגרם לך להתערב בכל המצב שהתפתח בקשר לאיראן?

חאשוגי: ובכן, בעצם זה סיפור מצחיק. הייתי בהמבורג שבגרמניה, וסיפרו לי שהגיע לשם משלוח של שטיחים מ"האיזור החופשי" באיראן. הלכתי לראות אותם.

ברברה: שטיחים...?

חאשוגי: כן. רציתי לקנות כמה שטיחים. אלה היו שטיחים שהשתייכו בעבר לשאה, יפים מאד, והלכתי לראות אותם. הבעלים של השטיחים הללו הזמין אותי לצהריים. עשינו עסק, נתתי לו קצת כסף, אז הוא הזמין אותי. באותה ארוחת צהריים היה גם הארון הזה ששמו גורבאניף... גורבאניפאר... שהציג את עצמו כראש המודיעין האירופי של ראש ממשלת איראן.

ברברה: וזו היתה הפעם הראשונה שפגשת אותו?

חאשוגי: כן, הפעם הראשונה. הוא לקח אותי הצידה והתחיל לספר לי כמה נוראים הדברים שמתרחשים במזרח־התיכון, המלחמה שבין איראן לעיראק וכל הדם של אחינו המוסלמים שנשפך שם כבר שש שנים. הוא דיבר בשפה שיכולתי להבין ולקבל, והבנתי ממנו שבעצם הוא מנסה להשיג שלום בחלק זה של העולם. אז שאלתי אותו האם גם הבוס שלו מסכים איתו בנושא הזה, והוא ענה: כן.

ברברה: כשאמרת "הבוס", התכוונת לאייטולה חומייני?

חאשוגי: כן. הוא אמר שקשה לעשות שלום עם המשטר הנוכחי של צדאם חוסיין. ואני אמרתי – אם אתה באמת רוצה לעשות שלום, אתה עושה

אל שווימר: קשר דרך לאס־ויגאס

אותו עם כל אחד, בדיוק כפי שאם אתה רוצה לעשות מלחמה, אתה עושה אותה עם כל אחד.

ברברה: מר גורבאניפר אמר לך שאולי אפשר לעשות כמה מחוות של ידידות כלפי ארה"ב?

חאשוגי: כן. חזרתי לארצי ודיווחתי על כל הנושא לממשלתי, כפי שהיה עושה כל אזרח. אבל ממשלת ערב הסעודית לא היתה מעוניינת לעשות עסקים עם מי שהיה יכול לקלקל לנו את צינורות התקשורת המקובלים והרשמיים עם עיראק, מפני שכל האיזור עכשיו רגיש מדי. ואם היה מתגלה שאנחנו נושאים ונותנים עם גופים לא־רשמיים, היה בא הקץ לקשרים שלנו עם עיראק. העברתי את המידע לממשלתי, אבל הם לא רצו לשמוע על זה. אני חשבתי שרצוי מאוד לדווח על כך גם לכמה מהמנהיגים הערביים האחרים, כדי שאלה מהם שמעורבים במלחמת איראן־עיראק – המצרים, למשל, מעורבים בכך, וגם הירדנים – ידעו מהסיפור. אז דיווחתי להם. שאלתי את הנציג האיראני ההוא אם יש לו התנגדות לעשות עיסקות עם האמריקנים, ואז אולי האמריקנים יעבירו את המידע למצרים ולירדנים. והוא אמר: "זה יהיה חמור אם משהו ידלוף החוצה. הרי הכל שם לא בטוח. גם לא בסי.אי.איי". ואני אמרתי: כדאי שנעבור ישר עם הנשיא. והוא אמר: "טוב מאוד". ואז כתבתי מיזכר ששלחתי לאבא שלי, וגם שלחתי העתק ממנו לראש ממשלת ישראל, שמעון פרס.

ברברה: למה ערבת בעניין הזה את שמעון פרס ואת הישראלים בכלל?

חאשוגי: חשבתי שהאמריקנים לא ידעו איך לחקור כהלכה ולבדוק את הטיפוס האיראני הזה שדיבר איתי. חשבתי שהישראלים יעשו את זה יותר טוב, ויאשרו לאמריקנים...

ברברה: שהוא מתכוון לכך ברצינות?

חאשוגי: כן.

ברברה: אז ארגנת פגישה בין הישראלים לבין גורבאניפאר ואיראנים אחרים?

חאשוגי: כן. ואז התקיימה הפגישה המפורסמת הזאת בהמבורג, בסוף יולי 1985, שם פגשו הישראלים כמה מהמנהיגים של ממשלת איראן.

ברברה: המנהיגים האלה באו במיוחד מאיראן לפגישה הזאת?

חאשוגי: כן.

ברברה: ובפגישה הזאת היה גם דוד קמחי, מנכ"ל משרד החוץ הישראלי, ושני סוחרי נשק ישראלים?

חאשוגי: קמחי היה שם, אבל לא היו סוחרי נשק. היה שם מר שווימר, יועץ לראש הממשלה פרס, והיו שם עוד שני טיפוסים – נדמה לי מהמשרד של מקפארליין – שאני לא הכרתי אותם, אבל הם באו כנציגים אמריקנים, וגם קמחי בעצם בא 'מתחת ל"מטרייה" אמריקנית.

ברברה: ובאותה פגישה חשבו האיראנים שכל מי שנמצא שם הוא אמריקני? הם לא ידעו שהיו שם גם ישראלים?

חאשוגי: נכון.

ברברה: ואחרי־כן קמחי הלך ודיבר עם
(המשך בעמוד 41)

חאשוגי והרוזנת ביאנקוליני: סויטה בשדרה החמישית, וארגז שמפניה.

רימון התפוצץ בדיסקוטק בנתניה והרג ששה צעירים. אברהם עזרא הואשם ברצח, אך משפטו לא הסתיים מעולם מחמת מצבו הנפשי המעורער. לאחרונה השתחרר מבית־החולים ונדון לשנתיים מאסר. אשמתו: איום על עובד העירייה שסרב להחזיר לו את הבאסטה בשוק. השופט החמיר בעונשו כי זכר לו את זריקת הרימון. עזרא טוען: לא אני זרקתי. גם בפרקליטות לא בטוחים היום באשמתו. תעלומה שלא פוענחה.

מאת יצחק בן־חורין

רימון בדיסקוטק

אחת עשרה וחצי שנים עברו מאז ראה אברהם עזרא לאחרונה את נתניה, מבעד לסורגים של מכונית האסירים בדרכו למעצר. הרבה דברים התרחשו בעיר. חבורה של עבריינים שהטילו אימתם במשך שנים על בעלי עסקים בעיר – נעלמה מהנוף. הוקם מדרחוב חדש ונעשה ניסיון לשקם תדמית של עיר תיירות שניזוקה קשה, בין השאר בגלל כרנשים מסוגו. אפילו שוק חדש נבנה. את הבאסטה של אברהם נתנו למישהו אחר. 11 וחצי שנה זה הרבה זמן. באסטה היא עסק יקר ערך ובעניינים האלה אין חלל ריק. אברהם עזרא איננו? מישהו אחר נכנס לעסק.

עכשיו הוא כבר בן 35. באפריל השתחרר מבית החולים לחולי־נפש בבאר־יעקב, מנסה להשתקם ורוצה את הבאסטה שלו בחזרה. ב־31 ביולי 1986, בשעה 11 לפני הצהריים, בלישכתו של אריה סגלוביץ, ראש אגף חוות העיר בנתניה, הביע אברהם את עמדתו בעניין. פתח בטונים נמוכים דווקא. ביקש רשות למכור ירקות בשוק של נתניה. סגלוביץ סרב. לאברהם יש פתיל השהייה קצר. חלש מאד בכושר הביטוי שלו, חשב שהוא משכנע יותר בטונים הגבוהים והגיב מייד באיום: „אני אעשה אותך נכה. אין לי מה להפסיד. 12 שנה חכיתי, אין מה לחכות יותר. אני אקצור את הילדים שלך. אני אחסל אותך". וכדי לא להותיר ספק בקשר למוניטין שלו, הוסיף: „מה שעשיתי ב'בר־אוריין' – אני אעשה פי מיליון. אני השארתי 25 איש על כסא גלגלים ואני ארפוק לכם כדור בראש".

סגלוביץ לא היה זקוק לתזכורת הזאת. כמו כל נתניתי ותיק הוא לא ישכח את הלילה ההוא. ליל ה־4 בפברואר 1975. דיסקוטק 'בר־אוריין' בנתניה. אולי 70 חבר'ה שהגיעו לבלות ערב, לרקוד, לתפוס בן או בת זוג ללילה – חוללו ברחבת הריקודים של הדיסקוטק. ליד הבאר ישב גם אברהם ולגם כוס תה. לפני חצות השחיל מישהו רימון הסס דרך פתח האיוורור. הרימון פגע ברחבת הריקודים והתפוצץ. כמעט כל הרוקדים נפלו ארצה המומים, מנסים לאחוז איברים שותתי־דם, וזועקים לעזרה.

„ירדתי להציץ לדיסקוטק בדיוק כשהרימון התפוצץ. נפצעתי מרסיס ברגל ופוניתי לבית־חולים. לא ידעתי אז שבני רמי נמצא בפנים", נזכר ויקטור מיימון, אחד משני בעלי הדיסקוטק.

מיימון היה קבלן בניין, שהתרושש כמיתון של 1966, וניסה עם שותפיו לשקם את מצבם הכלכלי בפתיחת המועדון: „לא היה אצלנו פרוטקשן, היו פרחחים, שניסו להכנס בלי לשלם ואנחנו ניסינו להאבק בהם, לשמור על רמה. הם לא היו רצויים. התלוננתי במשטרה ועצרו את אברהם עזרא וכמה מחבריו. אחרי ששוחררו, הם חזרו לאיים. באותו ערב נשברנו ונתנו להם להיכנס", שיחזר מיימון. אולם זה לא מנע את הפורענות. כשהתרסק הרימון, רמי, בנו החייל של ויקטור, ששרת על סטי"ל והגיע לחופשת, שכב ללא רוחיים. ויקטור, היום בעלים של בוטיק "רמי" ברחוב הרצל בנתניה, מנסה לחנוק את דמעותיו כשהוא נזכר בארועי אותו ערב. על רחבת הריקודים היו שולה בוארון, יוסף טובי, ראובן חסן, אראלה שרם, אסתר לוי – מתים. כולם צעירים, משרתים בצה"ל או משוחררים טריים. 26 נפצעו והוחשו לבתי־חולים באיזור המרכז.

בין העוזרים בפינוי הפצועים היה גם אברהם עזרא. „מי שעשה את הפשע הזה צריך להרוג אותו", סינן אברהם לעבר מפקד משטרת נתניה דאז, קלמן בורנשטיין, שחלף לידו. בורנשטיין עצר לרגע, התבונן בבחור השחרחר, מוצק הגוף והורה לשוטריו לעצור אותו בו במקום.

"אברהם העיראקי" כך קראו לו, למרות שנולד בארץ. נמוך קומה, שלישי מחמשת ילדיהם של שמחה וסלמן עזרא. האב – פועל בניין קשה יום, האם – עקרת בית. עלו ארצה בשנת 1950 ועברו את המסלול המדכא של מעברת פרדס־חנה, ומשם לשכון סלע בכניסה לנתניה, מקום ריכוז של מפוני מעברות.

בלכסיקון של עוברי הסער היה זה בית הרוס. אב קשות ושתלטן. ילדים עוברים מגיל צעיר. אברהם כמעט לא למד אם כי עד כתה ה' הוא היה תלמיד לא רע בכלל. אבל המסגרת המנוונת, המריבות האינסופיות בבית, הבריחו אותו לרחוב. מגיל עשר הוא הסתובב בשוק, ביצע עבודות סבלות. בגיל 12 התחיל לעשן חשיש. בגיל 14 כבר היתה לו באסטה משלו בשוק נתניה.

סיפר משה דיין, חברו הקרוב, כיום עובד תברואה בעירייה: „היינו שותפים. הוא היה מביא סחורה ואני הייתי מוכר. התחיל להסתדר בחיים הבחור. התלבש יפה, מסודר, נקי. במלחמת יום כיפור עזבתי את השוק. התחילו אז לתכנן את השוק החדש ואברהם, כמו כולם, שילם אלף לירות בשביל הבאסטה החדשה. אברהם התחיל לעשן חשיש ושיחק קלפים, אבל לא היה פושע".

זה פחות או יותר הזמן שאברהם התחכך לראשונה בבית־המשפט לנוער, הואשם בהתנהגות פרועה ונדון לשנתיים פיקוח של קצין מבחן. כעבור שנתיים, הוא חזר לבית המשפט באשמת גרימת נזק לרכוש בזדון וספג קנס של 20 לירות. מכאן ואילך הוא חזר לבית המשפט בכמה הזדמנויות: נקנס ב־75 לירות על תקיפת אדם, ונדון לחודש מאסר בגין תקיפה חבלנית, התנהגות פרועה במקום ציבורי ותקיפת שוטר.

באותה תקופה גדלה בנתניה חבורת עבריינים רצינית שעסקה בפרוטקשן. אברהם עזרא חי בצילם, נהנה מהפירורים. לבית המשפט הגיע שוב על תקיפת נהג טנדר. הוא עזב את הבית ועבר להתגורר אצל חבר, והפסיד כספים במועדון קלפים.

ב־24 בינואר 1975 בעשר בערב, במועדון 'בר־אוריין' עצרה המשטרה את אברהם עזרא בחשד שאיים על בעלי הדיסקוטק אם לא יבטלו תלונה שהגישו במשטרה. בעקבותיה נעצר חברו חיים בנימין. הוא שוחרר לאחר כמה ימים בערבות של 5000 לירות וחזר לבסיס הצבאי, בו עשה טירונות מקוצרת. שבוע אחר כך – בערב בו הושלך הרימון – הוא שוב הסתלק מהבסיס וחזר ל'בר־אוריין'.

אברהם עזרא נעצר בחשד שהוא הטיל את הרימון לתוך הדיסקוטק. המשטרה, שיוקרתה נפגעה בעקבות חקירת פרשת רצח רחל הלר, הפעילה את תותחיה הכבדים בפרשה. סגן־ניצב שאול מרכוס עמד בראש צוות של 35 חוקרים, שניסו במשך כמה יממות לפענח את המקרה. אברהם עזרא הודה בזריקת הרימון לדיסקוטק ושיחזר את האירוע, למרות שבידי המשטרה לא היתה שום עדות מסייעת נוספת. איש לא ראה את משליך או משליכי הרימון.

כשהובא אברהם עזרא להארכת מעצר בבית משפט השלום בנתניה, שאל אותו השופט אריה סגלסון שלוש פעמים: „אתה זרקת את הרימון"? ושלוש פעמים נרשמה בפרוטוקול בית־המשפט תשובתו החיובית. „לא היתה לי כוונה לרצוח חיילים ואזרחים. רציתי שהרימון יתפוצץ על הגג ויעשה רעש".

כעבור שלושה שבועות הגישה פרקליטות מחוז המרכז באותם ימים, ויקטוריה אוסטרובסקי־כהן (כיום שופטת בבית־המשפט המחוזי) כתב אישום נגד אברהם עזרא, על רצח בכוונה תחילה של ששה אנשים.

לפי כתב האישום ביקש אברהם עזרא לנקום בבעלי הדיסקוטק, שהגישו נגדו תלונה במשטרה. בליל הדמים הוא הוציא רימון רסס ממקום מחבוא והטמינו בכיס מעילו הצבאי. הוא נכנס לדיסקוטק בעשר בערב, בלי לשלם והתיישב עם חבר ליד הבר. הוא שהה בדיסקוטק שעה וחצי ויצא אל הגג שמעל הדיסקוטק, כופף את רשת האיוורור ושילשל פנימה את הרימון.

בני משפחה וחברים טענו שההודאה נסחטה ממנו באמצעי לחץ. „טיפלו בו בזרם חשמלי, במכות באשכים, בעקירת צפורניים. לחצו אותו להודות". המשטרה כמובן הכחישה אז כל טענה על אלימות נגד נחקרים. התלונות באותה תקופה היו רבות. לא רק בפרשה זו. אבל במיוחד כנגד הצוות שחקר בפרשת רחל הלר ואחר כך את פרשת אברהם עזרא. בצילום ב"מעריב" נראה אברהם עזרא מובל לבית־המשפט בידי תגורת שוטרים. מאחוריו פסע קצין גבה־קומה ובריא גוף, יהודה אלבז שמו, אימת החשודים באותה תקופה.

סנ"צ שאול מרכוס, ראש צוות החקירה דאז, פרש בינתיים מהמשטרה והיום הוא עורך־דין עצמאי. „הוא טען שהיה לחץ בחקירה? זו הפעם הראשונה שאני שומע טענה כזו. היום זה באופנה. אחרי כל־כך הרבה שנים נוח לו לבוא ולטעון טענה כזו".

בבית המשפט לא דנו בכלל בעניין זה. הסניגור, עו"ד אהרון בן־שחר, טען שהנאשם אינו מתעניין במתרחש סביבו, מסרב לשוחח אתו ואינו מגיב לשאלות הסניגור, בני המשפחה או הרופא. ד"ר ראובן מאיר, מנהל בית־החולים לחולי־נפש בבאר־יעקב, קבע כי הנאשם התנתק מהעולם החיצוני בגלל פחד תת־הכרתי מהעונש הצפוי לו. השופטים קבעו שהנאשם מסוגל לעמוד לדין.

התביעה החלה להשמיע את טענותיה, אלא שכעבור חודשיים הפתיעו שופטי בית המשפט המחוזי בתל־אביב, כשהחליטו שהנאשם ברצח אינו מסוגל לעמוד לדין כיוון שאיננו שפוי בדעתו. השופטים מרדכי צ'דנוביץ'סקי, חיים בנטל ונחמיה בר, ביטלו בכך החלטה קודמת שלהם, לאחר שלבקשת הסניגור שמעו חוות דעת מקצועית נוספת על מצבו הנפשי של הנאשם, מפי פרופ' וייסנביק מנהל בית החולים "נהה".

אברהם עזרא הגיע לבית החולים לחולי־נפש בבאר־יעקב ומערכת המשפט נטשה את הבירור המשפטי לקביעת זהותו של האיש, שהרג ששה אנשים ופצע עוד 26.

אחרי אישפוזו של אברהם התמוטטה המשפחה. שתי אחיותיו אושפזו לתקופות שונות גם הן בבתי חולים לחולי־נפש. גם האם אושפזה לטיפול ולפני חמש שנים נפטרה.

לפני שלוש שנים נרצח אחיו של אברהם, רחמים, ברחוב בן־יהודה בתל־אביב. רחמים (רמי) מתכנן אופנה, ללא רקע פלילי, נרצח בדקירות סכין בידי חייל או"ם על רקע עיסקת דולרים שחורים.

סיפר האח הצעיר עובדיה, היום נהג מונית בתל־אביב: „המקרה של אברהם השפיע עלינו קשה. ברחנו מהבית לעשרה חודשים וגרנו אצל משפחה בבת־ים. האחיות לקחו ללב. אמא אכלה את עצמה. היא אהבה אותו נורא. פתאם כולם התחילו לעבור טיפולים בבתי משוגעים ורק אני נשארתי בבית, נסיתי לשמור על המסגרת ולטפל בכולם. בארבעה באוגוסט 1984 אחי רמי הלך לקנות כרטיס טיסה ברחוב

(המשך בעמוד הבא)

אברהם עזרא (שני משמאל) מוקף שוטרים ב... ך למשפט הרצח: הפסיכיאטר אמר שהוא התנתק מהעולם החיצוני בגלל פחד תת־הכרתי מהעונש הצפוי לו. (צילום: שעיה סגל)

קטע מהפתק שכתב אברהם עזרא בכלא, בעברית שלו, על פרשת הרימון (ראה מסגרת): „אמרו לי, אתה צריך להגיד לנו מי זרק את הרימון..."

(המשך מהעמוד הקודם)
בן־יהורה ומישהו שדד את הכסף שלו ודקר אותו למוות. אני שארית הפליטה של כל המשפחה. לפעמים שואלים אותי איך יצאתי בסדר אחרי כל הבלאגן. האמת. אני לא יודע".

כמעט שש שנים בחדר מבודד במחלקה הסגורה. מספר משה ריין: „באתי לבקר את אברהם בבאר־יעקב. בהתחלה הוא היה כבול למיטה. לא היה מדבר. הסתכל בעיינים. כאב לי הלב. גם פחדתי. לא יכולתי לבוא יותר". איש משטרה שביקר במקום סיפר: „ראיתי אותו יושב בפינת החדר, אוכל ניירות ובדלי סיגריות".

הוא לא שיתף פעולה עם סביבתו. גם בשלבים מאוחרים יותר של שהייתו בבאר־יעקב, כשהחל לשתף פעולה, הוא סבל מהתפרצויות זעם והיה תוקפני כלפי אחרים.

דעת הרופאים באותה תקופה היתה שאברהם עזרא הוא בעל אישיות מופרעת, אגוצנטרית ואימפולסיבית, אבל אינו סובל ממחלה פסיכיאטרית. אנשי מקצוע לא איבחנו סימנים של מחלת נפש פסיכוטית, אלא אישיות אנטי־חברתית, עם מטען של תוקפנות כלפי הסביבה.

הזמן עשה את שלו. בהדרגה החל להשתקם. אחרי שש שנים אפילו הוציאו אותו למסעדה ברחוב דיזנגוף בתל־אביב. „יום אחד אני הולך ברחוב ואת מי אני רואה אוכל במסעדה? את אברהם" – נזכר ריין. „חיבק אותי, נישק אותי. מאז התחלתי לבקר אותו בבאר־יעקב. העבירו אותו למחלקה יותר נורמלית. היה לו טרנזיסטור. ישב כל היום שמע שירים של פאריד אל אטרש, עבדול וואהב, אום כולתום. תמיד ישב בפינה שלו. לא היה מדבר הרבה. הביאו אותו למצב שהוא חשב שהוא באמת הרוצח".

לפני כתשעה חודשים, ב־1 באפריל 1986, שוחרר אברהם מבאר־יעקב ויצא לרחוב. הוא תכנן להתחתן עם בחורה נורמלה שהכירה אותו בחופשות שלו מבית החולים. בינתיים קיבל דיור בקרית־אונו וסיוע מהביטוח הלאומי. חשב לעבוד במכירת ירקות ופירות. זה מה שהוא יודע ואוהב לעשות: יצא לרחוב והיה המום מהעולם החדש.

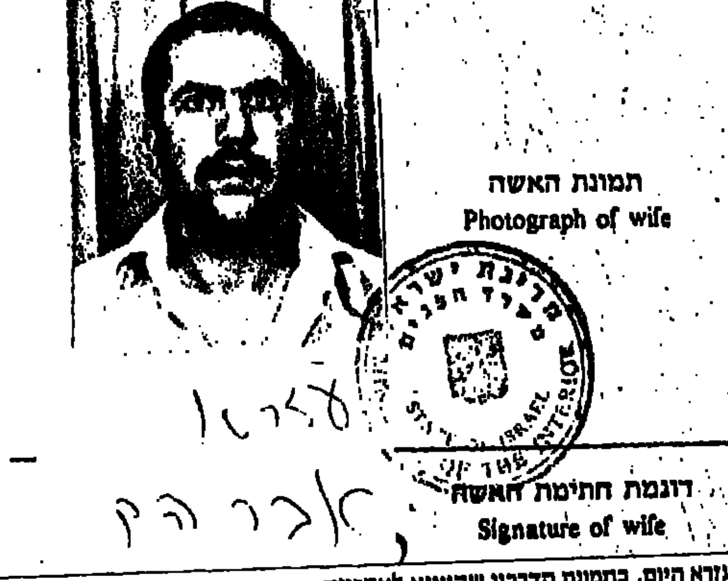
התוכניות היו יפות, אבל לאברהם לא היו שפה ואורך נשימה להגשימה. מי עקב אחר השתלבותו בחיים נורמלים אחרי 11 וחצי שנות ניתוק? הבחור קיבל מאתים וכמה שקלים חדשים מהביטוח הלאומי, עזרה בדיור ויצא לרחוב.

סיפר הידיד משה ריין: „הוא טילפן אלי הביתה והודיע שהוא משוחרר. נפגשנו ונתתי לו 800 שקל להסתדר. קנה תלת־אופניים והתחיל למכור ירקות בקיראון, איפה שאחותו גרה. טיפש הוא לא יודע להסביר את עצמו, ישר מתחמם, שוטרים באו לבדוק אם הוא עובד ברישיון. הוא ניסה להתנגד ונעצר ל־15 יום. נפתח לו תיק על הפרעה לשוטרים במילוי תפקידם. אחר כך הוא חזר לנתניה. אחרי כל כך הרבה שנים בית משוגעים – היה לו אישור לקבל כדורים. היה לוקח כדורים ונופל כמו סמרטוט. גם לא היה לו כסף לקנות כדורים. יום אחד הוא החליט לבד להפסיק לקחת כדורים".

„הוא לא היה דמות מפתח, לא מנהיג כנופיה. בכל מקרה, ראינו את תקופת האישפוז שלו כחלק מהעונש".

זה היה שבועיים לפני שהופיע ואיים בלישכתו של הממונה על חוות העיר נתניה. אחר כך בבית־משפט השלום,בכפר־סבא הואשם אברהם באיום על עובד ציבור. עורך־דינו, אהרון יסדי, אמר שהנאשם מביע חרטה, שיש לראות את איומו כביטוי של מצוקה. תאר את הנאשם כשבר כלי, אשר אושפז ללא הצדקה. (כך טען עורך הדין) בבית חולי־רוח למשך 11 וחצי שנה. שוחרר ונדחה על ידי הגורמים בלך ושוב במקום לנסות לשקמו.

אברהם עזרא עצמו אמר לשופט בשפתו: „היה לי מקום בשוק ולקחו לי אותו. רציתי אותו בחזרה". אילו יכול היה להתבטא ביתר בהירות, היה מן הסתם אומר משהו כמו: „כבוד השופט, נכון שאיימתי ואני מצטער על זה. אני נאבק לפרנס את עצמי בכבוד, ולא להיות טפיל החי על חשבון החברה. איש אינו מסייע לי להשתקם. נכון שאיימתי, אבל ידוע לכבודו שמעולם לא הורשעתי בהשלכת הרימון לדיסקוטק".

אברהם עזרא היום, בתמונת הדרכון שהוציא לאחרונה: „תייר צרפתי זרק את הרימון".

„הלבישו עלי תיק והרסו לי את החיים"

„אני לא זרקתי את הרימון ב'בר־אוריין'. הלבישו עלי תיק. עינו אותי בחקירה במשטרה. בגלל זה אמרתי שאני זרקתי את הרימון", טוען בראיון ל"מעריב" אברהם עזרא, היושב בכלא רמלה. הוא מרצה שנתיים מאסר בשל איום על עובד ציבור.

ביום שישי שעבר הצטרפנו לביקור משפחתי אצל אברהם עזרא בכלא. נמוך קומה, שיער קצוץ, ושפם. עיניים חומות בולטות, כמו יוצאות מחוריהן. קצר־רוח, לפרקים גופו רועד והוא מתקשה לשלוט בו.

„אין לי כסף לקחת עורך־דין כמו ליבאי, להוכיח שאני לא זרקתי את הרימון. הלבישו עלי תיק, אבל כולם בנתניה יודעים שאת הרימון זרקו תייר צרפתי שנשפט בצרפת למאסר עולם על רצח ונתנייתי שנרצח בינתיים" (עזרא נוקב בשמות – יב"ח)

„אני רוצה משפט, להוכיח שאני חף מפשע. שהמשפחות של ההרוגים והפצועים יידעו את זה. זה חשוב לי. כולם בטוחים שאני זרקתי את הרימון. נמאס לי מזה. השופט בכפר־סבא דפק לי שנתיים רק בגלל בר־אוריין".

ומה קרה באותו לילה לפי גירסתו של אברהם עזרא?

„חשבתי שאולי נפל לאיזה חייל רימון מהכיס. נכנסתי לדיסקוטק והתחלתי לפנות פצועים. הייתי בסך הכל זמן קצר בצבא, לא יודע להשתמש ברימון. בשביל לפתוח את פתח האיוורור היה צריך כוח של כמה אנשים וציוד מיוחד. הלבישו עלי תיק והרסו לי את החיים. תיכננתי לצאת מבית־חולים, לעבוד להתחתן ולהקים משפחה. אחד, שאני מכיר, תקף את ראש העיר וקיבל שלושה חודשים ואני בגלל איום על עובד דפקו לי שנתיים. עכשיו אני יושב ברמלה ודחפו אותי באיקסים עם שמעיה אנג'ל, יעקב שמש והרצל אביטן, כאילו אני מראשי הפשע".

לבקשתנו העלה אברהם עזרא את גירסתו על הכתב. הוא כותב בין השאר: „אדוני, אני מרוב כאב ישבתי חף מפשע בזריקת רימון ב'בר־אוריין'. בראש החקירה עמדו שאול מרכוס ויהודה אלבז... אמרו לי אנחנו יודעים שלא אתה זרקת את הרימון אתה צריך להגיד לנו מי זרק את הרימון. אני אמרתי לא יודע. אני הייתי עם החבר שלי, חיים בנימין, בתוך הדיסקוטק. בדיוק עלינו במדרגות של המועדון והיו לפנינו ואחרינו הרבה אנשים בזמן הפיצוץ. אני הייתי מדבר עם בעל המועדון של בר־אוריין..."

את החבר, חיים בנימין לא הצלחנו לאתר. בעליו של הדיסקוטק אינו זוכר אם אברהם עזרא או חיים בנימין עמדו לידו בעת שהוטל הרימון.

כך כותב שופט בית משפט השלום בכפר־סבא יהורה פרגו בפסק־דינו: „ב־4 בפברואר 1975 השליך הנאשם רימון לדיסקוטק בנתניה וגרם למותם של ששה ולפציעת 26. הנאשם לא נתן דין־וחשבון על מעשיו אלו ונשלח לאישפוז בבית־חולים לחולי־נפש. הוא שוחרר באחד באפריל, אחרי שמשפחתו הבטיחה לעזור בשיקומו. במעצר היה הנאשם בהסתכלות חוזרת והמסקנה הסופית היתה שהוא אינו סובל כרגע ממחלה פסיכיאטרית וכי הוא מבין את משמעות מעשיו ומסוגל לעמוד לדין. אין ספק כי בנסיבות המקרה ולאור אישיותו של הנאשם, כי יש חשש חמור ביותר כי הנאשם עלול לממש איומים מסוג זה כלפי מי מהסובבים אותו שלא יענה לדרישותיו. אישיותו ומצבו הנפשי של הנאשם אינם יכולים להבטיח די ריסון עצמי; בנסיבות אלו יש להרחיק את הנאשם מהציבור", פסק השופט.

פסקדין זה יסודו בטעות. מעולם לא הוכח בבית המשפט שאברהם עזרא השליך את הרימון וגרם למות האנשים בדיסקוטק. זה לא הפריע לשופט למצות עד תום את האפשרויות שמקנה לו החוק. עזרא, שלא הורשע כדין בפרשת "בר אוריין", נשלח לרצות שנתיים על איום על עובד ציבור כשבוע – המטרה הוא.

לקראת שחרורו מבית החולים לחולי־נפש, דנה פרקליטות מחוז תל־אביב באפשרות להעמיד את אברהם עזרא לדין באשמת השלכת הרימון ל"בר־אוריין". עו"ד עדנה ארבל, פרקליט מחוז המרכז, אומרת: „אם היה ברור לנו שהאיש בריא ושיש ראיות טובות נגדו, יכול להיות שהמאזניים היו נוטות לכיוון העמדה לדין". בפרקליטות הוחלט שלא להעמיד את אברהם עזרא לדין. מדוע? עו"ד ארבל: „עברו יותר מעשר שנים מאז ביצוע העבירה והיה ספק לגבי האחריות הפלילית שלו. הראיות נבדקו מחדש והיה קושי להביא עדים. התיק התבסס למעשה על ההודאה של אברהם עזרא עצמו וקשה לייחס משקל רב להודאה שנגבתה ממנו במצבו הנפשי אז. הוא העיד שלא היתה לו כוונה לפגוע באנשים, רק לעשות רעש. אחרי שאושפז הגיע אלינו חומר נוסף".

מהו החומר הנוסף? הפרקליטה ארבל: „הגיעו עדויות המטילות ספק גדול אם הוא היה העבריין העיקרי. אחרי הכל הוא לא היה דמות מפתח, לא מנהיג כנופיה. ההתרשמות שלנו היא שהוא לא העבריין העיקרי. בכל מקרה ראינו את תקופת האישפוז כחלק מהעונש. זה לא אדם שהסתובב חופשי. הונחה לפנינו חוות־דעת של רופאה שהביעה חשש להתדרדרות במצבו אם יחודשו ההליכים".

ההליכים בתיק "בר אוריין" לא חודשו. אבל זה לא הפריע לשופט בכפר־סבא להתייחס אל אברהם עזרא כאילו הוא זרק הרימון. לפני שבועיים הוא הובא שוב לבית־המשפט השלום בתל־אביב ונדון לשלושה חודשי מאסר (חופפים לשנתיים שנשלח לרצות על איום על עובד ציבור) באשמת תקיפת שוטרים בקיראון.

תיק „בר־אוריין" נותר בלתי מפוענח. ■

גלי מציגה: דור חדש של נעליים מעור כפפה אמיתי

נא להכיר נעל מיוחדת במינה, רכה, אורירית, קלילה, בעלת עוצמה ויופי.

[redacted]

FLIGHT עשויה מעור נאפה מיוחד, המצטיין בגמישות, חוזק ורכות יוצאת דופן. זהו העור ממנו עשויות כפפות משובחות. התוצאה: הרגל נחה בתוך הנעל.

[redacted]

FLIGHT הולכת עם אויר:
הבט ב-FLIGHT. יש בה עשרות חורירי אויר המיועדים לאוורר היטב את הרגל. התוצאה: הרגל אינה מזיעה גם בפעילות ממושכת.

FLIGHT הולכת עם עוצמה:
FLIGHT. בנויה היטב, עם סוליה מוזרקת עם דיזי אחיזה טובים בקרקע, ללא תפרים מיותרים, וכמובן מעור אידיאלי לכף הרגל. התוצאה: FLIGHT מתאימה לפעילות ספורטיבית קלה, ולהליכה, ומסוגלת למאמץ קשה ורצוף.

Gali

נעלי FLIGHT מוצעות ע"י גלי לגברים, לנשים ולילדים, נעלים גבוהות וחצאיות ב–6 גוונים מרהיבים: לבן, שחור, ורוד, אדום, כחול ואפור.

FLIGHT

FLIGHT
הנעל המרחפת

עמירה דותן
אשה, חרב ועלי־זית

קצינת ח"ן [illegible] בפנים,
האשה הרא[illegible]צינות
והיחידה בצ[illegible] שהיא גאה
שקיבלה דו[illegible] למתנה
תת־אלוף, נש[illegible], אלה
לשלושה ילד[illegible] קוראת להם
בבאר־שבע, [illegible]אש, לקחת
בתל־אביב. ל[illegible] על הכלל.
שחוקה, כי [illegible] המהפכה
[illegible]ניסטית בצבא
[illegible] להיות
[illegible]. מכירה את
[illegible] שלה.

[illegible] פז־מלמד
[illegible]: "גאמא"

יום חמישי שעבר נראה בה"ד 12, בסיס ההדרכה של הח"ן, כמו בית־הבראה של קופת־חולים. שבילים קטנים ונקיים חבויים בתוך ירק וצמחייה והעצים נעים ברוח. מי יתנני שבוע נופש במקום הזה. חתיכה במכנסי ג'ינס הדוקים וחולצה ארוכה יותר מן הסוודר שאלה איפה מתקיים מסדר סיום קורס קצינות. הבת שלה בין המסיימות. „לא ייתכן", אמרנו. „תראו אמהות אחרות, בכלל תשתגעו". ראינו. השתגענו. גם מזה שהשק"ם זה עכשיו "חלביה", ו"מצופה" זה "כיף־כף", ו"טמפר" זה "ספרינג".

באולם הגדול של הבסיס אמרה תת־אלוף עמירה דותן, קצינת ח"ן ראשית, לצוערות המסיימות את הדברים הבאים: „אני אחת מאלה שאפשר לכנות אותם פראיירים, ואני גאה על־כך. הפראיירים הם מי שאישיותם קוראת להם להיות בראש, לעמוד בקו הראשון, לקחת את האחריות על הכלל. מי שיותר טוב – צריך לתת יותר".

בת 39, גבוהה ויפה, מרים מגוהצים למשעי, זקוקה ברחיפות לביקור במספרה, סוחפת אחריה בלהט ובאמונה, כריזמטית.

בשעת ערב מאוחרת, כשהכל – החגיגות והמסדרים – הסתיים, ישבה עמירה עם סגל ההדרכה בקורס הקצינות. „אנחנו שחוקות", הן אמרו לה, „הכל תובעני מדי. אין זמן לחיי משפחה, לבלות עם הבעל או החבר, להתפנק קצת במספרה או אצל קוסמטיקאית".

בקול שקט, עם החיוך הנצחי על הפנים, היא השיבה להן: „אני כל־כך יודעת על מה אתן מדברות. מה אני אגיד – שאני גם יותר מבוגרת ויש לי שלושה ילדים בבית והאחריות היא עצומה – אבל אני לא נשחקת. שחיקה זה דבר שבא מבפנים. אם יש לכן את הבעירה הפנימית, את האמונה, את חוסר המנוחה התמידי של אדם יוצר – אתן תעמודנה גם בזה. לא תישחקנה. אנחנו מוכרחות לחזק אחת את השניה, מוכרחות להיות ביחד".

הנשים העייפות נענעו בראשיהן בהסכמה ובשעת לילה מאוחרת יצאו בחזרה לבתיהן, חלקן להתחיל את העבודה השניה – בבית.

מאיפה היא לוקחת את הכוח לחזק את כולם, תמיד לעמוד בפרץ? איך היא לא נשברת? אם לשלושה ילדים (9, 14, 16), גרה בבאר־שבע ועובדת בתל־אביב, קמה בכל בוקר ב־5.30, מכינה סנדוויצ'ים ושתייה לילדים, מעירה אותם, וב־6.30 יוצאת לדרך. במקרה הטוב היא שבה הביתה בשמונה בערב, מכינה ארוחת־ערב, יושבת עם הילדים, פעמיים בשבוע נעמדת במטבח לבשל. אשה.

ואין ויתורים. הרי היתה יכולה לעשות מה שעושים אנשי־צבא רבים אחרים: להעביר את משפחתה לאיזור

(המשך בעמוד הבא)

תא"ל עמירה דותן בתרגיל הגנה עצמית עם קצינת ח"ן בזהירות: „תעזרו מעלים; בשבתות ומטפלות: זה המחיר".

תא"ל עמירה דותן וצוערות: „רוצות זכויות מלאות? אסור לצפות שהחובות תהיינה שונות".

(המשך מהעמוד הקודם)

המרכז, ואז היה נחסך ממנה הצורך לבלות בכל יום ארבע שעות בדרכים. אבל עמירה מאמינה בחזונו של דוד בן־גוריון בדבר יישוב הנגב. אז היא שם. נסיעה של 250 קילומטרים ביום, כדי להגשים עקרון.

אפילו פעם אחת לא הרגישה שהיא לא יכולה יותר, שהמעמסה כבדה מדי. אין לה מצבי־רוח מן הסוג הזה. שום קפריזות לא עומדות במקום בו ניצבות האחריות והחובה ותחושת השליחות.

„זה עניין של חינוך", היא אומרת. „אין דבר כזה 'לא יכולה', אין דבר כזה 'לא רוצה'. לא שזה לא מאבק, אבל אפילו לא עולה על הדעת לוותר".

„גם מן הילדים אני דורשת, אבל אני עושה את זה בצורה בלתי־מודעת. לפעמים, אחרי שיחות שאנחנו מנהלים, כשאני אומרת להם שישתדלו תמיד להגיע אל הטוב ביותר האפשרי, שלא יוותרו לעצמם, שלא ירפו, אני קצת כועסת על עצמי וחושבת: אולי אני טועה. אולי מותר לאדם לוותר, להרפות, לא להיות תמיד הכי טוב. אני מרגישה שאני מאוד ספרטנית, גם עם עצמי וגם עם הסובבים אותי, הן בבית והן בצבא. רמת הדרישות שלי מאוד גבוהה, אבל קודם כל אני דורשת מעצמי. זה יוצר מספיק בעיות. לפעמים יש נגדי כעס. אבל כשאני מאמינה במשהו, אני הולכת איתו עד הסוף".

„החינוך שקיבלתי בבית היה מאד תובעני. אם הבאתי ציון תשע שאלו, למה לא עשר?"

לפני שנתיים החליט הרמטכ"ל שכל הצבא עובר לעבוד שעה נוספת מדי יום. הנשים בצה"ל ציפו מעמירה שתיפעל לא להחיל את העניין הזה גם עליהן. יש ילדים בבית, גם כך מספיק קשה, צריך לתת לנשים תנאים אחרים. עמירה סרבה. הנשים חשו שהיא לא מייצגת אותן, לא הבינו מה פשר הקשיחות. עמירה הבינה שאי־אפשר לדרוש זכויות אמיתיות מבלי שגם החובות יהיו שוות. „אתן בחרתן לשרת בקבע", אמרה אז לנשים שהתרפקו על דלתה בתביעה לעזרה. „מי שבחרה בדרך הזו, צריכה היתה לדעת בפני מה היא עומדת. אנחנו רוצות זכויות מלאות, שיוויוניות, או אסור לנו לצפות שהחובות תהיינה שונות, לא משנה מה המחיר. אנחנו צריכות להוות דוגמה לכלל הנשים. תעוררו בעלים; בסבתות, במטפלות. תסתדרו. וזה המחיר".

היא לא ויתרה. עד היום יש בצבא נשים רבות שלא סולחות לה.

ילידת תל־אביב, גדלה ברמת־החייל, עברה את המסלול הרגיל של רוב הילדים בימים ההם: ביה"ס יסודי בשכונה, תיכון עירוני ד', בנתה את שבט הצופים בשיכון דן. עד כדי כך מזל של ילדה טובה,

שהיא אומרת: „אני נורא מקנאה בהורים שלי שיש להם ילדה כמוני. זה השינוי הגדול בין חינוך בנות אז והיום. אז אמרו לנו 'תהיו נחמדות, תחייכו יפה, תהיו ילדות טובות – תשיגו משהו בחיים'. היום אנחנו אומרים: 'תדעו מה אתן רוצות, ותדעו להילחם על זה מתוך הכרת ערך עצמכן. אף־אחד לא ייתן לכן כלום, אם לא תקחו. חיוכים לא יועילו'".

„החינוך שקיבלתי בבית היה מאוד תובעני. אם הבאתי ציון תשע, שאלו 'למה לא עשר?' כל הזמן היתה דרישה לעבוד קשה יותר, להשיג יותר. אבל בו־זמנית היו גם הרבה חום ואהבה ותמיכה. ומעבר לכל, אנחנו חונכנו לעשות למען הכלל. יש משהו בשילוב של כל הדברים האלה שהוא מאוד מוצלח".

שרות החובה עבר עליה במשטרה הצבאית. הגיעה לצבא כחורה מוכשרת, בוגרת תיכון, עם הערכה עצמית מאוד גבוהה, ואיש לא התחשב בעניין. עד היום מלווה אותה התחושה שצריך לתת לבנות המתגייסות אפשרות בחירה, וזה מה שעשתה כשהגיעה למקום שבו אפשר להשפיע. במסגרת המשטרה הצבאית הלכה לקורס קצינות וחזרה לשרת באותו מקום. כשעמדה להשתחרר, פרצה מלחמת ששת הימים. החליטה לחתום קבע, כמו רבים. רק לשנה־שנתיים. אחר־כך עברה לחיל ההספקה ועשתה תפקידי מינהלה שונים בשלישויות של כל מיני יחידות, עד שהגיעה לח"ן. היתה קצינת חינוך בפיקוד המרכז ובפיקוד הדרום, וארבע שנים שימשה כסגנית קצינת ח"ן ראשית. לפני ארבע שנים התמנתה קצינת ח"ן ראשית. תוך כדי השירות עשתה תואר ראשון בלימודי ההתנהגות, ותואר בפסיכולוגיה קלינית.

יש בצבא אנשים, בעיקר נשים, שכשמזכירים להם את מינויה לקצינת ח"ן ראשית, הם עונים מיד: „נו, טוב, ככה ייעשה לאיש/ה שאריאל שרון חפץ ביקרו". אחר־כך הם מסבירים: „לעמירה דותן ולבעלה יש קשרים הדוקים ביותר עם אריק ולילי, עוד מהתקופה שעמירה שירתה בפיקוד הדרום. לפני ארבע שנים, כאשר צריך היה לבחור את מפקדת הח"ן, הפעיל שרון לחצים כבדים כדי שהיא תהיה זו שתתמנה. וכך, יצא המינוי אל הפועל".

„עמירה היא המינוי הנכון במקום הנכון", אומרת מפקדת בה"ד 12, אלוף־משנה נחמה. „עם כישורים כמו שלה, היא יכולה בקלות להתקדם בצבא גם מעבר לח"ן. מה יש, היא לא יכולה להיות מפקדת המכללה לבטחון, למשל?". גם קצינות בכירות אחרות בח"ן רוחות מכל וכל את הטענה הבלתי־מפרגנת, שמכבשו הבכר של שרון, הוא שהשיג לה את הבכורה. „עמירה עבדה קשה מאד, כדי להוכיח שהיא ראויה לתפקיד. היא הרוויחה את זה ביושר".

אין ספק שהנעימות שהיא משרה סביבתה, החיוך הנעים, הקול השקט – יכולים להטעות. עמירה דותן היא אשה חזקה מאד, יודעת מה שהיא רוצה, ובדרך־כלל משיגה זאת. אילו היתה גבר, היו משבחים אותה על תכונות אלה. מאחר שהיא אשה „שעשתה את זה", יש לא מעטים שאינם סולחים לה. עמירה, כך נדמה, אינה מתרגשת במיוחד מחוסר הפרגון שמושמע

פה־ושם. אולי אפילו אינה מודעת לו.

המשרד שלה נראה כמו חדר של נערה מתבגרת שהחליטה להכניס קצת חיים בדירת שיכון. וילונות תחרה, עציצים, קצת פיצ'יפקס. הכל קצת דהוי, קטן, חסר חן. צבא של קיצוצים. עמירה, אופטימיסטית חסרת־תקנה, אומרת שזה מה שיש, ושזה בסדר גמור. אותה אופטימיות, יש להניח, מביאה אותה גם לומר: „יש לנו נוער נפלא. פנטסטי. הנוער היום הרבה יותר טוב ובעל רמה ממה שאנחנו היינו בזמננו".

נוער נפלא? למה אנחנו לא מוצאים אותו?

„כי לא מחפשים. עושים עוול לדור הזה, כמו שבזמננו עשו עוול לדור שלנו כשכינו אותנו 'דור האספרסו'. צריך להפסיק להיות מיואשים. אין שום סיבה. יש מי שממשיך את הדרך. איזו מסירות ונאמנות לעניין, אהבת הארץ, רצון להיות הטובים ביותר. יש להם ביקורת והם לא פוחדים להשמיע אותה, אבל הם מוכנים לקחת חלק בשינוי. פשוט פנטסטים".

לאן שהיא לא זזה היא מוצאת „אנשים אחרים". איכשהו היא תמיד מוקפת ב„אנשים שמוכנים לתרום", „אנשים שאכפת להם", „דור יוצא־דופן באיכותו". כל אשה ממערכת הח"ן שהיא מציגה בפני היא „אישיות בפני עצמה", „ארץ־ישראל האמיתית, ארם יפה".

מביאים לה סיפורים אחרים, מדברים איתה על המציאות שכולנו מכירים, מספרים לה על החיילות בשער המחנה שלועסות לך מסטיק בפנים ולא מוכנות לסייע בדבר הקטן ביותר, כי זה מפריע להן באמצע מלאכת האיפור, והיא בשלה. אי־אפשר להזיז אותה מהסופרלטיבים.

הפקודים שלה, אגב, אומרים שזה עובר. שהיא מצליחה להדביק בלהט שלה, ואיכשהו, כשהיא אומרת את זה, זה נשמע אמין. אולי זה הטון, אולי החיוך, אולי הדוגמה האישית.

כך, למשל, היא מספרת בהתרגשות של ילדה איך בילתה „ערב בלתי־נשכח" במסיבת חנוכה באולפן עקיבא בנתניה. היא לקחה איתה לשם את בעלה, אמה וסבתה, וכל הארבעה התמוגגו מנחת למראה החיילות המשתלמות בערבית. נו, אז מה? סך־הכל מסיבת־חנוכה. כבר היינו בסרט הזה.

אלוהים היה במצב־רוח טוב במיוחד, כאשר התאים לה את המשקפים, או אולי היה במצב־רוח רע במיוחד כאשר התאים אותם לאחרים. גם זו שאלה של נקודת־מבט.

„יש הטרדה מינית בצבא, רק לא יותר מבכל מקום אחר. אבל אנחנו מטפלים בבעיה ולכן היא ידועה יותר".

את היום שבו נתמנתה כקצינת ח"ן ראשית (והיא בת 35), היא לא תשכח. ליתר דיוק, מספר רגעים באותו יום בהם היתה לה לפתע הארה. היא תפשה שהמזל זימן לידיה זכות אדירה להשפיע על עיצובה של האשה בישראל אולי יותר מכל אדם אחר. מאותו רגע אין לה מנוח. עדינה, מדברת בשקט, מחייכת – היא נאבקת כל הזמן, לפעמים נגד כולם, אפילו כנגד הנשים עצמן. שום דבר לא דרמטי. הכל בקטן. בסבלנות, בעקשנות, באמונה.

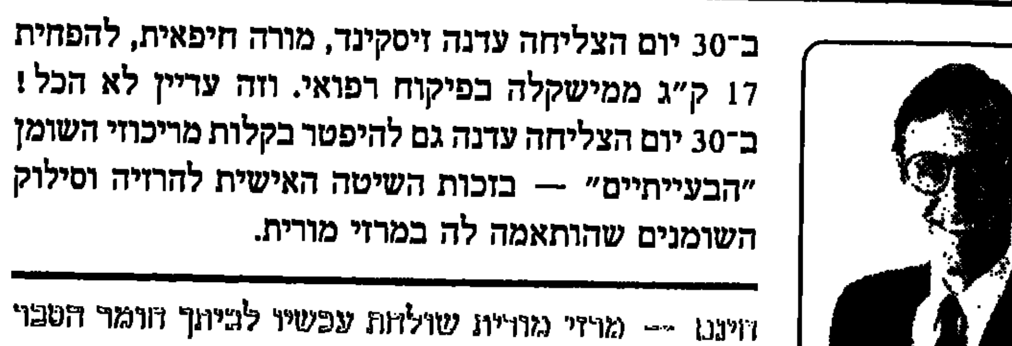
כך קרה שדווקא במשרדים הדהויים שבקריה בתל־אביב, מקום מרכא ונטול השראה, משנים היום סדרי־עולם, אפשר גם לומר – מובילים את המהפכה הפמיניסטית.

שום זוהר לא מתלווה לעניין הזה. ברוב המקרים הוא נעשה כמעט בהחבא. בטי פרידן ותברותיה הוציאו נשים לרחוב וזכו לפרסום עולמי. במקרה שלנו מדובר בחגיגות מסוג אחר, אפורות יותר. כל מקצוע שבעבר נחשב "גברי" והיום נפתח גם לנשים – נצחון. כל סנטימטר הנוסף לקומת האשה, להכרה שלה. שכמו אצל הגברים – השמיים הם הגבול, ואם רק מתאמצים תהיה הצלחה – הכל מגוייס לטובת העניין. היא קראה לנשים אקדמאיות להתנדב לשרת במילואים כדי להוות הוכחה חיה לנערות הצעירות שזה אפשרי. היא מדברת על הנושאים הללו בכל פורום אפשרי, הולכת

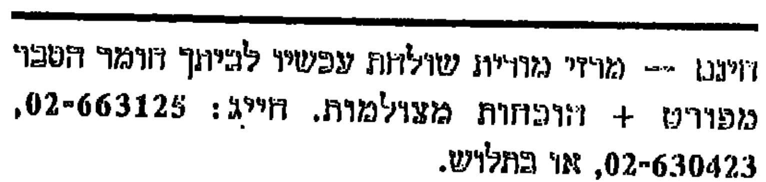
(המשך בעמוד 38)

הרזיה בחורף וסילוק השומנים

מרזי מורית עם הוכחות להצלחה

ב־30 יום הצליחה עדנה זיסקינד, מורה חיפאית, להפחית 17 ק"ג ממשקלה בפיקוח רפואי. וזה עדיין לא הכל! ב־30 יום הצליחה עדנה גם להיפטר בקלות מריכוזי השומן "הבעייתיים" — בזכות השיטה האישית להרזיה וסילוק השומנים שהותאמה לה במרזי מורית.

הזמנו — מרזי מורית שולחת עכשיו לביתך חומר הסבר מפורט + הוכחות מצולמות. חייג: 02-663125, 02-630423, או בתלוש.

מרזי מורית — בפיקוח רפואי

ייעוץ אישי — יום־יומי

חורף... קר... גשם... אווירה של סעודות לילה אל מול הטלוויזיה, קילוגרם נוסף ועוד קילוגרם... לא נורא! יש סוודרים ומעילים – בלאו הכי אף אחד לא מרגיש בשומן שמתווסף... ובכלל – עד הקיץ נתגבר. האמנם?

ובכן, מחקרים בריאותיים שנערכו מוכיחים שדווקא החורף והסעודות הגדושות גורמים לסיבוכים בריאותיים מסוכנים – ולעודף משקל גבוה שהופך את תהליך ההרזיה לקשה יותר לקראת הקיץ. וכשמדובר בבריאות שלך מגיע לך רק פתרון שנבדק כבריא ויעילותו הוכחה.

השיטה היחידה בישראל, שנבדקה והוכחה כבריאה — הינה שיטת מרזי מורית — בפיקוח רפואי. זוהי השיטה היחידה המביאה לך מדי יום (במשך 9 שנים ברציפות!) אלפי הוכחות מצולמות להצלחה בטוחה.

מ־87 ק"ג ל־70 ק"ג ב־30 יום

עדנה זיסקינד, מורה משכילה מחיפה, הצטרפה בחורף לשיטת מרזי מורית במשקל 87 ק"ג לאחר שכל ניסיונות ההרזיה שלה לא התאימו לנתוניה. כעבור 30 ימי תכנית הרזיה, הפחיתה בקלות 17 ק"ג בהתאם לתכנית שהותאמה לסדר יומה המיוחד שנערך — ע"י הצוות הרפואי במרזי מורית. "המעניין הוא", מדגישה עדנה, "שכל 17 הק"ג ירדו דווקא באיזורים הבעייתיים שלי – הירכיים והשוקיים — וזאת בזכות השילוב המיוחד של התכשירים לאיזורי ריכוז השומן בתוך תכנית ההרזיה שלי".

17 ק"ג ב־30 יום

זיסקינד עדנה
שז"ר 28/2
ק. ים, חיפה

גם הרזיה וגם סילוק שומנים

הצוות הרפואי ב"מרזי מורית" חקר ומצא את הפתרון המושלם היחידי, שנבדק והוכח כבריא: זוהי תכנית הרזיה אישית משולבת, המותאמת לנתוניך ע"י רופאי החברה בנוסחה מיוחדת, ביחד עם המשקה הבלעדי והתכשירים לאיזורי ריכוז השומן, המבטיחים לך הצלחה מלאה: בכל 10 ימים יפחית גופך 3-10 ק"ג בקלות וביעילות — ודווקא באיזורי ריכוז השומן הבעייתיים (כגון: כרס, ירכיים וכו').

התאמה אישית וייעוץ יום־יומי

השיטה הבלעדית למרזי מורית בפיקוח רפואי כוללת: תכנית הרזיה אישית, תכנית התעמלות אישית, תכנית לשמירת המשקל לתמיד, תכנית לסילוק ריכוזי השומן, תכשירים בלעדיים ומשקה טבעי – ללא תרופות, תכנית ייעוץ יום־יומית, קסטה להצלחה ומעל הכל – הבטחה של רופא להרזיה מהירה ובריאה.

צוות יועצות מנוסה עומד לרשותך בכל יום ומעניק לך יעוץ ועדוד בכל תקופת ההרזיה ושמירת המשקל. יש לך עם מי לדבר בכל יום — ובסודיות מלאה.

חינם — 24 שעות ביממה

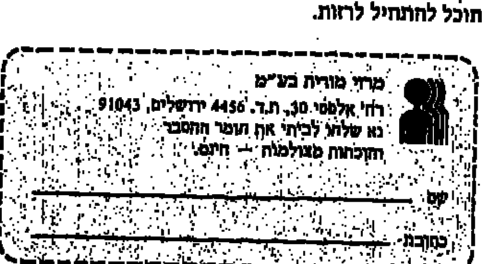
כל שעליך לעשות הוא לחייג עכשיו לטל' 02-663126, 02-663125, 02-630423, או לשלוח את התלוש המצורף ולהזמין ללא כל התחייבות: חומר הסבר לשיטה + שאלון הרשמה מדעי + הוכחות מצולמות + הסבר למשקה ולתכשירים לאיזורי השומן.

גם בלילות ובשבתות תוכל להתקשר, למסור שמך וכתובתך למזכירה האלקטרונית, ומיד יישלח אליך כל החומר.

תוכנית ההרזיה בביתך תוך 48 שעות!

שירות מיוחד להרשמה מיידית

למענך, שירות מיוחד של "מרזי מורית". ניתן למסור פרטים אישיים, לצוות היועצות, לצורך מילוי שאלון ההרשמה, באמצעות הטלפון, בכל יום, בין השעות 08:00-16:00. תוך 48 שעות, תגיע לביתך תכנית ההרזיה האישית שלך, ומיד תוכל להתחיל לרזות.

מרזי מורית בע"מ
רח' אלפסי 30, ת.ד. 4456 ירושלים, 91043
נא שלחו לביתי את חומר ההסבר
הוכחות מצולמות — חינם.
שם
כתובת

המקצוע שלי זה לקחת יו"ר

משה זנבר: יש לי ראש של שחמטאי, אבל לא אופי של שחמטאי.

אני כבר לא רוצה לנהל שום דבר בחיים, ניהלתי כל מה שרק אפשר. היום, המקצוע שלי זה להיות יושב־ראש. מנהל עוסק בדברים השיגרתיים, היומיומיים. זה כבר לא מעניין אותי. יו"ר קובע את המדיניות ומפקח על הביצוע, קשור במינויי הפקידות הבכירה, מטפל במשקיעים, בודק תכניות השקעה, עוסק במה שלא שיגרתי. אותי מעניינים אתגרים אינטלקטואליים, לכן אני אוהב בורדויות וכשיש בנודרות אתגר מיוחד, אני עושה זאת בחינם. כל החכמה היא לדעת מה חשוב ומה לא, מה עיקרי ומה משני ואני נהנה להתיר את הסבך.

מרגיז אותי איך המדינה מתנהלת בשנים האחרונות. אני לא רואה אותה נכונות לקבל אחריות על מעשים ומחדלים כמו שהיתה. בעבר הכרתי את קברניטי המדינה "תחת אש", כשצריך להרים יד בעד או נגד, להביע דעה גם כשזה לא נעים, כשזה מחייב. היום זה אחרת. מי שמתכנן הוא לא מי שמבצע. יש הרבה יותר מדי יחסי ציבור. התוצר הסופי זה כותרת בעתון, או בטלוויזיה. תמיד התרחקתי מהחיים הפוליטיים המפלגתיים וגם היום אני מעדיף לכעוס על עצמי מאשר להיכנס למעשה הפוליטי היומיומי. מאז שיצאתי לפנסיה אני עוסק בענינים עסקיים ובעניני ציבור, מרוויח יותר כסף מאשר בעבר ועובד פחות קשה, אבל חסר לי המתח של העבודה היומיומית.

אני משחק שחמט, עם עצמי. יש לי ראש של שחמטאי, אבל לא אופי של שחמטאי. אין לי סבלנות לחשב את מהלכי היריב. אני נדלק לרעיונות ותשב יותר על המהלכים של עצמי מאשר על המתחרה. בעבר היה לי מחשב פתוח משוכלל ויכולתי לשחק פעמים רבות משחק עם הנכרים קלפים, טאקי, רייס, דברים כאלה. יש לי בבית מחשב לעניני עבודה, אבל לא קניתי משחקים מפני שאינני רוצה להתמכר. חבל לי על הזמן.

במשך שנים רבות חיי היו כל־כך אינטנסיביים שלא היה זמן להנאות היומיומיות. כמעט 30 שנה לא שיחקתי שח. פעם הייתי שחקן ברידג', היום כבר אינני יודע לשחק. הייתי רקדן טוב. עשרות שנים לא רקדתי.

התחלתי את חיי בארץ, אחרי פציעה בלטרון, עם פיג'מה ונעל אחת, בלי עברית, אנגלית או אידיש, בלי משפחה, בלי קשרים פוליטיים או אחרים. התקדמתי הודות למאמצי בלימודים ובעבודה ויחד עם זה הקמתי משפחה יפה ומלוכדת. עסקתי בהרבה תחומים ותמיד כו עסקתי. לקחתי את עצמי ברצינות וניסיתי להתמחות בתחום הקריאה שלי היתה מקצועית. במשרד אף פעם לא קראתי חומר, רק בבית. נראה היה לי שזה בזבוז זמן לקרוא רומנים. עכשיו אני קצת משלים.

אני כבר לא רוצה לנהל שום דבר בחיים, ניהלתי כל מה שרק אפשר. היום, המקצוע שלי זה להיות יושב־ראש. מנהל עוסק בדברים השיגרתיים, היומיומיים. זה כבר לא מעניין אותי.

שטח פרטי

משה זנבר

כלכלן

בן 60, עלה מהונגריה ב־1948, נפצע בלטרון, עשה תואר שני בכלכלה באוניברסיטה העברית, כתב ספר זכרונות אישי על תקופת השואה. כיהן בתפקידים ציבוריים רבים (הממונה על התקציבים, יועץ כלכלי של משרד האוצר, שר המסחר והתעשיה בפועל, נגיד בנק ישראל, יו"ר סולל בונה). כיום, יו"ר חברת ביטוח ומפעל תעשייתי, חבר מועצות מנהלים במפעלים ובבנקים, בורר ומנהל עזבון הירש. נשוי, אב לשתי בנות, סב לחמישה נכדים. גר ברחוב פנקס בתל־אביב.

נגדו גם כשהייתי עייף. הוא התקלקל והחדש מתוחכם יותר. בערב אין לי שום סיכוי נגדו. בדרך כלל אני משחק כששי אחה"צ ובשבת. אני אוהב משחקי הגיון,

מה מקור כוחך? <u>*מה שלמדתי מאבי בגיל 14: להחליט, לקבל אחריות, לא לברוח.*</u>

מה החולשה שלך? <u>*שבמילים טובות אפשר לקנות אותי בקלות רבה מדי. לכן אני סולח גם לאלה שעשו לי עוול.*</u>

מה התכונה הבולטת שלך? <u>*פונים אלי בגלל המקצוענות, חכמה ושיקול דעת, ולא רוצים אותי בגלל אותן סיבות.*</u>

על מה אתה מתחרט? <u>*כשהייתי נגיד, הזנחתי לגמרי את תחום יחסי הציבור והתרכזתי בצד המקצועי. כשאני רואה איך נוהגים אחרים, אני חושב שזו היתה טעות.*</u>

ממה אתה מאוכזב? <u>*משקיעת המינהל הציבורי, מכך שבארץ התפתחה שיטת סלקציה שלילית לקידום בפוליטיקה ובחיים הציבוריים. לא הטובים ביותר מתקדמים היום.*</u>

מה מרגיז אותך? <u>*שאני לא עושה דבר בעניין הזה.*</u>

מה מרתיע אותך? <u>*עברתי בהצלחה מלחמות ציבוריות קשות, הגעתי לגיל שמרתיע אותי להתנסות במלחמות נוספות.*</u>

למי אתה בז? <u>*למי שלא מקבל אחריות על מעשיו.*</u>

ממה אתה נעלב? <u>*כשמייחסים לי תכונות שאני סולד מהן.*</u>

מה מרגיע אותך? <u>*להיות עסוק.*</u>

באיזו חברה אתה מרגיש טוב? <u>*בחברת אנשים שמבינים מהר מה שאני אומר ואומרים דברים שכדאי להאזין להם, אנשים שאפשר לשוחח איתם גם על דברים מופשטים.*</u>

מה מגעיל אותך? <u>*עכבישים.*</u>

מה ישראלי בעיניך? <u>*שמיים תכולים והעדר ירק ומים, נטל בטחוני כבד המכתיב הכל.*</u>

מה אינך אוהב בארץ? <u>*שבשיטה הפוליטית הנוכחית, יחסי הציבור מקדמים אנשים יותר מהידע, היושר והאישיות החיובית שלהם.*</u>

איזו אישיות בת זמננו אתה מעריך במיוחד? <u>*אשכול וצ'רצ'יל.*</u>

מהו זכרון הילדות החזק שלך? <u>*התקופה שהייתי יהודי יחיד בכיתה, עם כל הסיבוכים הקשורים בלהיות תלמיד טוב. החזקתי מעמד כי מבחינה פיזית הייתי מהחזקים בכיתה.*</u>

אילו יכולת, מה היית משנה בעצמך? <u>*נהיה יותר צעיר.*</u>

מה אתה רוצה להיות כשתהיה גדול? <u>*יו"ר של משהו בהיקף גדול.*</u>

מי בעיניך אשה יפה? <u>*אוהב נשים קטנות, חינניות, וקודם כל העיניים, שידברו, שאפשר יהיה לחוש חמימות בעיניים.*</u>

מיהן שחקניות הקולנוע האהובות עליך? <u>*לסלי קארון, קתרין דנב, קתרין הפבורן, אודרי הפבורן, שירלי מקליין.*</u>

מי החברים שלך? <u>*אין לי חברים מילדות, את רוב חברי הכרתי בעבודה.*</u>

מה המאכל האהוב עליך? <u>*בשר עגל.*</u>

מה העיסוק החביב עליך? <u>*להשתתף כבורר, יועץ או יו"ר, במשא ומתן קשה שיש בו מאלמנט השחמט, בתנאי שהוא מתנהל ביושר.*</u>

[illegible] רומנים הקשורים בכלכלה, משק, בנקאות, [illegible] אני מכיר את המילייה, יודע איך [illegible] מאחורי הקלעים, מה מספרים, מה [illegible] הייתי את זה. לפעמים קורא בלשים, [illegible] אוהב ספרים אינטלקטואליים, עם [illegible] של החיים. אורוול, למשל. מת על [illegible] זה ההומור של התרבות שגדלתי [illegible] יהודי שהתחיל להתפתח בתחילת [illegible] את קישון, את לפיד, גם כשאינני [illegible] [illegible] כדי לדעת מה חדש. [illegible] [illegible] [illegible] מאמרים אני קורא [illegible] אני מתחיל מעמוד הספורט. [illegible] בכדורגל [illegible] בנבחרת הנוער של [illegible] והאבקות, שיחקתי [illegible] כשנפצעתי בלטרון. אני קורא [illegible]

בארץ היתה לי בעיה: מחירים אף פעם לא ידעתי וברגע שזיהו אותי – נוצרה בחנות סיטואציה לא נעימה. בתפקיד מסוים, אתה לא יכול לקנות זול, ואין שום סיבה שאקנה יקר.

רואה הצגות גם בתיאטראות אחרים. לא אוהב קומדיות, דווקא אוהב לצחוק [illegible] שלוש פעמים, אבל לא אוהב הומור של [illegible] בגנה. אוהב [illegible] אינטלקטואליים [illegible] [illegible]

במיוחד לעסוק בעבודות האלה, אבל יש לי ידיים טובות. חפצים לבית, כמו שטיח או רהיט חדש כשצריך, או תמונה, אנחנו קונים יחד. אמנות הציור מענינת אותי מאד. שנים רבות שאני מעורה בעניני התרבות בארץ. הייתי, למשל, אחד ממקימי מוזיאון ינקו דאדא ואני היו"ר שלו.

אני מרבה לקרוא על אמנות, הולך לתערוכות ולמוזיאונים בארץ ובחו"ל. בהכללה אפשר לומר שאני אוהב ציור פיגורטיבי, אבל לא צילום. הנה למשל, הציור הזה של משה גת. דייגים. כשמסתכלים על הידיים שלהם, רואים שהם אנשי עמל. זה מדבר אלי. או התמונות האלה שקניתי בביקורי בתאילנד, רואים את השמש, את הגוף, את העבודה, והרבה מעבר לציור את תנאי החיים של האנשים. לא כל־כך אוהב ציור אבסטרקטי. לפעמים הקומפוזיציה מענינת, הרכב הצבעים מושך, אבל אני רוצה משהו מעבר לזה. תקופות מסויימות של פיקאסו אני אוהב, לעומת זאת, לא אוהב את מירו. מאד אוהב את הציור האימפרסיוניסטי.

את העתון אני מתחיל מעמוד הספורט. אני מאד אוהב כדורסל וכדורגל. בצעירותי שיחקתי כדורגל בנבחרת הנוער של הונגריה, עסקתי בסייף, בטניס ובהאבקות, שיחקתי פינג־פונג. כל זה נגמר כשנפצעתי בלטרון.

כיוון שאני מייצג משקיעים צרפתיים בחברה מסויימת, אני נוסע לפריס לעתים קרובות, ובכל פעם אני הולך למוזיאון האימפרסיוניסטי. בחדר הזה את רואה פסלונים ועבודות שונות שקניתי, מזכרות מנסיעותי הרבות. הנה, הפסל הזה מסינגפור וזה מדלהי, וההוא מהונג־קונג. אני מעדיף לקנות הבר אחד שמוצא חן בעיני במקום כל מיני שמונצעס. האמת היא שאני לא אוהב במיוחד לקנות ובארץ כמעט ואינני נכנס לחנויות.

כשצריך לקנות בגד, בחו"ל היה לי תמיד יותר קל להסתובב בחנות, להיות ככל אדם, למשש, לשאול, למדוד. פה היתה לי בעיה: מחירים אף פעם לא ידעתי וברגע שזיהו אותי – נוצרה בחנות סיטואציה לא נעימה. בתפקיד מסוים, אתה לא יכול לקנות זול, ואין שום סיבה שאקנה יקר.

עברנו לתל אביב ב־1968, קנינו, בתקופת המיתון, שתי דירות של שני חדרים שחוברו למעשה. נשארנו ירושלמים באופי. ירושלמים אוהבים לחיות בבית. למסעדות אני הולך רק לארוחות עסקיות, אף פעם אינני יושב בבתי קפה. זה נראה לי בזבוז זמן. אני אוהב את חיי התרבות של תל־אביב, אבל אוהב מאד את השקט בבית. יש לנו חוג לא רחב של ידידים אתם אנחנו נפגשים בבית. כל היום אני נמצא בין בני אדם ולכן אין לי בעיה להיות לבד. גם בחופשות אנחנו מעדיפים לגלות במקום קטן, לקרוא, לטייל. הלכה לאיקומים להמצא כל הזמן בחברת אנשים אחרים.

שיפודים

משהו

1300 סמ"ק 1600 סמ"ק. לא נראה לכם שהיחסים שלנו עם הממשלה נעשו דומים מדי ליחסים שבין סוחר סמים למזריק.

ההפגנה

יצאנו מן הגטו ופסענו בתהלוכה.

זה היה יום לפני תום 1986, ונדמה לי שרק ברומא אפשר לכתוב: יצאנו מן הגטו, בסוף 1986.

גטו הוא שם הרובע היהודי כאן. מזמן לא גרים בו רק יהודים, אבל תוכל עדיין להכנס למונית בכל מקום בעיר, לומר לנהג "לגטו", ולהורם על הכסא האחורי. הוא יביא אותך לשם ללא כל ספק. היה יום שמש וטובילב, והיינו בערך 800 איש. מהם אולי 100 יהודים והשאר – קתולים. סביבנו רחשו עשרות צלמים וצוותי טלוויזיה מלאי אהדה.

מי שאירגן את ההפגנה הזו הוא לא יהודי. שמו מאריו פאנלה. (פאנללה, באיות נכון), מנהיג המפלגה הראדיקלית. מפני שגם אני רואה עצמי כרדיקאל, מצאתי איתו שפה משותפת מיד כשהזמין אותי וסיפר על התכנית שלו: לערוך הפגנה למען יהודי ברית המועצות.

פוליטיקה היא עניין משונה, שככל שאני רואה אותה יותר בפעולה, כך פחות אני מבין. נפגשנו, סמה אנשים סביב שולחן. שאלו אותי מה אני אומר, אמרתי: אני אתכם בכל לבי. שאלו את ראיין כהן, צעיר מהתנועה הציונית כאן, איזה סיסמאות כדאי לכתוב, הוא אמר. אחרים דיברו דברים רומים. אחרי הצהריים נגשתי למשרדי המפלגה הראדיקלית, שם הראתי לכמה אנשים שנראים רדומים לחלוטין איך כותבים „לשנה הבאה בירושלים" ועוד כמה סיסמאות בעברית. למחרת היו פתאום כל רחובות רומא חסומים, המון צועקים. בשגרירות הסובייטית קיבלו משלחת שלנו, בתוכה גם ריטה לוי־מונטלצ'יני, כלת פרס נובל לרפואה לשנה זו, שהגיעה לשם איכשהו מטורינו. כשהיא יצאה מן השגרירות הסובייטית אמרה שהם מבטיחים לשנות את היחס ליהודים.

באותו ערב, ההפגנה, והבטחת הסובייטים, בחדשות הטלוויזיה בכל איטליה, ובראש החדשות בארץ. למחרת כל העיתונים מפוצצים בידיעות. ההיסטוריה נראית פתאום אחרת. אם זה כל כך פשוט, אני לא מבין כלום. ואם זה לא כל כך פשוט אני מבין עוד פחות.

★

מי זה הפאנלה הזה? מין אייבי נתן, כולל עצומות. לוחם למען זכויות האדם, אבל עד כמה שהצלחתי להבין הוא לא עושה את זה בצורה המקובלת, לעיתים חסרת המחשבה, שלבש המושג לחימה למען זכויות האדם.

לא מזמן הוא הכניס את כל איטליה לבאלאגן עצום כשהכריז שאם לא יקבל למפלגתו עשרת אלפים חברים חדשים תוך חודש, המפלגה תסגר.

במסגרת המסע החדש לשיגוע המדינה, הוא הגוים, לדעת יריביו, הקומוניסטים בעיקר, כשגייס לעזרה את שחקנית הסרטים הפורנוגרפיים המופקרת ביותר בארץ הזו. צ'יצ'לינה, זה שמה, הבטיחה נשיקה למי שיירשם למפלגה הראדיקלית. ראש טוב.

★

הקהל שהתכנס בכיכר הגטו בתחילת ההפגנה גדל והלך. רובם לא יהודים, כאמור. הם ניגשים לקחת את השלטים, וחלק השלטים כתוב בעברית. כשהם מגלים שאני יודע לקרוא את השפה המוזרה הזו, הם שואלים: מה כתוב כאן בבקשה? אני אומר להם: „חופש ליוסף ביגון". „פרפטוהם אומרים, ועטים על גופם את השלט. אחרים לוקחים שלט אחר, גם הוא פרפטו, עליו כתוב חופש לאידה נודל, או שמות אחרים. ההפגנה מתחילה לנוע, הלוואי ובארץ היה מישהו מצליח לארגן הפגנה כזו למען אסירי־ציון, ולגייס אליה את הציבור המאמין שהוא נלחם למען זכויות־האדם

כולנו עוטים שלטים, ושלושה מהם ענקיים, לרוחב כל המדרכה. כתוב בהם, בעברית ותרגום באיטלקית: „לשנה הבאה בירושלים". אני מרגיש עמוק עמוק בין חברים שלא העליתי על דעתי שיש לי. רומא נראית יפה יותר מתמיד. מהר מאוד אני תופס את הסיבה: אין דרך טובה יותר לטייל בעיר הזו. כל כלי הרכב מפונים מן הרחובות שאנחנו הולכים בהם, ואנחנו פוסעים בתוך מידרחוב ענקי, חייכני, ציוני. אנחנו מעט גיבורים בעיני עצמנו ובעיני התיקשורת שלא עוזבת אותנו כל הדרך. רומא כולה שלנו. בדרכנו אנחנו עוברים ליד אתרים הסטוריים כי ברומא אי אפשר לא. אנחנו עוברים ליד הפנתיאון, מבנה ענק מימי הרומאים הקדומים. שאדריאנוס, רוצח לוחמי בר־כוכבא, בנה לו כיפה. אנחנו עוברים בפיאצה ברבריני, ליד מזרקתו היפה של ברניני, עבורים ליד כנסיות עתיקות, מן הראשונות בעולם, ומבנים הדורים מימי הרנסאנס. בעצם, שום פעילות ציונית באתרים כאלה כבר לא מוזרה בעיני, מאז שהייתי בערב בן־גוריון שנערך בארמון שתיכנן מיכלאנג'לו

שעה וחצי הלכנו ככה, דרך כל העיר, עד לשגרירות הסובייטית. המשלחת שלנו קיבלה שם, כאמור, הבטחה שהיחס ישתנה.

יש אומרים שלא צריך להאמין לרוסים. אבל כאשר צרנו על השגרירות, ואחד העובדים בה, רוסי, יצא, הוא ראה על החזה שלי את השלט „שלח את עמי", וחייך אלי. אתם לא חושבים שזה עוד סימן?

איגרת הברכה החדשה

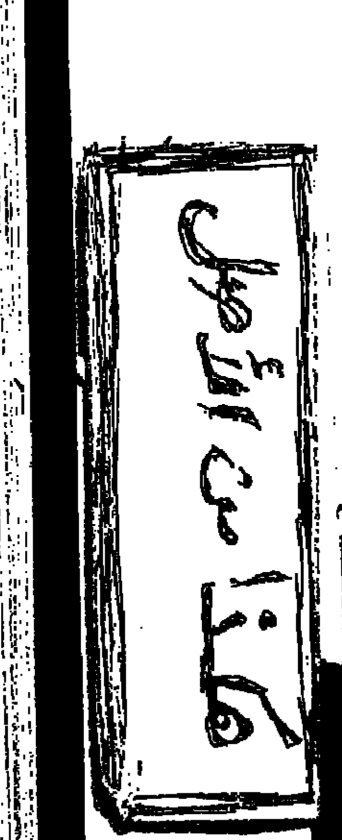

אחד הניסים היותר גלויים שאירעו לעם ישראל לאחרונה, להוציא אולי את התנופה לשפעת סינגפור, הוא העברת שנת המס ל־1 בינואר

זה שיחרר בבת אחת את כל היושבים בציון מהתפתלויות בהסבירם את החגיגה שהם נהגו לקיים באופן קבוע כל שנה בסביבות כ"ט בכסלו.

מהיום, חוגגים את שנת המס החדשה. החג עדיין צעיר ועדיין בחיתוליו, קשה מעט למי שרוצה לחגוג אותו כהלכה. לכן, כשירות לציבור מציע מדורנו את כרטיס הברכה הראשון לשנת המס החדשה.

בקרוב, אל תשכחו מה שאמרתי לכם, יהיו כרטיסים כאלו לרוב, ובני ישראל ישלחו אותם זה לזה ביום חגם, ששנים כה רבות ייחלו לקיימו בארצם העתיקה.

מאיר עוזיאל

יומן שבי

הדברים הפעוטים הפכו לתמצית חיינו

(המשך מעמוד 8)

המיטה אבל מבקש שלא יפזרו לו אפר וקליפות של ביצים, ושעל ראש הגנב בוער הכובע. בראיון כלערי למערכת מסר עמוס ל. שזה לא הוא, אבל ממקורות יודעי דבר נמסר שמספר הביצים שנשארו לו שואף לאפס ועוד מכת חשמל אחת ומי יודע...

עלתה ההצעה לברוח מהבסיס, על מנת לחזות בסרט בקהיר ואם אפשר אז להמשיך הביתה.

ישיבה מס' 40, 26.11.71

בעיית עודף משקל. מוצע לעשות מאזן של קלוריות: לקרוא את הספר, למעט באוכל ולהגביר פעילות גופנית. מנחם מתנדב להכין הרצאה בנושא. מוטי ב. מבקש ליישר את החצר, להרוס את הגדר, לכרות את העץ ולהטות את נתיב הנילוס, על מנת שיהיה אפשר לשחק כדורגל. לעומת זאת, רמי מציע לבקש שוב מראש הצלב האדום לקבל אפטרים על מנת לחזות במשחקי חוץ. אם לפרקש היה מותר, אז למה לנו לא? לכן עלתה ההצעה לברוח מהבסיס, על מנת לחזות בסרט בקהיר ואם אפשר אז להמשיך הביתה. הוחלט שאין טעם לשחק בקאקי, מאחר ואולי יש אריות בדרך ואפריקה או לא.

ישיבה מס' 44, 24.21.71

עמוס ל. שואל האם יש לעשות דבר מה בקשר לשומרים שנכנסים ולוקחים דברים בלי רשות וכן צורת הפניה שלהם אלינו באחרונה היא גסה מאד ונבזית. רמי אומר שבקשר לצורת הפניה צריך להתעלם ולהשתדל להיות מנומסים ולא להיות כמוהם. אשר לדברים שהם נוטלים ללא רשות, כיוון שזה נמשך זמן רב, לא כדאי להעיר להם. נשלמה הישיבה. הבאה תהיה אינשאללה בריסטוק מגריס.

ישיבה מס' 47, 14.1.72

רמי מודאג מתגודדת מינה של תולותנו החרשה ומזה שקוראים לה בשם זכר. בכל הכבוד שרוחשים לאותנטיות, "מושבתשוף" זה לא שם לבחורה. מציע שיקראו לה "דינה" כשם פרטי ו"מושבתשוף" כשם משפחה. מחרץ בזה שבתו רצתה חתולה בשם דינה. נערכה הצבעה. בעד דינה מושבתשוף – 3; בעד מושבתשוף – 1; נמנעים – 7. בהמשך הערב רמי מקבל רשות לסרוג. למשתתפים הוגש פודינג ושוקולד ג'מאיקה.

בפורים, משחקים את 'אותלו' ברגשי הוקרה לשפה המקומית: דסדמונה דסדמונה יא מלעונית, בטח תגיד הלכה אצל השכנים.

ישיבת פורים – 8.3.72 – קישוטים, מצב רוח והרבה אוכל

הערב נפתח בקריאת קטעים נבחרים מן המגילה (מנחם), בעוד הרעשן (רינה) מרעים עם הכרזת שמו של המן. בסיום, קטע מתוך "אותלו" של שייקספיר, ברגשי הוקרה לשפה המקומית. משתתפים: אבי – אותלו; זיגי – דסדמונה.

אותלו: דסדמונה, דסדמונה, דסדמונה, ווין אינתי יא דסדמונה, יא מלעונית. בטח תגיד הלכה אצל השכנים.
דסדמונה: אתה קראת ליז
אותלו: ווין ראותי?
דסדמונה: אצל השכנים, ניל חושה תני.
אותלו: אמרתי לכם, פי מוטה בזדק
דסדמונה: פי ווה.

(המשך מעמוד 8)

רגילים לא חיינו מעלים על דעתנו לעסוק בהם, הפכו לעיקר. לי אישית היה מאד חשוב שלא נשקע למצב של אפאטיה מוחלטת לסובב אותנו.

"רמי ואני, שנינו קצינים שהיינו אז בדרגת רס"ן, ניהלנו את החיים כקבוצה, טכנית, התנאים היו טובים. הקפדנו על צורתו של החדר ושמדי בוקר האנשים יסדרו את המיטות וייכנסו לפעילות. את החדר צבענו וציפינו בטפטים שקיבלנו מהארץ דרך הצלב האדום. זה היה חדר לא גדול עם בית־שימוש ומטבחון. מזון היה בשפע. את הארוחות היינו מבשלים בעצמנו. את המצרכים, ירקות פירות ובשר טריים, נהגו להזמין דרך אחד השומרים פעם בשבוע. קיבלנו שפע חבילות שהכילו מכל טוב הארץ, וכן מקלטי רדיו, טלוויזיה, פטיפון, תקליטים, והרבה חומר קריאה. בלענו טונות של ספרים. אני כ־400. רמי כ־300. פיר, הנווט, יליד ארה"ב לימד אותנו אנגלית וזה היה נכס. אני, בוגר הטכניון, לימדתי מתמטיקה למתקדמים ורמי למתחילים. באותה תקופה גם קיבלתי הסמכה מהטכניון לשמש כמורה, ולימים הוכרו הלימודים בשבי כלימודי שנה ראשונה של הטכניון במתמטיקה ואינטגרלים. הלימודים העניקו לנו סדר־יום של ממש".

ההסתגלות איש לרעהו לא היתה קלה.

"הרבה קרבות רחוב", כדברי מנחם, שהתנהלו סביב השאלה איזו מוסיקה לשמוע ובאיזו עצמה. לא היתה אפשרות להיות לבד, לבכות. בדרך־כלל נהגו חשבויים לאפשר איש לרעהו להתבודד בפינתו, כל אחד עם עצבונו, כאשר היה מקבל מכתב מהבית, מהחברה. "החיים בצוותא לא היו קלים. ההתנהגויות שהיו בינינו, זה טבעי. למשל, כשהגעתי לתא מבית־החולים. חבורה התכוננו לליל הסדר. בגלל הדומיננטיות של רמי (הרמז), שנחשב למנהיג טבעי בעיני מרבית היושבים בתא, היה ברור שהסדר ייערך עם הגדה של השומר הצעיר. אני התנגדתי וביקשתי הגדה מסורתית. עמדתי התקבלה אבל השקענו המון אנרגיה עד שהגענו למשרה".

את הידיעה על פרוץ מלחמת יום הכיפורים שמעו כאשר צפו בטלוויזיה בעלילות פליפר הדולפין. לפתע נפסק השידור והקריין הודיע כי ישראל תקפה את מצרים וכי כוחות מצריים חצו את התעלה. רמי: "התגובה הראשונה היתה שמחה. אם יש מלחמה, בטוח שנחזור הביתה. אבל השמחה לא התארכה. פיזרו אותנו זוגות זוגות בחדרים נפרדים ולקחו מאיתנו את הטיפון, התקליטים, הכל. יום אחד הופיע גנרל מצרי, שהיה איש הקשר לצלב האדום, ואמר: אתם ותיקים, מגיע לכם יחס מיוחד. כך הוחזרנו לחדר המשותף והשיבו לנו את ההטבות".

ב־14 בנובמבר 1973 נתבשרו שהם חוזרים הביתה.

רמי: "תקופת השבי, שלוש שנים מאד אינטנסיביות, לא השאירה אצלי טראומות. תקופה קשה היתה, אחרי השיחרור, היה להתרגל לדבר עם מספר רב של אנשים בבת אחת".

מנחם: "חשיבה הביתה איננה קלה. כל אחד טווה חלומות לעתיד ואז מתברר כי רובם אינם ברי מימוש. באים הביתה ומצפים שיטפלו בנו, ואז מתברר שהמדינה עסוקה בחיפוש נעדרים. הרגשתי מאד נבוך שאני עוסק בעצמי. אחרי 300 בכלא טוויתי חלומות של חופש, של נסיך, להיות חופשי לעשות כרצוני, אבל בחיי יום יום אתה כבול למשפחה ולבית, לחברה, לעבודה. אתה חייב לפתע להסתדר עם המשכורת, מי שלא ידע להכנס לפרופורציות הנכונות, יצר לעצמו כמה אי נעימויות.

"בשפרץ השלום, צורפתי למשלחת של מנחם בגין שנסעה לקהיר. בבית הכנסת פגשתי יהודי מבוגר, שהיה בא אלינו לכלא כל ליל סדר. ניגשתי אליו והזכרתי לו מי אני. הוא היה כל כך נרגש ומתמוגג, שאינו חושב שהוא קלט".

אותלו: מוש די אל תני אנא ג'יבתי לך
דסדמונה: מוש ביל ידי.
אותלו: מוש כוואיס...

ישיבה מס' 60, 24.4.72

יום העצמאות עבר עם עמוס ל. בבירור (צהבת). מיום ראשון עד הרגע האחרון נראה רמי מלטש מקלות, מוריד ו/או מוסיף עינים במסרגות ומחטים מכל הסוגים ובצמר משני צבעים, ועם פירוש התג והארוחה, דגל מגן דוד כחול־לבן התנוסס במובלעת עכסייה, כ"ד שנים למדינת ישראל.

על דעת כולם יש לדחות את ההריון של דינה (החתולה), בעונה או שתיים לפחות.

ישיבה מס' 82, 22.9.72

ערב סוכות. לא הושמעו שום ברכות ועברנו לסדר היום. הריון חתולות – דוד שואל האם לאפשר לדינה להכנס להריון. קריאה מספסלי היציע: האם אפשר לתת ל"עצם" וחתולה נוספת בחדר), גלולה לזרוז הייחום. רמי חושב שכרגע יש מספיק חתולים בחדר. מנחם מציע לתת לדינה טיפול הורמונלי. אני חושב שאולי דינה בתקופת המעבר. על דעת כולם יש לדחות את ההריון של דינה, בעונה או שתיים לפחות.

ישיבה מס' 92, 1.12.72

דן העלה את נושא היחסים האישיים בחדר כתוצאה מהתלבטות ממושכת ועימות שהיה לו בשבוע החולף. התפתחה שיחה מעמיקה על יחסי אנוש בחדר והשלכותיהם. הועלו, בין היתר, קווים מנחים לאפשרות של חיים יותר נעימים בתוך קבוצה סגורה. הועלתה תקווה שהאווירה תשתנה מהכרח, על מנת לאפשר המשך המאסר בתנאים רוחניים מתקבלים על הדעת.

מוטי רוצה ללכת לתא בודד, רוצה שקט נפשי לתקופה מסויימת.

ישיבה מס' 101, 2.2.73

ערב טוב ושבת שלום. בתחילת הערב העלה מוטי ב. בעיה קשה. הבעיה היא שהוא רוצה ללכת לתא בודד ומבקש לדעת מה הם ההשקפות של כל אחד מאיתנו. לשאלתו של מנחם השיב מוטי שהוא רוצה שקט נפשי לתקופה מסויימת. יצחק טוען, ובצדק, שאל לו לחשוב בכיוון הזה, מכיוון שנלחמנו בעבר על איחוד. מנחם אמר דברי חכמה (כרגיל) שהבעיה היא' יותר חריפה: איך נסביר זאת למשפחות. מנחם ורמי בריעה להצדיק את מצבי הרוח של כח אחר וזה בגלל הלחצים שנוצרים במצבנו ואשר קשה לנו למצוא דרכים לשחרר אותם מבלי לפגוע באחרים.

ישיבה מס' 133, 21.9.73

לפי בקשת הקהל נרשם בפרוטוקול שסוף סוף הושלמה עבודת הטפטים בחדר פלוס צביעה ותשפורות נוספות. לקראת ראש השנה החדר נראה ממש כמו בית... אוי ויי איז מיר.

ישיבה מס' 136, 12.10.73

ביום כיפור, 6 באוקטובר, החלה המלחמה. פוזרנו כזוגות לתאים, פרט לדן ואבי שנשארו בחדר וסיפקו מזון. ביום שני בערב, לאחר יומיים ושבע שעות, חזרנו בריגשי הקלה לחדר. ביום ששי קיבלנו בחזרה את הטלביזיה ומקלטי הרדיו. בישיבה הועלתה בקשה לנהוג בכוכר ראש בכל מה שקשור בקליטת מידע.

גגמר החלק הרציני, ועכשיו – גלידה.

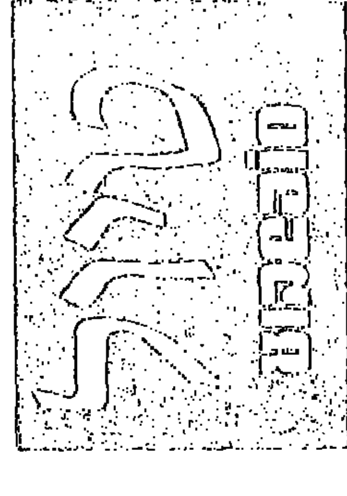
ישיבה מס' 137, 29.10.73

יום הולדת שמח לעמוס ל. ביום הולדתו העשרים וארבע. הלימודים מתחדשים ביום א' אחרי סיום החופש הגדול. עושים מסיבה. מי סבא בא.

ישיבה מס' 139, 2.11.73 (אחרונה)

דקה דומיה לזכר דן שכנר בדרך הביתה. מוטי ב. רוצה שנעשה כבר משהו שנחזור. שמות לחתולים שנולדו, מחליטים שלפני שהם יוצאים מהארגז, אין לתת להם שמות... מה יהיה איתם בחורף? כנראה שלא איכפת להם לישון בחוץ. נגמר החלק הרציני ועכשיו – גלידה.

יוסף ולטר

נוכיות במאגר המים שליד שמורת אפק. (צילום: שי גינות)

מאת נילי פרידלנדר בשיתוף רשות שמורות הטבע

6. אל הנעמן

מאתיים אלף ישראלים, פונה מקרית ביאליק ודרומה מעכו, חיים ליד נחל. הנעמן על סף ביתכם והוא הופך והולך למיטרד ולמזיק רציני. זורמים בו ביוב ושפכים תעשייתיים ועל גדותיו נערמות מזבלות.

בואו לראות מה יש לכם מתחת לאף וכיצד הנעמן הולך לאיבוד.

נעמן הוא אל האביב הקדום של יושבי סוריה וצפון ארץ ישראל. ביוון העתיקה קראו לו אדוניס והוא מת צעיר וקם לתחייה באביב. עד היום קוראים הערבים לכלניות האדומות "שקיק א־נעמן" שמובנו בעברית: "פצעי נעמן". "נטעי נעמנים" נזכרים גם בספר ישעיהו.

המורים העבריים הראשונים, ילידי מזרח אירופה, קראו לפרח כלנית כי הוא יפה ככלה, כי לא ידעו את שפת שבני הארץ, וכך לא קישרו את הנעמנים של הנביא ישעיהו עם הפרחים האדומים היפהפיים, שנילו בארץ ישראל. גם שמה היווני של הכלנית – "אנמון", שמובנו רוח – שומר בתוכו צליל דומה לשם נעמן. כאן, בשמורת עין־אפק, אליה מגיעים מכביש קרית ביאליק־עכו בפניה לצור שלום ולקיבוץ אפק, עדיין יש גבעת כלניות יפהפיה. עכשיו פורחות כאן המוני כלניות לבנות. אדומות כמעט ואין כאן.

ומגבעת הכלניות אל הנעמן, שזורם בתעלה, צפונה לשמורת הטבע עם הביצות. מהאחרונות שנותרו בארץ, עם כל הצמחיה האופיינית, הציפורים ועופות המים. בשנה האחרונה בנו בשמורה שביל נוח להליכה, שאינו אלא גשר עץ, שמעליו רואים את נופי הביצות. שביל עפר עולה לראש גבעת הכלניות. וממנה, בתוך השמורה, שהכניסה אליה בתשלום, מגיעים אל הסכר שהוקם בימי התורכים על הנעמן, למען יניעו מימיו את טחנות הקמח שהיו כאן, בכורדאני. זה השם הערבי של מה שהיום נקרא שמורת עין אפק.

גם לטיול הזה כדאי לבוא במגפיים, כי אחרי גבעת הכלניות ושביל הביצה, הולכים לטייל בין בריכות הדגים ומאגרי המים לראות את הפלא המתרחש כאן כל חורף.

קודם עולים על הגג של טחנת הקמח הישנה ומסתכלים סביב. מימין רואים שני אקליפטוסים גדולים ויפים ושביל של מורכר בין שתי בריכות. יורדים מהגג והולכים לכיוון האקליפטוסים, שביניהם יש ספסל עגול מאבן. עוברים על גשר ופונים שמאלה לכיוון מערב. הליכה קלה לכיוון הסוללות, לאורך מאגרי המים של קיבוץ אפק. הולכים על הגדה המערבית, הימנית, בדרך עפר.

כאן מתחילים להסתכל סביב, אחרי שהולכים בשקט ולאט כדי שלא להבריח את עופות המים. אם תנסו לספור אותם לא תצליחו. מאות יש כאן ולפעמים אלפים. כדאי לתפוש עמדה נוחה ולצפות עליהם במשקפת. יש כאן חסידות, אנפות אפורות, ליבניות קטנות וגדולות, תמירונים וסייפנים.

במאגר המערבי שוחים ברווזים. רואים ברכיות ומריות עם ראש ירוק ומקור רחב.

את הברווזים הנקראים שרשירים, אפשר להכיר לפי ישבניהם הצהובים. מאות אגמיות, תרנגולות מים שחורות, שוחות או רצות על המים. על הגדות עומדים סיקסקים עם רגליים שחורות. ובמקומות בהם צומחים אשלים על שפת הבריכות אורבים בתצפית זרוני־סוף ועיטי־צפרדעים – מהעופות הדורסים. שלדגים לבניי חזה עומדים בתצפית על קני הסוף.

זה הפלא. מעט מזרחה לכביש התעשייתי העמוס בין הקריות לעכו מתרחשים דברים יפים ומופלאים. מאות ואלפי תיירים, שהגיעו הנה מאירופה במעוף חופשי, ללא גבולות, כרטיסי טיסה, מכסים, ויזות, בחרו לבלות חורף חמים בבריכות הרגועות של קיבוצי האיזור. בבריכות מוצאים עופות המים מזון בשפע, והקיבוצניקים מארחים אותם ברצון.

כדאי לזכור שהטיול בין הבריכות הוא בשטח פרטי ולהתנהג בהתאם. לא לעשות מהומות, ללכת בשקט בשקט ולא לנסוע כאן.

טיול כזה יכול להימשך עד מרחק של 4 ק"מ צפונה משמורת עין אפק. אז עוברים מהמאגר השני לעבר תעלת ניקוז ופונים ימינה. עוברים על פני גשר ופונים שמאלה לאורך בריכות הדגים, ובמקביל לתעלת הניקוז אותה עברנו על פני הגשר. הולכים מערבה עד לקצה בריכת הדגים ושם פונים צפונה. ממערב לנו זורם הנעמן וממזרח – משתרעות בריכות הדגים עם הציפורים המיוחדות, עד האביב.

בבריכות הדגים הטבע חוגג ומראה תנעמן עצוב. 6 מיליון מטרים מעוקבים של שפכים זורמים באפיק החתום בתעלה. מלחים, רעלים ושומנים ממיתים את הנחל הקדום, המשמש כתעלת ביוב של איזורי התעשיה שנבנו על הגדה המערבית שלו.

לחזור אפשר באותה דרך בין הבריכות. ואם באים בשתי מכוניות – אפשר להקפיץ רכב שיחכה למטיילים במרחק 4 ק"מ צפונה מהשמורה, בכניסה מכביש עכו למפעלי מילואות. משם ממשיכים אל הגשר העובר דרומה מכפר מסריק על הנעמן. פרטים עוד יותר מדוייקים, מקבלים בכניסה לשמורת עין אפק.

מכאן מומלץ לנסוע לאכול חומוס טוב בעכו. ב"כף הזהב" בשוק שמחוץ לעיר העתיקה. ב־21 בפברואר יערך בנעמן סיור מפורט ללא תשלום, בהדרכת חיים שנהר, פקח רשה"ט באיזור. סיור מומלץ!

הטבע שמחוץ לאיזור התעשיה. (צילום: נילי פרידלנדר)

מבט על בריכות המים. (צילום: נילי פרידלנדר)

שמואליק חסמבה ומר קישקשתא

מאה עשרים ושמונה ספרים איור שמואליק כץ. עכשיו חלקם מוצג בתל־אביב. ילדים ישראלים גדלו על איורי "חסמבה" וילדיהם מזהים בקלות את "דירה להשכיר". המבקרים מוצאים עקבות של מוסיקה וארכיטקטורה בציוריו ובצדק – שני מרכיבים חשובים בחיין המרתקים של האמן הקיבוצניק.

מאת חיים נגיד

אם הוא לא היה צייר, הוא היה היום פסנתרן או אדריכל. שמואליק כץ זוכר שהוא מצייר כבר מגיל שנתיים. אבל ההורים לא התפעלו מן הקשקשים. רצו בן מוסיקנט או אינג'ינייר. לכן למד במשך תשע שנים לנגן על פסנתר ונרשם ללימודי אדריכלות באוניברסיטה של בודפשט. בסופו של דבר, כשבגר ונעשה לצייר, הוא היה גם זה וגם זה. היום המבקרים מוצאים בציוריו מוסיקה ואדריכלות.

חלק מהציורים, שנוצרו במשך ארבעים השנה האחרונות, אפשר לראות בתערוכתו החדשה שנפתחה אתמול ב„בית אריאלה" בתל־אביב. איורים לספרי ילדים, אלבומי מסע, מונוגראפיות, עטיפות. הספר האחרון, „קישקשתא" מאת לאה גולדברג, מופיע בימים אלה. הוא אייר הרבה ספרים כשעבד כמתיצתה בתחילת שנות החמישים, בספריית פועלים. אותם ימים זו היתה ההוצאה המובילה בארץ, עם אברהם שלונסקי כעורך ראשי ולאה גולדברג כעורכת ספרי הילדים. להתקבל שם כצייר – ובמקביל כמאייר בשבועון הילדים המפ"מי „משמר לילדים" – זה היה צעד גדול מאוד קדימה לקיבוצניק הצעיר, שיצא זה עתה מן המחנות של קפריסין ומאחוריו רק תערוכת יחיד ראשונה, אותה הציג באחד האוהלים של המחנה.

בעתון הילדים המתחרה, „דבר לילדים", החזיק באותה משרה נחום גוטמן. אבל לשמואליק כץ עצמו זה לא נראה היום יוצא דופן כלל, או לפחות אין הוא מגלה את פליאתו בדיבור. „אני יותר חזק בביטוי ההומוריסטי", הוא מודה. בהחלט חידוש מרענן על רקע הקהילייה האמנותית העכשווית, שהביאה את הדיבור על אמנות לדרגת אמנות. מה הפלא שמעמדו כצייר שנוי במחלוקת בקרב האמנים האלה, אבל ייתכן שאין זה אכפת לו כלל.

כמחצית המוצגים בתערוכה ב„בית אריאלה" הם איורים לספרי ילדים. על איוריו ל„סיפורי אנדרסן", שהופיע בהוצאת ספרית „מעריב", קיבל את פרס נחום גוטמן בשנה שעברה.

נדמה שאם שמוליק כץ לא היה עני כל כך במלים, אולי היו הרבה יותר אנשים יודעים, שהוא צייר ואייר 128 ספרים, ביניהם את ששת הספרים הראשונים של „חסמבה". זה התחיל עם הפרקים הראשונים של הספר הראשון, שפורסמו ב„משמר לילדים" ב־1950. „הגעתי לעתון במקום הציירת רות שלוס, שנסעה אז להשתלם בפריס. הייתי בן 21, רחוק מלהיות צייר מקצועי, אבל אמרו שזה בסדר. בנימין טנא היה העורך. הייתי בא העירה לצייר בעתון, וחוזר למשק. כך זה עד היום. ליגאל מוסינזון היה נורא חשוב להסביר לי את כל הפטנטים הטכניים של כל מיני מנגנונים לפתיחת מערות או סליקים", הוא נזכר בפנים אדישות, שאינן מסגירות את הפואנטה המכוונת. „הסביר לי בפרוטרוט איך הקונפייטר הזה או האחר צריך להיות. היו לו כבר אז כל מיני תיאוריות הנדסיות". מוסינזון כידוע לא הגביל את המצאותיו לסידרת „חסמבה".

„הייתי סלף מייד מן. אף פעם לא למדתי לצייר. אבל בתקופת השואה זה עזר לי לא מעט," אומר שמואליק כץ

שמוליק כץ: אין לי שום מוטיבציה למצוא חן בעיני מישהו. (צילום: שלמה מוסקוביץ)

כמין הקדמה לקרות חיים, שהיו יכולים לשמש בקלות נושא לסרט.

ב־1938 ברחה המשפחה עם ילד בן 11, מווינה לבודפשט, שם הצליחו לשרוד תחת זהות שאולה. „חמש שנים עברו. ואז הגעתי לגיל הגיוס. אותה תקופה גייסו גם יהודים, אפילו יותר צעירים, לפלוגות עבודה. היינו במחנה כפייה ביוגוסלביה. חפרנו תעלות לטנקים. מפקד הפלוגה, סרן הונגרי, גילה שאני מצייר לא רע. כל בוקר הייתי מתייצב אצלו ומצייר אותו במשך שעה. אחרי כן הייתי מקבל ספל קפה ולחם עם ריבה. כל חברי הלכו לחפור בגשם ובקור, ואני נשארתי באוהל." זו היתה הפעם הראשונה שגילה, כי האמנות היא לא רק צורך חיים, אלא גם משמרת אותם. לקח שאולי יזכור כשחיה. רק מעטים מן הכלואים במחנה נותרו בחיים. שמואליק הצליח להימלט וחזר לבודפשט.

כיוון שהגרמנית שבפיו היתה בעלת היגוי וינאי מושלם, הצליח לשכנע את הנאצים שהוא אוסטרי. וכך נטמע בשיירת הפליטים שנמלטה לבירת הונגריה. חי בבודפשט, תחת אפם של הנאצים, עד בוא הצבא הרוסי המשחרר. „היינו מתכנסים, כל היהודים, בקן של 'השומר הצעיר'. אני ניגנתי באקורדיון ושרנו שירים ברוסית. ליד הקן שלנו היה בית חולים צבאי. יום אחד בא אלינו קצין רוסי. לא ידענו לדבר אתו, עד שגיליתי שהוא יודע יידיש. שאל אם אני מוכן לנגן לפצועים. הסכמתי ברצון. ניגנתי לחולים. יום אחד הגיע כנר, שהיה מנגן קונצרטים לכל הדיוויזיה הרוסית, וסיפר שאבדו לו התווים של הליווי לפסנתר. האם אני מוכן ללוות אותו בלי התווים? לא היתה בעייה. תשע שנים למדתי נגינה. שלושה חודשים הינו נותנים קונצרטים. נוסעים מיחידה ליחידה. אחרי כן נגמרה המלחמה. הגיע הקייץ. החלו הכנות לבחירות. היה מותר לבחור רק למפלגה אחת – המפלגה הקומוניסטית. התברר שאני גם יודע לצייר. הציעו לי להצטרף ליחידת הסברה כצייר של סיסמאות. התמורה היתה נהדרת – חצי שק קמח, שהבאתי להורי. היינו עוברים ממקום למקום, מקימים במה, מציירים סיסמאות („מוות לפולשים הגרמניים", „יחי סטאלין") וקומיסאר היה נואם. מנסה להשכנע את הבוחרים".

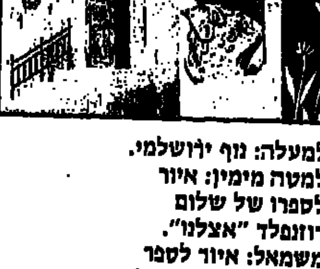
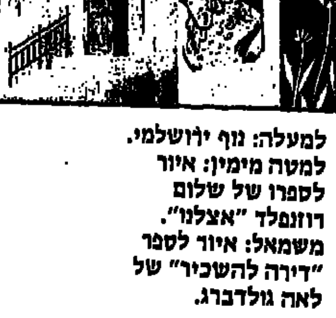
ב־1945 נרשם לאוניברסיטה של בודפשט ללמוד ארכיטקטורה, אבל שנה אחר כך החליט לעלות ארצה. כמו רבים באותה תקופה נלכדה ספינתו – אניית המעפילים „כנסת ישראל" – בידי הבריטים. אמנם הם ירדו בחיפה, אבל אחרי קרב קצר נכנעו ונלקחו לקפריסין. „בשביל לעודד אותם ציירתי על קיר של חדר האוכל באנייה קריקטורה גדולה עם הרבה אינדוקטרינציה ציונית. כשהגענו לקפריסין, דבר ראשון שקרה לי היה שקיבלתי טיפוס ונלקחתי לבית החולים בניקוסיה. כשהחלמתי, גילה קצין תרבות אנגלי את מחברת הרישומים שלי, ונידב אותי לצייר על הקיר של חדר האוכל של הקצינים. במשך ארבעה שבועות הסתובבתי בניקוסיה חפשי. קיבלתי תעודות והייתי יוצא ונכנס למחנה עד שגמרתי את הפרסקו הראשון שלי. זה היה דבר נהדר – ההרגשה שבזכות האמנות אתה מקבל חופש. גם בתוך מחנה המעפילים היתה פעילות תרבותית גדולה. היה מופיע עתון קיר ברומנית, ביידיש, בהונגרית ואני ציירתי קריקטורות."

שנה אחר כך, ב־1947, הוצגה תערוכת היחיד של שמואליק במחנה קיץ בפמגוסטה. „תליתי את הציורים באוהל גדול. בעיקר רישומי הווי ואקווארלים. צבעים סיפקו לי שליחי התנועה. היינו במחנה קבוצה גדולה של בוגרי השומר הצעיר בגרמניה. כולם ידעו כל קיומנו, ושליחי כל התנועות הציוניות טיפלו בנו."

אחרי העליה, היה בין מקימי קיבוץ געתון, התחתן בשנת 1949, ואחרי שנתיים של עבודה כצייר ב„משמר לילדים" החליט לנסוע להשתלם בפריס. בניגוד לאמנים חברי קיבוץ המספרים כיצד נתקלו בהתנגדות הקולקטיב לנטיותיהם האמנותיות, לשמואליק אין טענות. „זו היתה תקופה נהדרת", הוא נאנח. התנועה אפילו תמכה בו בסכום קטן, והוא לא נאלץ לעבוד. רק לצייר. במשך שנתיים למד בבית הספר הגבוה לאמנות, והיה יושב בקפה האמנים, לה־קופול. „אז עדיין ישבו שם ז'קומטי

(המשך בעמוד 38

למעלה: נוף ירושלמי. למטה מימין: איור לספרו של שלום רוזנפלד "אצלנו". משמאל: איור לספר "דירה להשכיר" של לאה גולדברג.

הכי קרוב לפאריס

בחזרה לשמלות סקסיות ונוהרות של שנות הארבעים.

בגוף האופנה הישראלית, עודד פרוביזור הוא שמורת טבע. לא שייך, בין מעצבי אופנה חדשים שמתגלים פעמיים בשבוע, כשרונות טבעיים, שאף פעם לא למדו איך משחילים חוט במחט, הרים של בגדים שתפורים ברישול, בוטיקים, בתי־אופנה וסטודיו לאופנה, שעובדים בהם אנשים שאתמול עסקו במשהו אחר, ומחר אולי יעברו הלאה, לעיסוק מכניס יותר.

פרוביזור לא שייך לקטע הזה. מעצב אופנה שכבר שבע־עשרה שנים עושה בגדים עם טעם של תרבות, הכי־קרובים לאופנה פאריסאית טובה. הבגדים שלו, בסגנון כוכבות הקולנוע של שנות הארבעים־חמישים, הם הדבר הכי־חם באופנה.

עודד פרוביזור בן 46, צבר יליד חיפה, נראה ממש בבית, כשעמד לפני כמה שבועות בסאלון ביתו של שגריר צרפת ביפו, על רקע שטיח קיר ענק עתיק, מרצה בצרפתית על התפתחות האופנה הצרפתית מאז נפוליאון, לנשות החוג לצרפתית של ה"אינטרנשונל וומן". הרצאה, שקדמה לתצוגת אופנה שלו עם בגדים לחורף 87. אגב, השגריר הצרפתי הוא כמעט שכן, פרוביזור מתגורר ברחוב סמוך, בבית ערבי ישן ששיפץ ושמר על סגנונו, עם כלב בוקסר וחתול.

„הקשר הצרפתי שלי התחיל, כשהייתי ילד קטן" מספר פרוביזור, „לאמא תמיד היה על השולחן 'ווג' צרפתי. חיפה היתה אולי עיר של פועלים בשנות הארבעים, אבל כל יום, בשעה חמש, הייתה נערכת בקפה 'שטרנהיים', תצוגת־אופנה. לא של דוגמניות, אלא של נשים שהיו באות לשבת שם. לכל הופעה כזו היו מתכוננים כמו להצגה. כילד, לא אהבתי את זה, אבל כשגדלתי, ידעתי שמה שאני רוצה לעשות זה לנסוע לצרפת וללמוד עיצוב אופנה".

„חמש שנים בפאריס, מתוכן שלש שנים בבית־האופנה של איב סאן לוראן, שם הייתי מה שנקרא בצרפתית 'ידיים קטנות' – שוליה שעושה את הכל, מלתפור כפתורים ועד לסיים תפרים בצד הפנימי של הבגד, בתפרים קטנים. נתנו לי לא רק ידע, גם דיסציפלינה. באופנה אי אפשר בלי זה. זה מה שמבדיל בין סתם לבוש לבגד מושלם".

בבית־האופנה שלו, שממוקם במרתף מרווח מרוהט בפשטות בהירה ברחוב ירמיהו, אומרות העובדות הוותיקות ונציה ושרה, שיש לו ראייה מעולה, שתפר עקום מרגיז אותו, פורמים ותופרים, אין פה סיפור של לתפור־ולגמור. „מה שאני עושה זו לא אופנה עילית", אומר פרוביזור, „אבל כל בגד נתפר לפי מידה. אנשים לא יכולים לשלם מחיר של אופנה עילית. גם בפאריס, זה הולך ונגמר".

בין לקוחותיו: אורה הרצוג, זיוה להט, אורה גולדנברג, אורה כוהב, שרה ברוכין – נציגת הברון רוטשילד בארץ, והדוגמניות קארן דונסקי, שלומית אמיר, חווה לוי, כולן נשים שלבושות היטב, לא צועק, אלגנטי פשוט.

בשנים האחרונות, שנות האופנה הזרוקה, הוצמדה לו תווית של מעצב קלאסי שמלביש נשים לא צעירות. עכשיו, כשהאופנה עשתה סיבוב שלם והגיעה חזרה לקלאסי גם נשים צעירות יותר גילו את האיכות של הבגדים האלה, שעולים הרבה, אבל לא נגמרים. פתאום, הוא שוב במקום טוב באמצע האופנה.

„השנים שאני הכי אוהב באופנה הן שנות הארבעים־חמישים, שהבליטו את הרכות שבאשה. כוכבות הקולנוע של אותן שנים, שרואים בסרטים הישנים, בטי גרייבל, ג'ואן קראופורד, ריטה הייוורת, נראות כמו נשים־נשים, לא כמו נערים.

„נשים תמשכנה ללבוש את הבגדים הגדולים והרפויים, כי הם נוחים ולא מחייבים אבל אם תימשך המגמה הזו של בגדים צמודים ומחוייטים, ייעלמו רבים מהאנשים שתפשו טרמפ על האופנה בשנים האחרונות, אלה שבלי שום יידע או מקצועיות, פתחו עסק, כמו דוכן של שווארמה, כי את הבגדים האלה צריך לדעת לגזור ולתפור, אי אפשר לאלתר.

„אולי, אומר פרוביזור, גם תיעלם כל הוולגאריזאציה והחוכבנות, בבגדים שרואים ברחוב".

חורף 87' אליה־פרוביזור זה בגדים צרים צמודים, חלק מהם ארוך, אבל הרוב, קצר ובקושי מגיע עד לברכיים. שמלות קטנות שחורות, חליפות מחוייטות עם כפתורי־זהב, מקטרונים משובצים בשחור לבן, שחור שחור ועוד שחור משולב עם חלקי־לבוש בצבעים כמו וורוד מהמם, אדום עגבניה וכחול־עז. האריגים – צמר שטוח ולשעות הערב – קטיפה וסאטן רך ומבהיק.

המחירים: חולצות ממשי טהור – 300 ש"ח; שמלות – 750 ש"ח; חליפות – 850 ש"ח.

בגדים של פרוביזור במחירים סבירים, אפשר למצוא באוסף יפהפה, שעיצב ל"ניבה" – מערכות צבעוניות מטוטר, שנראה כמו סריג צמר; שמלות נקי צר וצמוד, מקושטות ברוכסנים ממתכת ובכפתורי זהב. העיצוב עבור "ניבה" אפשר לפרוביזור להגיע לקהל רחב, אבל הוא היה רוצה למצוא דרך לייצר את הבגדים שהוא תופר ללקוחותיו הפרטיים בשיטת ה"פרט־א־פורטה", כמו שעושים כל המעצבים הפאריסאים. הבעייה שלו הוא מישהו שיממן ויארגן את הצד העסקי. בשלב זה, פרוביזור הוא הצגת־יחיד. עושה הכל לבד.

עודד פרוביזור: הקשר הצרפתי החל מחוברת "ווג" של אמא. (צילום: דפנה קצור)

בחיפה של שנות הארבעים צפה עודד פרוביזור הילד בתצוגות האופנה היומית בבתי הקפה של הייקים. אלו גם השנים שהוא הכי אוהב באופנה. עכשיו, כשהאופנה של שנות השמונים מציצה בנוסטלגיה לאותה תקופה — גילו שוב, גם נשים צעירות את האופנאי שעושה הכל לבד.

משחקים בשחור ואדום, צר וצמוד.

צילום: סמי בן־גד
דוגמנית: שלומית אמיר

אני פראיירית

(המשך מעמוד 26)

לקבוצות נשים כדי לומר: „תעזרו לי נמאבק. תחזקו אותי זאת העניין". „המסגרת שעליה אני מופקדת", היא קוראת מעל כל בימה, „היא חממה לייצור אשה אחרת".

עמירה: „לא מדובר בפמיניזם מהסוג של שריפת חזיות. מדובר בשינוי עמדות מהותי של האשה, שאנחנו מקבלים אותה כנערה, ולכן יש לנו יכולת כזו להשפיע. זה נכון שאני לא מגיעה לכל חיילת וחיילת, אבל אני מגיעה למ"ס־כ"פיות ולמ"מיות ולקצינות החי"ן בכל מקום בצבא, והן סוכנות השינוי שלי. דרכן אני אונרת לחיילות – היום כל העולם פתוח בפניכן. אתן יכולות להגיע כמעט לכל תפקיד שתרצו. תורשו את הזכות הזו. אנחנו, הנשים מהדור שלי, התחלנו את התהליך, את המהפכה. איזה פרצוף יהיה לתהליך הזה בעתיד – זה כבר תלוי בכן.

„היו לי הרבה רגעים בדרך שחשבתי שאולי משהו לא בסדר איתי. שאולי אני לא נורמלית כשאני נלחמת על פתיחת מקצועות חדשים בצבא, על חינוך טכנולוגי לנשים ועל עוד אלף דברים שמהווים ניתוץ מיסגרות. אולי באמת צריך להשאיר את המצב כמות שהוא. ואז הייתי באה הביתה, והבעל שלי, החבר היקר והאהוב זה 19 שנה, היה אומר לי: את בסדר. את נורמלית. תמשיכי בדרך הזו. איזו מתנה הבעל הזה. מנהל את סניף חברת 'השמירה' בבאר־שבע, שום דבר לא יכול היה להתקיים בלעדיו. אני הלא הראשונה שיודעת איזה מחיר כבד משלמות הנשים שבוחרות ללכת בדרך הקשה של קריירה. יש ימים שאני לא רואה את הילדים בכלל. הם חוזרים מבית־הספר עם חוויות, רוצים לספר, רוצים להתחלק, ולא תמיד יש להם עם מי. אבל אני גם הראשונה שיודעת שהכל שווה את העניין. אדם צריך להכיר את עצמו. לדעת אם הוא מסוגל לעמוד בקשיים. אני יודעת שאילו המצב היה שונה, והייתי רק עקרת־בית או עוסקת בעבודה חלקית, הייתי אומללה.

„הדרך בוודאי קשה. למדתי שצריך להכיר את כללי המשחק הנכונים גם אם זה דורש לפעמים יותר קשיחות. כל מה שנראה לגבר כמובן מאליו היה בשבילי תגלית של עולם ומלואו. הבנתי שאם צריך להישאר יותר מאוחר – נשארים. ואם צריך לשהות מספר ימים מחוץ לבית – עושים גם את זה. אבל כשמגיעים זה נותן כוח.

המאמצים, כך נראה, נשאו פרי. בפני נערה המתגייסת היום לצבא, פתוחים מקצועות רבים, שפעם לא חלמו אפילו שאפשר להוציא מידם הבלעדית של הגברים. „דבר ראשון", אומרת עמירה, „נתנו לבת המתגייסת אפשרות בחירה עצומה. אלא, שאת הבחירה היא צריכה לעשות כשהיא עוד בשמינית. אם היא בוחרת לעסוק במקצוע הקשור לאלקטרוניקה, או במקצוע המחייב ידע בסיסי במחשבים – עליה לעבור עוד לפני הצבא קורס של מספר חודשים, על חשבון זמנה החופשי. מי שבוחרת בדרך הזו, מבטיחה לעצמה ששירותה הצבאי לא יהיה סתם העברת זמן. הצבא מתחייב ללמד אותה מקצוע, היא חייבת להשקיע זמן ורצון טוב.

„לקח שנים לשכנע את הצבא שבנות יכולות לעשות הרבה יותר משהן עשו בעבר. אבל היום, כל מערך המחשבים של צה"ל, כל מערך האבטחה של הצבא, הרבה מאד תפקידי הדרכה – בידי בנות. זה הישג עצום".

ובכל־זאת, עדיין מרבית החיילות משרתות בתפקידים הקלאסיים של פקידה, מזכירה, טלפוניסטית. אז אולי בכל־זאת לא הלך התיק דרך ארוכה כל־כך?

„לא הייתי אומרת מרבית הבנות. חלקן, כן, אלה הצרכים של הצבא. בנות אינן נלחמות, וגם לא תלחמנה בעתיד. כך קובע החוק, ואני אינני מתכוונת לשנות אותו. אבל היום, להבדיל משנים עברו, כל אחת יכולה לבחור שלא להיות פקידה. צריך לזכור דבר אחד: התפקיד והמטרה של הצבא זה להלחם. למען זה הוא הוקם. מאחר ובנות לא תלחמנה, תמיד יהיה הבדל, אולי אי־שוויון בין נשים לגברים בצבא. השאלה היא איך מצמצמים את אי־השוויון הזה עד כמה שניתן".

הורים רבים לבנות בגיל גיוס, מודאגים מן ההטרדות המיניות ששומעים עליהם כל־כך הרבה בצבא. אולי הקלות הרבה שבה כל אחר בצבא משיג לעצמו פקידה, גורמת לכך, בין שאר הסיבות. יש מעט מאד מקומות בחיים האזרחיים, שאנשים בתפקידים זוטרים זוכים לפקידה במשרה מלאה, שכל תפקידה „לשרת את הבוס", ולמלא אחר כל פקודותיו.

„אינני באה לטעון שהמצב אידיאלי. יש הטרדה מינית בצבא, אבל היא אינה עולה על מה שקורה בכל מקום. רק שבצבא, להבדיל ממקומות אחרים, מטפלים בבעיה, ולכן היא ידועה יותר. אנחנו יוצאים השכם והערב בקריאה לכל בת בצבא – אל תחששי להתלונן, אם את חשה אפילו ברמזים של הטרדה מינית. אנחנו מבטיחים לטפל בעניין כדחיפות ובתקיפות. אני לא יכולה לאמר לך שכולן מתלוננות. מי שמתלוננת יודעת שאנחנו מתכוונים למה שאנחנו אומרים. זאת לא מגיפה, אפילו לא תופעה רווחת. אבל זה קורה".

מטריד אותך שכל־כך הרבה בנות לא מתגייסות, בטענה שהן דתיות?

„מטריד אותי מאד, אבל אני יודעת איפה הגבול. במקרה הזה חבל אפילו לנסות לשנות את החוק. מה שצריך זה לדאוג שכל הבנות הללו תעשינה שירות לאומי, כפי שנדרש מהן. זה כבר לא בתחום אחריותינו".

לפני כשלושה חודשים, כשהיא מוקפת בשלושה ילדיה, בעלה, אמה וסבתה, העניק הרמטכ"ל לעמירה דותן דרגת תת־אלוף, האשה הראשונה, ולפי שעה היחידה בצה"ל, שזכתה לכבוד הזה.

נלחמת על כך?

„ילדה טובה לא נלחמת בשביל עצמה, ואני לא אומרת זאת דווקא לחיוב. אני לא יודעת להילחם בשביל דרגה, אני עדיין חושבת שזה מביש. אני לא עסקתי בעניין הדרגה, עסקתי בלהיות קצינת ח"ן ראשית. התנהגתי כאילו אני מנהלת את הצבא בעניין של נשים. ועשינו הכל כדי להעלות את הח"ן על המפה. הדרגה היא התוצאה של הפעילות הזו. אני הראשונה שאמרתי – אולי לא צריך בכלל את הח"ן. אבל אם חושבים שצריך – תנו לו מעמד.

„אני זוכרת את היום שבו הודיעו לי על ההעלאה בדרגה. הייתי מאושרת. הרגשתי שאני משנה במשהו את ההיסטוריה של הנשים בצה"ל. באתי הביתה וסיפרתי לילדים ולבעל. לא ידעתי איך הם יקבלו את זה. הם שמעו, ואז התנפלו עלי כולם בחיבוקים ונשיקות. יש רגעים כאלה בחיים, מעטים, שבהם אתה בטוח במאת־האחוזים שאתה צודק. וזה אושר גדול. רציתי לצאת ולצעוק בקול לכל הנשים בצבא – זה לא שלי, זה שלכן. הצלחנו. עשינו את זה".

גם בנושא ההעלאה בדרגה, יש מי שיודע לספר שצריך היה לראות את דותן נלחמת, כבדי להאמין. „האשה העדינה הזו יודעת להלחם כמו אריה, כשזה נוגע לקידום שלה". הדובר – גבר. לא כל־כך אוהב נשים שנאבקות, ומצליחות. אחרי הכל, סדרי־עולם לא משתנים בקלות. בטח שלא דעות קדומות.

מה הלאה? אולי רמטכ"ל אשה? או לפחות מפקדת חיל שאינו עוסק בנשים? עמירה אומרת שהיא יודעת את הגבולות. היא מעולם לא עסקה בלחימה, התורה הזו אינה מוכרת לה. כך שאין מה לדבר לא על שאיפה להיות רמטכ"ל, וגם לא על רצון להיות מפקד חיל־אספקה או חימוש. „וזה בסדר, כך צריך להיות".

יום שישי, שלוש אחרי־הצהרים, עמירה אוספת את החפצים, בעוד כשעה וחצי היא תהיה בבית, בבאר־שבע. נשאר עוד לבשל את ארוחת הערב של ליל שישי. ענין של שעתיים עבודה לכל היותר.

אולי, בכל זאת, יש משהו במשפט השוביניסטי: „בדוק שלא עשאני אשה".

איזו דרך קשה.

יעל פז־מלמד

שמואליק חסמבה ומר קישקשתא

(המשך מעמוד 35)

וחנה אורלוף וקיסלינג. היו באים כל יום לשתות קפה. גם לז'ה היה מגיע. הלכנו לראות את סארטר יושב בסן ז'רמן ד'ה־פרה. איב מונטן הופיע לראשונה בהצגת יחיד, וחברי לספסל הלימודים באותו בית ספר היה הצייר הונדרטוואסר".

הוא התגורר בקן עזוב של השומר הצעיר ברובע היהודי, הפלעצל, אבל במנזה, למד טכניקות של ליטוגראפיה ופרסקו, ולא ידע דאגות. לקראת סוף השנה השניה באה גם אשתו לפריס והם חתמו את התקופה הפריסאית בטיול ברחבי צרפת ואנגליה.

לחשוב שרק עשר שנים לפני כן עדיין היה נרדף על ידי הנאצים באותה אירופה עצמה.

אגב, ב־1961 הוא חזר לצרפת וזכה ב„פרס הגדול לרישום ואקווארל של הביאנאלה לאמנים צעירים" (זה התואר המדוייק). בצרפת זה לא השאיר רושם מיוחד, אבל בארץ השפיע הפרס על המעריך הגדול של האמנות והמימסד האמנותי של צרפת, ד"ר חיים גמזו, המבקר הכל יכול של שנות השישים, והמנהל של מוזיאון תל־אביב החדש. כעבור שלוש שנים, ב־1964 ערך לו גמזו תערוכת יחיד במוזיאון, שהיה חתום אותה תקופה, וגם אחרי כן, לפני אמנים ישראלים רבים. בקטלוג לתערוכה כתב עליו בהתלהבות: „בציפורן שובבה ובמכחול קליל־מגע עורכת ידו הזריזה על פני הנייר טיולים נלבבים".

טיולים אחרים תיעד שמואליק כץ בספרי המסע שלו, שרישומים מתוכם, בשחור לבן ובאקווארל מוצגים אף הם בתערוכה ב„בית אריאלה". מעין אוטוביוגרפיה מצויירת. איפה הוא לא היה? אפילו באתיופיה ביקר ב־1968. הצטרף כקריקטוריסט של „על המשמר" לאניית משא שנסעה דרך ים סוף, בנתיב הימי החדש שנפתח אחרי מלחמת ששת הימים, אחרי כן הופיעו הרישומים בספר („מסע בארץ נודעת") עם טקסט שהוסיף נתן שחם, שגם הוא עשה אותו טיול.

מה עשה לך הטיול?

„באפריקה זיהיתי לראשונה את האופי המיוחד של ישראל. אני מתכוון – הצבעים האופיינים לארץ. כל המסעות הקודמים שלי לאירופה לא עשו לי כלום. אני יליד אירופה. באפריקה גיליתי שאנחנו חלק מן האיזור. השמיים הכחולים המאור מסויימים האלה. למדתי להתבונן בנוף. אחרי המסע הזה, האקווארלים שלי הפכו ליותר ארץ־ישראליים.

אבל אתה מרבה דווקא לצייר ערים, בתים. לאו דווקא נופים. קצת מוזר על רקע העובדה שאתה חבר קיבוץ כל השנים האלה.

אני מצייר מיבנים. זה הודות לרקע האדריכלי שלי. עברתי מציורי עכו לציורי ירושלים, ומשם לציורי ירושלים של מעלה. ירושלים – העיר שאני מכור לה.

מה היה קורה לך אם לא היית מגיע לארץ?

לא יכול להעלות על הדעת שהייתי נשאר בהונגריה אחרי המלחמה. הייתי ציוני גדול. אם לא הייתי מגיע לקיבוץ, הייתי עולה ארצה כתוצאה מן השואה והלקח שבעקבותיה.

למה אתה ממשיך להיות חבר קיבוץ?

הצרה היא שאני מבין המייסדים של הקיבוץ הזה. יש לי חברים טובים שם. יש לי סנטימנטים. הקיבוץ ואני התפתחנו ביחד.

איך זה שהקיבוץ לא הפריע לך להתפתח? הרי אמן הוא אינדיבידואליסט, באופיו והקיבוץ תובע את שלו.

צריך תכונה מיוחדת מאוד כדי להיות אמן בקיבוץ. אתה מרגיש איזו מחוייבות מצדך לקיבוץ. מרגישים את נוכחותך. אני תורם בציורי קיר, דקורציות, מצייר לעלון הקיבוצי.

אבל אתה לא מרגיש שאתה נבלם בכך, שאתה חשוף למבטים של כולם. אתה לא מרגיש כורח להתאים את האמנות שלך לדרישות של הסביבה.

לא, אין לי שום מוטיבציה למצוא חן בעיני מישהו, ואני גם לא כל כך בטוח שאני מוצא חן בעיני כולם, אבל אין לי ספק שהמקרה שלי הוא אידיאלי.

חיים נגיד

עדנאן פאשה

(המשך מעמוד 17)

קפטאלין, האם זה נכון?

האשוגי: כן.

ברברה: ואז העיסקה כבר נקשרה.

האשוגי: כן. העיסקה נקשרה, ואני בעצם כבר יצאתי ממנה. התפקיד שלי נגמר.

ברברה: והוסכם שהנשק יישלח...

האשוגי: לא! בשלב זה איש לא דיבר על נשק!

ברברה: אז על מה כן?

האשוגי: רק לפתוח צינורות מידע כדי לתמוך במודראים המתונים כמאבק שלהם...

ברברה: לתמוך בהם, כיצד?

האשוגי: על־ידי כך שניצור איתם קשר, וארה"ב תוכל אולי לקשור איתם קשרים מחדש...

ברברה: רק "לפתוח דלת"?

האשוגי: כן. בשלב זה עדיין לא דובר לא על נשק ולא על בני־הערובה.

ברברה: מתי התחלתם לדבר על נשק?

האשוגי: זה היה כאשר הישראלים והאמריקנים התחילו לדבר ביניהם. דובר על זה שאותם אישים איראניים יצטרכו להחזיר לאמריקנים את בני הערובה שלהם כדי להוכיח שבאמת יש להם השפעה. ואז האמריקנים אמרו שבמקרה כזה הם יפתחו את הדלת, אך עדיין לא למשלוחי נשק. ואז האיראנים אמרו – יפה, אם אתם רוצים לבחון אותנו, אנחנו גם רוצים למען אתכם. שילחו לנו 500 טילי טאו. לא משהו רציני. את יודעת, בעולם הנשק זה נחשב למשלוח קטן מאוד. פשוט נוצר שם מצב שבו כל צד רצה לבחון את השני.

ברברה: של מי היה הרעיון לשחרר את בני הערובה?

האשוגי: אני חושב שהרעיון עלה בשיחה בין קפטאלין לבין קמחי. משם, אני מניח, הגיע הנושא אל נשיא ארה"ב, ונשיא ארה"ב אישר את זה.

ברברה: איך אתה יודע שהנשיא אישר את זה?

האשוגי: מפני שהישראלים דיברו ביניהם שהם לא יוכלו לזוז אלא אם כן נשיא ארה"ב יאשר את כל העניין.

ברברה: זה היה לפני שהגיע משלוח הנשק הראשון לאיראן בחודש אוגוסט?

האשוגי: כן.

ברברה: האם היה איזשהו מסמך כתוב בפגישה הזאת?

האשוגי: אני בטוח שהיה משהו בכתב.

ברברה: ומתי קרה כל זה?

האשוגי: בחודש אוגוסט. לפני משלוח הנשק הראשון. ואז חזר אלי ידידי האיראני, גורבאניפאר, ואמר לי: „האיראנים אינם בוטחים באמריקנים. אין אנו מאמינים שהם יתנו לנו כסף, משום שבין כה וכה הם מחזיקים בכסף שלנו". כלומר, הוא היה צריך משהו מבטיח, מהצד, שיממן את כל העניין, ואז אמר לי גורבאניפאר: „מיליון דולר". ואני שאלתי אותו לכמה זמן הוא זקוק למיליון הזה, והוא ענה לי: „שבועיים". אז אמרתי לו: בסדר, הנה זה, ונתתי לו מיליון דולר. לפי בקשתו הכנסנו את זה לחשבון בנק סודי בשווייץ, ובתמורה הוא נתן לי צ'ק מחשבונו האישי עם כיסוי של "קרדיט סוויס".

ברברה: האם לא דובר גם על איזה עוד ארבעה מיליון דולר שאתה מימנת?

האשוגי: נכון, המשלוח הבא היה בערך של ארבעה מיליון דולר...

ברברה: שהחזירו לך בינתיים...

האשוגי: נכון, החזירו לי.

ברברה: ולך לא יצא מזה שום אחוזים? שום דמי־תיווך? שום עמלה?

האשוגי: באותו שלב של העניין, שהיה שלב קצר מאוד, עדיין דנו בשאלה כיצד משיגים שלום במזרח־התיכון... נכון, אני באמת איש עסקים, אבל מצד שני – בנושא כזה לא רציתי להתנהג כמו סוחר. גם אני מתבונן לעתיד, ואם אמנם יהיה שלום בין עיראק לאיראן – לכל מי שיעזור למדינות הללו לבנות את עצמן מחדש – יהיו הרבה רווחים, כלומר, אני ראיתי שבעסק הזה יהיו לי רווחים בטווח רחוק יותר.

ברברה: זאת אומרת שהרווחים הגדולים בעתיד חשובים לך יותר מעמלה קטנה עכשיו.

האשוגי: (צוחק). נכון מאוד.

ברברה: ובכן, אתה קיבלת את הכסף בחזרה והכנסת אותו שוב לחשבון הבנק השווייצרי, כך שמישהו אחר יוכל להוציא אותו משם. האם אתה יודע מי הוציא אותו משם?

האשוגי: בשני המקרים הראשונים מדובר באנשים שעסקו בפועל במשלוחי הנשק...

ברברה: כלומר, מדובר בישראלים?

האשוגי: יתכן. בזמן ההוא אולי היה מדובר עדיין בקבוצה של נמרודי.

ברברה: ועתה היה צורך בכספים נוספים למימון העיסקות הבאות?

האשוגי: ובכן, מה שקרה הוא שנוצרו שם בעיות בינם לבין עצמם, כלומר – בין הישראלים לאמריקנים – ואז החליט ראש ממשלת ישראל לשלוח נציג אחר של הממשלה שיהיה איש הקשר שיעבוד ישירות עם אוליבר נורת' ויסדיר את משלוח הנשק. אז עלה כל העסק לרמה גבוהה יותר – של עיסקה שבין ממשלה אחת לממשלה שנייה – וכמובן שלכל המעורבים המצב הזה היה יותר טוב, יותר נקי. וזה גם עלה לרמה יותר גבוהה כי עתה הם בטחו יותר אחד בשני, כממשלה אל ממשלה. חוץ מזה, האיראנים שיחררו בן־ערובה אחד, והעניינים התחילו לזוז. לכן, בעצם, כל הסיפור נהפך לסיפור הצלחה – וכשמדובר בסיפור הצלחה, כל אחד רוצה לדחוף את אפו פנימה, לראות אם גם הוא יכול להשתתף בהצלחה... אבל עובדה ידועה היא שכאשר יש יותר מדי טבחים – לפעמים האוכל מתקלקל.

ברברה: את הכספים שהוצאת ושקבלת נאמר לך להפקיד בחשבון שהיה ידוע בכינוי: „Resources Lake"?

האשוגי: נכון.

ברברה: אבל זה היה כבר אחרי המשלוח הראשון.

האשוגי: זה כבר היה בעיסקות של 10 מיליון ו־15 מיליון.

ברברה: ה־15 מיליון הופקדו בחשבון שהזכרתי?

האשוגי: נכון.

ברברה: מי אמר לך להפקיד את הכסף בחשבון הזה?

האשוגי: גורבאניפאר...

ברברה: האם אתה עצמך דיברת אי פעם עם קולונל נורת' – או היו לך אתו עסקים אפילו בעקיפין?

האשוגי: מעולם לא.

ברברה: עד כמה שידוע לך, אתה עסקת כל הזמן רק עם מר גורבאניפאר?

האשוגי: כן.

ברברה: למיטב ידיעתך – למי היתה גישה לחשבון הבנק הנ"ל?

האשוגי: נדמה לי, אנחנו חושבים, ששלט בו הקולונל נורת'.

ברברה: האם אתה יודע את זה כעובדה?

האשוגי: ובכן, הוא הרי היה המתאם.

ברברה: אם כך, גורבאניפאר אמר לך שלנורת' היתה גישה לאותו חשבון בנק.

האשוגי: נכון.

• • •

את דמותו של חאשוגי ניתן לזהות ברומן של הרולד רובינס "הפיראט". פוליטיקאי ישראלי מגדיר את המיליארדר הסעודי: „חאשוגי הוא 'ווילר־דילר' הפורש את כנפיו על כל העולם, לוקח עמלות ומתעשר". לעומתו אומר עליו איש עסקים ישראלי: „חאשוגי הוא בעל חזון השואף להביא את השלום למזרח התיכון. הוא יודע שרווחת תושבי האיזור הזה תלויה ברגיעה".

שמעון פרס כבר נועד עמו ארוכות. יצחק שמיר טרם עשה זאת.

יעקב ארז

קללת הפיצוי

(המשך מעמוד 13)

שרון. מינהלת הפינוי החליטה לברוק שאכן לא נלקח דבר, ונציגיה עשו בדיקות פתע בישובים. המפונים הורעזעו שבולשים כך אחריהם. אנשי מינהלת הפינוי אמרו כי הם רק פקידים המבצעים את החוק ככתבו וכלשונו.

וזה מה שהוסיף על המסכת האיומה, והכניס את המינהלה ואת המתיישבים לתסבוכות משפטיות. קשה כמובן להוכיח שדוד השמש נלקח מנתיב העשרה שמלפני הפינוי ולא נקנה מאוחר יותר בעזה. המפונים שנתבעו על לקיחת הפריטים הזוטרים (גם חבלי כביסה ומרצפות, זוכרים?) ערערו בפני ועדה בראשות שופט מחוזי ברימוס, שעל החלטותיו היו ערעורים בבית־המשפט העליון, שהחזיר את הנושא לוועדות הערר. בחלק מהמקרים, בשלב מן השלבים, ניצחו המפונים. במקרים רבים ניצחה מינהלת הפינוי. אבל שום דבר עוד לא נגמר.

„מדובר בעשרות תיקים ודיונים", אומר יוסי ורניצקי ויחיאל רז, העוזר הכלכלי למנכ"ל משרד החקלאות, מסכים עימו, אך מבקש להרגיש: „נעשה רישום מה היה לכל מפונה. היה בלגן גדול לקראת העזיבה, ואנחנו יודעים שאנשים לקחו דברים. אנחנו לא מאשימים את המפונים בגניבה. רק צריכים לבדוק שלא שילמנו פעמיים עבור אותו דוד שמש. חייבים לוודא שהמפונים עברו לישוב כפרי ולא עירוני. אנחנו מוכרחים לקיים את לשון החוק, ככתבו וכלשונו".

משרדו של עו"ד אמנון גולדנברג, לא יאומן, עדיין שקועים בעסק הזה של הפיצויים. הוא לא מוכן לפרט, ורק לומר ש„יש סיפורים מסמרי שיער. עינויים, פשוט עינויים. רחמנות על המפונים האלה. מה רוצים מחייהם?"

יחיאל רז לא חושב שזה קטנוני או מסמר שיער. הוא מלווה את כל האופרה הבלתי־גמורה הזאת של הפיצויים משנת 1978. „מינהלת הפינוי היתה צריכה לבצע את החוק", הוא אומר ומוציא רשימה כדי להוכיח שחור על גבי לבן שאו־טו־טו הסיפור של הפיצויים עומד להסתיים. „עם נביעות ושדות גמרנו ב־95 אחוז. באוגדה ונתיב־העשרה גמרנו ב־99 אחוז. אנשי דקלה קיבלו את כל הכסף. כמותם אנשי והרון, ניר אברהם, פריאל וחרובית. עם תלמי יוסף גומרים ממש בימים אלה (הם היו חלוקים ביניהם וזה עיכב). גם אנשי נאות־סיני קיבלו הכל ורק נותרה איזו בעיה עם המכבסה". אתם יודעים על מה נסב הויכוח סביב המכבסה המפורסמת של נאות סיני? על המוניטין שלה שנפגעו. המפונים רוצים פיצוי על המוניטין האבוד, והמדינה לא רוצה לשלם עבורו.

רז חושב שמינהלת הפינוי ביצעה את תפקידה על הצד הטוב ביותר, וכי המפונים לא נפגעו מהסחבת, משום שכספי הפיצויים היו צמודים. „לא יכולנו לעשות שום דבר בניגוד לחוק", הוא מדגיש, „בהפכתי לפקיד טכני שחייב לפעול על פי החוק". הוא חושב כי אם הדבר היה תלוי במינהלת הפינוי, הסיפור לא היה נמשך זמן כה רב. „עורכי־הדין של המפונים מקבלים את שכרם באחוזים מסכום הפיצויים, ולא לפי שעת עבודה, אז למפונים לא איכפת לערער על כל פסיק", הוא אומר וגם מבטל את טענת אנשי נתיב־העשרה כי במשרד החקלאות מתנכלים להם „בגלל שהם מיליונרים".

המעניין בכל הפרשה קשור דווקא באותה קבוצה של מפונים שמתוך עיקרון סירבו בתחילה לקבל פיצויים. בסופו של דבר נתרצו והסכימו לקבלם. אבל זה קרה אחרי משבר הבורסה, כך שגם קיבלו כסף צמוד וגם ניצלו כנס ממפולת המניות. ללמדך שדבקות באידאלים משתלמת, לפחות כאשר האינפלציה משתוללת, אירדור חוגג והבורסה נופלת.

עמוס לבב

חיים ואוהבים

קטעים אמריקאים

תמיד חלמתי לטוס במטוס של חברת תעופה מפסידנית, שהנוסעים שלה זנחו אותה, כך שאוכל להשתרע בנוחות על שלושה מושבים ולהניח את צרורות היד שלי על שלושה מושבים אחרים. ואני עדיין חולמת.

בינתיים עלי להסתפק בחברת התעופה הכי בטוחה בעולם, אשר לכן מטוסיה מלאים עד אין מקום להכניס שם סיכה בין המושבים, ולא כאן המקום לקונן, בכל זאת על המאזן השלילי שלה. הלאומית שלנו היא עתה חברה די סימפטית, יחסית, עם שירות נחמד, אוכל מתורבן הניתן במשורה, וקהל אשר אינו חדל להשתין כל הטיסה ובין־לבין לטייל במטוס.

הקיצור: הטיסה הטראנס־אטלנטית במחלקת תיירים היא תענוג מאד מפוקפק, ביחוד כאשר מושיבים אותך באמצע הטור האמצעי במטוס ואת תקועה שם בין הורים המנסים להרגיע את תינוקם ההיסטרי – לבין נוצרי־שנולד־מחדש המנסה להסביר לך את פשר אושרו בחיים.

בלילות הלבנים העוברים עלי עתה, כרגיל, עד שאני מתאוששת מן הג'ט־לג (אל תגידו "פער הסילוף" מפני שאיש לא יבין אתכם... כן, כן, אני יודעת בדיוק מה עושים כדי לנצח את הג'ט־לג, אבל עלי, רבותי, זה לא עובד, וכבר פניתי אל ספר השיאים של גינס כדי שיכלילוני בו בשנה הבאה: ג'ט לג בן 14 יום!) – אז בלילות הללו מתערבבים במוחי כל מיני קטעים מן החוויה האמריקאית על גדות ההדסון והפוטומק. כל פעם אני אומרת לעצמי "קאט!", מנסה להרדם, וממשיכה להיזכר, בעירנות מלאה.

הדבר הראשון התופס את העין בכניסה לשדרות מנהטן, הוא מראה הגבירות במעילי מינק ונעלי התעמלות. הן צועדות ברחובות במרץ, אם לעבודה או לקניית המתנות המטורפת לקראת חג המולד, נעולות בדגמים שונים של הנעלים שכבשו את אמריקה: נעלי "ריבק". ישנם עשרות דגמים בצבעים וגבהים שונים ואף נעל אינה מחמיאה למי שנועלת אותה, אבל האמריקניות מצפצפות: העיקר הנוחיות. בתיק נוסף רובן נושאות עמן זוג נעלים יפות יותר אותן הן נועלות בהגיען למחוז חפצן. בתחנת המטרו ליד גבעת הקפיטול אני עורכת סקר מהיר על רגלי הנשים: 3 מתוך 4 נועלות נעלי התעמלות... קאט.

בברלי הילס נפתח באר למים. כן מים ללא אלכוהול. 40 סוגים של מים: מים מינרליים, מי נחלים, מי סודה, מי ברז... בפתיחת המקום האלגנטי ניראים האנשים היפים של עיר הסרטים, שותים מים ומנחכים על עצמם. היום של המקום מכרבר על חשיבותו של המוסר. הבאר־מן מחג מן המים והשותים משתטים...

ובאותו עניין: במסגרת קנית מתנה למי שיש לו כבר הכל ראיתי הצעה מעשית: באר צף. אם אתה שוחה בבריכה הפרטית שלך ואינך רוצה לטרוח ולצאת ממנה כדי למזוג לעצמך משקה, לערבב קוקטייל, להציע לאורחיך – הכל נמצא בקרבת ידך על המים: מיתקן עם כלי לקוביות קרח, משקאות וכל האביזרים. ובאותו עניין: מתנה לילד שיש לו כבר הכל: בחנות החדשה של שוורץ בשדרה החמישית, מול פלזה, נמכרים צעצועי פרווה ממולאים: דובים, פילים, נמרים בגדלים האמיתי. בעמל רב, אני נכנסת לחנות, בעמל רב אני יוצאת ממנה. ונניח שהיו לי 3000 דולר לקנות ג'ירפה ממולאה – היכן היו ילדי מניחים אותה? נוקבים חור בתקרה? דוב לבן תופש קצת פחות נפח עולה 2000 דולר. מעניין לוקחים את המקום? למי הוא נועד? קאט.

המוצר הקיטצ'י האחרון שעדיין קשה לי לעכלו: סרט וידאו של אח בוערת, עם עצים ואש ולהבה וגחלים וכמובן קולות של פיצוח העצים שמשמיעה האש באח. נניח שזוג גר בדירה קטנה וצרה עם חימום מרכזי אבל ללא אח, ובחוץ יורד שלג והם רוצים להתחמם דווקא ליד האח. מה עושים? קונים וידאו וגם סרט של שעתיים על אח. מפעילים את הוידאו ויש בחדר אח רולקת. זה נקי ולא צריך לטרוח. סרט וידאו אחר שיצא לשוק: אקווריום ביתי. לא קורה שם דבר בין הדגים. משך שעתיים רואים דגים טרופיים באקווריום. אפילו ללא מוסיקת רקע. קאט.

חנות ספרים בלב השדרה החמישית בשעת הפסקת הצהרים. כוורת דבורים רוחשת. לא שהם עם הספר – והם גם לא מתיימרים לגזול מאתנו את התואר – אבל הם עם המתנות. קונים הרבה ספרים שימושיים של איך להיות חכמים יותר במשך שעתיים וקונים הרבה ספרים לשולחן הקפה. משהו לעלעל בו. עם הרבה תמונות.

פגישה חטופה במסיבה ישראלית עם הסופרת רחל איתן, אשר ספרה "הרקיע החמישי" תורגם בארה"ב. נו? "בחייך" היא אומרת "יהודי האמריקאים זה לא עם בשביל לקרוא ספרים מסובכים, עם יותר מחמש נפשות פועלות. התרגום אמנם גרם לכך שהשם שלי יהיה עתה יותר ידוע בחוגי המקצוע וכתי ההוצאה, אבל אני לא משלה את עצמי: זה לא ספר נחטף. ומה עם הספר 'צו גירוש' שלך, שאת עוסקת בו כבר מספר שנים? "אני לא מצליחה לגמור לעבור עליו, תמיד ישנם עניינים קודמים. המשפחה, הבית. לא מספיק שיהיה לך חדר משלך, עם מגרות־מגהות לכתב היד. צריך זמן חופשי ללא הטרדות הקטנות של היומיום. וכך אין שוויון וגם לא יהיה שוויון. עובדה. קאט.

נשף במלון הפאר הניו־יורקי "פייר" לרגל יובל ה־80 ל"בצלאל", עם קהל תורמים נוצץ שהגיע לכאן בכפור עז באשר הצ'ופאר המובטח לו הוא הענקת אות כבוד למו"ל ג'ורג' ויידנפלד, מה שמלווה בנאומיהם של ראש עיריית ירושלים טדי קולק ושגריר ישראל בארה"ב בנימין נתניהו. שלושת האריות הללו מסבים אל שולחן עגול אחד במרכז האולם – ובין לבין הגשת הארוחה (שום דבר לכתוב הביתה) מכרכרות סביבו מספר נשים מהודרות. ג'ורג' ויידנפלד עצמו, מקסימן מקצועי (זה התרגום החופשי שלי ל־Charmer), הגיע לאירוע מצוייד בשתי בנות לוויה: אן גטי, אשת־של הבן־של־גטי האגדתי (היא, בהדרכתו של ויידנפלד, פתחה בית הוצאה בארה"ב) והשניה: פצצה, מן הסרטים, חתיכה פרגית, אשר רק על דפי הפלייבוי רואים כדוגמתה. והאיש הלא צעיר הזה, המתיז מרץ וקסם ואינו חדל מלדבר, רק כשהוא בולע את אכלו, מצליח אכן להיות אבן שואבת של אותו ערב בצלאלי.

זכרו של אותו ערב לא היה עולה מלפני אילמלא, מיד עם שובי נקלעתי אל אחד מן הקונצרטים החגיגיים של התזמורת הפילהרמונית בהיכל התרבות. הקונצרט האמיתי נערך שעה קודם לכן באכסדרה. שועלי הכסף מול המינקים והצ'ינצ'ילות. איזו אוירה מתוחה וקפואה, עם מבטים חודרי שריון. והנצנוצים של העושר החדש המופגן כאן במין וולגאריות שכזו, ללא כל ריסון, נזכרתי בעשירים הגדולים של יהודות ניו־יורק אשר לכשו את המחלצות "בנשף "בצלאל". באנדרסטייטמנט שלהם ניראו הניו־יורקים כמעט דלפונים ליד הישראלים המוצגים בפילהרמונית. קאט.

(המשך במדור הקרוב)

תמר אידר

הורוסקופ

תחזית לשבוע שבין 16 ל־22 בינואר

גדי (22 בדצמבר עד 19 בינואר) [illegible]

דלי (20 בינואר [illegible]) [illegible]

[illegible] (19 בפברואר עד 20 במארס) ...בתחום הקריירה עלול להיתקע, ואתם ...לנקודת המוצא, אך הפעם תעלו על המסי... זה הזמן להדביק פיגורים בתכתובת ...בימים אלה לא כדאי לשלב עסקים עם [illegible]

[illegible] (21 במארס עד 19 באפריל) ...שלכם תוביל אתכם לרעיונות חד... בתחום הקריירה, אך עדיין אין זה הזמן לש... במחשבותיכם. יש לכם עכשיו נטיה ...וכדאי לרסן אותה. בלי משמעת ...דבר.

[illegible] (...עד 20 במאי) ...עלולים להיות מאוד מתוחים עכשיו, ...זמן מיותר על אנשים שלא ...ברורים. אל תתפזרו על יותר ...על המרץ שלכם. זה הזמן [illegible]

[illegible] (...עד 20 ביוני) ...להקדיש יותר תשומת־לב ...מאשר לרגשותיו של קרוב משפ... שהאחרים אינם ממלאים את ...שלכם תאפשר לכם [illegible]

[illegible] (...עד 22 ביולי) ...השראה תצירתית שנותה ...היא פשוט תועלם את ...בחברת מישהו קרוב ...לדאוג עקולים לפ... [illegible]

אריה (23 ביולי עד 22 באוגוסט)
השבוע אתם עתידים לקנות דברים יפים לבית, אך דריפת התענוגות עלולה לגרור אתכם לביזבוזים מיותרים. אתם לא צריכים לשחק את העשיר כדי לעשות רושם, בעבודה המצב מבולבל למדי.

בתולה (23 באוגוסט עד 22 בספטמבר)
חיי החברה מתנהלים לשביעות רצונכם, אך קרוב משפחה עלול להרגיש זנוח, ומתוסכל מעניינים. הצירתיות שלכם מודגשת עתה יותר מתמיד וכדאי לנצל זאת. אנשים נוטים לגרום לכם לחכות, ותזדקקו להרבה סבלנות.

מאזניים (23 בספטמבר עד 22 באוקטובר)
תקשורת משופרת עם בני משפחה תהיה אפשרית בתקופה הקרובה. נסו לפשט את חיי החברה שלכם – אתם מנסים לרקוד ביותר מדי חתונות. אתם גם נוטים למליצות פה, וכדאי מאוד לשקול את מלותיכם.

עקרב (23 באוקטובר עד 21 בנובמבר)
בתחום הקריירה שימו את הדגש על מקוריות, אך אל תנסו להשיג יותר ממה שאתם מסוגלים לחשוב ברגע. שיחות עם בני משפחה תהיינה מועילות, תצליחו לטהר את האווירה ולהרפות את המתחים ששררו ביניכם.

קשת (22 בנובמבר עד 21 בדצמבר)
החודש אתם אופקים חדשים [illegible] אתכם להוצאות עצמיות. הכסף [illegible] בם, אלא אם בו תקפידו על [illegible] את עיניי הקריירה ושימו דגש מיוחד על [illegible] הוצאות.

פנטהאוז

יואל לב

סף הפחד

הוא מזכיר לגליה את המינגווי. לא בצורתו החיצונית, אלא באותו מינהג שלו לעלות מפעם לפעם את סף הפחד עד לנקודה קריטית – כמו נרקומן. להפוך את הפחד לסם שיש לצרוך אותו בכל פעם בכמות גדלה והולכת כדי לחוש בריגוש. הוא נזקק לפחד כדי לפעול בשלמות, במלוא חושיו. אם תיטול ממנו את הפחד ותשים אותו בניצת הסיגרה הטובענית – הוא יעלה חלודה.

השתחרר מצבא הקבע. היה מפקד יחידה קרבית, פלוגת סיור, גדוד סיור. שירת ביחידות עילית כמו סיירת מטכ"ל. היה שותף למבצעים חשאיים ומסוכנים. נפש השירות בצבא הביא את הצורך שלו לתהות על פי התהום לידי מיצוי.

כערבים, כשהיה בא למה שגליה כינתה "מנוחת הלוחם", אהב לצטט לה את דברי הסופר האנגלי להיקארה: "אנחנו מאבדים את האנושיות כדי לשמור על האנושיות. אנחנו מאבדים את הרוך והחמלה כדי לשמור על החמלה והרוך". בינה לבין עצמה גליה תהתה על הלוחם המנוסה הזה. מה כבר נותר לו, לאחר שאיבד את האנושיות שלו כדי לשמור על האנושיות של החברה הישראלית? האם הוא מבין את גודל הקורבן שנדרש ממנו? האם הוא חש עצמו כבעל מום?

★

יובל צעיר מגליה בעשר שנים. תמיד היה "בנם של השכנים ממול". כאשר גליה נישאה היה ילד בן עשר, בעל עיניים גדולות ובהירות, שאהב לבוא לביתם של גליה ואורי. לגליה היתה הרגשה שהוא בעצם "גדל על ברכיה". היא ראתה אותו מתבגר, מקשיח, מחליף את רכות הנעורים בצורה המושלמת של גבר. סנטר מרובע, כתפיים רחבות. מצח גבוה. בעיניים הבהירות הבריק עתה מבט קר, מתכתי.

גליה זוכרת את השיחות שלהם כאשר התגייס והצטרף לצנחנים. תמיד בא אליה לספר לה מה עובר עליו. עם השנים נהפכה לידידתו הטובה ביותר, לאוזן הקשבת שלו – עד שאורי העיר פעם, ספק בצחוק ספק בזעם – "התחלת לפתות קטינים?", ואחר־כך, אולי כדי למחוק את רישומם הקשה של המלים, הוסיף: "לפעמים את מקדישה לו יותר זמן מאשר לניר", תוך הרגשת העובדה שבעצם אין פער־גילים גדול בין הידיד שבא לנהל איתה שיחות־נפש ובין בנה הבכור.

גליה אפילו לא נפגעה. ידידותו של יובל ותשומת־הלב שהעניק לה החניפו לה. "אני חושבת שאני הצד החלש שלו", אמרה לאורי, "אני אולי האדם היחידי שלידו הוא מרשה לעצמו להיחשף, להיות פתוח. כאילו העובדה שהוא חושף את עצמו בפני, מאפשרת לו אחר־כך להיות חזק וסגור יותר".

קשה לומר שאורי נהנה מהניתוח הזה.

★

היה ביובל איזה צורך עמוק, בלתי־מודע, להחזיר חוב. גליה לא פגשה מימיה אדם צעיר שנשא על כתפיו את תחושת החוב באורח ברור יותר, שתמיד הרגיש שהוא חייב לתת. הוא רץ ממשימה למשימה, דחף עצמו תמיד אל קו האש הראשון, גירה כל העת את סף הפחד שלו. כל זה נבע, כנראה, מתחושה של "אני קיבלתי, כל הדור שלי קיבל הכל על מגש של כסף. הורים מבוססים, בית טוב, 'מטריית־הגנה' משפחתית. דאגו שאסיים את הלימודים, שיהיה לי כסף לרכוש מכונית, נתנו לי מפתח לכל המסגרות החברתיות שרציתי להיכנס אליהן. את כל אלה קיבלתי משום שנולדתי במקום הנכון".

יושב נינוח על הכורסה בדירתה של גליה, משוחרר כמו שרק החזקים באמת יכולים להיות משוחררים. לשבת נינוחים, לחשוף את כל החולשות לעיני אחרים בידיעה שאיש לא ינצל אותן נגדם.

כאשר הוא חוזר מהשירות, הוא מצלצל לגליה ומזמין עצמו "לכוס קפה ועוגת שוקולד". הקצין הקרבי הזה עדיין לא עבר את הגיל שבו אוהבים עוגות מתוקות. גליה מכינה לו את העוגות שהוא אוהב, קפה פילטר חזק, מוסיקה חרישית. הוא מעדיף את באך. היא משתדלת – אם כי לאורי מעולם לא אמרה זאת במפורש – שבשעות אלה לא יסתובב איש בבית והיא תוכל לארח אותו בשקט. "השיחות האלה חשובות לו", אמרה פעם אחת לאורי, במעט מתנצלת.

ויובל יושב אצלה, ומדבר: "בכל פעם שאני רואה כמה מהעולים החדשים שמשרתים איתי היום בצבא, אני מבין מחדש עד כמה הדור שלי חייב למדינה. יש לי המון חיילים כאלה, צעירים שעקרו עצמם מהמדינות שחיו בהן, מהשפה, מההרגלים, מהחברים, וצריכים להתחיל הכל מחדש. כשאני חושב עליהם אני מבין איזו מתנה קבלתי בכך שנולדתי כאן, ואפילו דור שלישי. קבלתי את כל מערכות הקשרים כדבר מובן מאליו. לכן אני חייב".

★

עם השנים יובל התרחק מגליה, בעיקר לאחר נישואיו. היא מצאה עצמה ממתינה לשיחות עמו, לפגישות עם הגבר הסוער וחסר המנוחה, "הגיבור הלאומי" שרוב מכריו כלל לא ידעו על אומץ לבו ופעולותיו הנועזות.

ופתאום הוא מסיר את המדים והוזר הביתה, לחיים בלי סכנה ובלי מתח. יש לו שני ילדים ואשה צעירה ונאה. יש לו ידידים שהלכו איתו דרך ארוכה, אבל "אני לא מתרפק על זה. תמיד צחקתי מדור הפלמ"ח שהתרפק על ימי התפארת שלו, כאילו מאז לא עשה דבר. אני מתחיל הכל מחדש. לגבי כל מה שהיה קודם – נגמר כאשר החזרתי את המפתחות".

גליה איבדה אותו, ומצאה אותו מחדש בבוקר שבת חורפי וקר על חוף הים. פגישה כל־כך אופיינית עד שגליה כמעט צחקה לעצמה. מי חוץ מיובל יכול לצאת בשבת בבוקר, באור ראשון, לעלות על מטוס ולצנוח ממנו צניחה חופשית לחולות חל־ברוך?

היא ראתה את החליפה הצבעונית מתנודדת באוויר, ועוד לפני שהרמות באוברול הלבן נגעה בחול הרטוב – ידעה שזה יובל.

★

הוא חיבק אותה, מחייך. לרגע התענגה על ריח בושם הגילוח שלו, ריח שחסר לה, כנראה, יותר מאשר רמותו המחייכת.

יובל מצא מחדש את הסכנה שרדף אחריה. "כשאתה מחפש אחריה היא אף פעם לא הולכת לאיבוד" אמר לה, מסרב להרפות ממנה. "עכשיו, כדי לחזור ולהריח את הפחד, אני צונח, צולל, רץ לאורך החוף. יש לי חיי נישואים טקסים, ועבודה לא מרגשת במיוחד כמנהל מיפעל, וזוהי כל מנת הסכנה שאני צריך".

אחר־כך הרחיק אותה ממנו כדי להקיף במבט אחר גם את פניה הצוחקות וגם את גופה, עטוף במעיל רוכון עבה שלא הצליח להסתיר את גיזרתה הדקה. "אבל את האמת תמיד טרחתי להסתיר מכך. האמת היא שבעצם אני פחדן, עובדה. במשך כל השנים הללו פחדתי להגיד לך שמאז שהייתי בן עשר, רציתי להתקתן רק איתך..."

בעמוד זה מבחר מהודיעות והמודעות שפורסמו ב"מעריב" בשבוע שבין 9.1.52 – 16.1.52.
הנוסח המקורי נשמר.
ליקט: גבריאל שטרסמן.

מעריב
השבוע לפני 35 שנה

אין חכם כבעל נסיון...

מתקינים רשתות ע"ג חלונות הכנסת

מורות ת"א שופטות – הובטלו 20 אלף תלמיד

בעשרים אלף מבין תלמידי בתי ספר נשלחו הבוקר לבתיהם בעקבות שביתת מורות כלית שפרצה בבתי ספר העממיים בתל אביב.

השביתה הקיפה כ־850 מורות בכל בתי הספר בעיר. מכיוון שהמורות מהוות למעלה ממחצית כוחות ההוראה בבתי הספר, מנעה שביתתן קשה במהלך הלימודים. המשיכו ללמוד רק כיתות שבהן מלמדים מורים.

המורות החליטו על שביתתן הכללית באסיפה אמש, עקב קיצוץ תוספת יוקר למורות הנשואות מ־100 עד 80 אחוז ע"י אגף החינוך. האגף נימק קיצוץ זה בנוהג שהמורות הנשואות מלמדות אך ורק 24 שעות במקום 30 בשבוע.

בון מביעה תקוותה "שהמו"מ עם ישראל ייפתח בקרוב"

ממשלת מערב גרמניה מקווה שהמו"מ הישיר בין ממשלת ישראל לגרמניה המערבית ייפתח קרוב.

תקווה זו הובעה בהודעה רשמית שנתפרסמה על־ידי ממשלת בון, המציינת כי המו"מ הזה עומד להיפתח בקרוב לאחר שהכנסת ייפתה השבוע את כוחה של ממשלת ישראל לפעול בכיוון זה.

סוכנות סט"א, המביאה ידיעה זו, מוסיפה כי שלטונות גרמניה המערבית אומרים שהם רואים במציאת פתרון ידידותי לבעיות חמריות אלו הזדמנות ראשונה לריכוך יחסו של העם היהודי כלפי העם הגרמני שהוכתם ע"י פשעי המשטר הנאצי.

בינתיים מודיעים ממרכזי הגולה היהודית בעולם על התנגדות הולכת וגוברת למשא ומתן ישיר עם גרמניה.

חלוקת פרס ביאליק

דוד בן גוריון מחתני הפרס נואם. יושבים: ראש עיריית ת"א ישראל רוקח והתן הפרס לספרות יפת זלמן שניאור

נמצאו הכסף ומטבע הזר שנשדדו ע"י קופאי־הבנק

רוב שללו של גרשון פאר, הקופאי של בנק פייכטוואנגר, פרט לכספים שחילק במעברות וטרם נגבו בחזרה והכספים שמסר עד מעצרו – נמצאו אמש וחבוקר: חבילה אחת במזומנים, בשטרות ישראליים ובמטבע זר בשווי של כ־45 אלף ל"י נמצאו מוחבאות בליל אמש בשדה פתוח, באיזור ג' בנתניה וחבילה שניה, שהיו בה כ־10 אלפים ל"י, שנמצאה בבסר ויתקין, ליד הגשר המזרחי, מקום שם עגנה בשעתה האניה "אלטלנה".

פאר, שנאסר אתמול אחר הצהרים על ידי המשטרה בנתניה, הוליך את השוטרים למקומות שונים בסביבה בטענה, ששם הסתיר את שללו, אבל לא נמצא דבר בשום מקום.

לבסוף נתגלה השלל על ידי סכסיס מחוכם: קבוצת שוטרים ובראשם הקצין ג. מאירי ממשטרת פתח־תקוה, שהתחפשו כ"אנשי מחתרת" הופגשו עם פאר, ולאחר שהלה השביעם כ"נאמני מחתרת" הוליך אותם אל מחבוא ושם נמצא חלק מהשלל.

הבוקר יצאה שוב קבוצת "המחתרת" בראש מפקד המשטרה מר מאירי לחיפושים נוספים, הם נשבעו שוב שבועת אמונים ל"מפקדם" פאר, ושוב העמידים את "החוקת". כל חברי "המחתרת" קיבלו סטירות לחי מהמפקד פאר לפני צאתם לפעולה. אח"כ הוביל אותם פאר לאורך החוף בתוך הים 6 ק"מ על קילומטר לפני כפר אביחיל ושם בתוך הבקלידום שלו, שהיה מונח שם מכוסה בענף ובאבנים, הונחה החבילה שהכילה עשרת אלפים לירות.

התמוטטה קומת הניתוחים בביה"ח "השרון" בהתפוצצות מחרידה שאירעה הבוקר

קומת מחלקת הניתוחים של בית החולים "השרון" בפתח תקוה (בילינסון) בין התמוטטה הבוקר בהתפוצצות שאירעה בשעה 6.20.

ההתפוצצות אירעה, כפי הנראה, כתוצאה מקצר חשמלי והתלקחות מגזים (חמצן). אש אחזה בחלק מבנין ביה"ח.

רק נס לא נפגע איש משום שהרופאים המנתחים ועוזריהם היו מחוץ לקומה ועמדו להכנס לחוכה לאחר כ־10 רגעים. בשעה 6.30, עת מתחילים הניתוחים.

ואלה איומי שוקיירי

יושב ראש הוועדה המדינית המקבילה מר סלים סרפר נזיף בנציג סוריה אחמד שוקיירי, כשזה עליה הלה בנאומו כי לא יחלוף זמן רב עד שתגיע ישראל למצב שהאו"ם יהיה מוכרח למנות נציב יהודים בינלאומי לחיסול שרידיה של ישראל.

בין השאר הציע שוקיירי ליהודים 60 מיליון לירות אם יעזבו את ארץ ישראל.

היצרנים מעכבים חתימת הסכם האינדקס

עיכוב פתאומי חל הבוקר בחתימת זכרון הדברים בין התאחדות בעלי התעשיה לבין הוע"פ של ההסתדרות שלפיו צריכה תוספת היוקר בשלושת החדשים הבאים לעלות ב־3,500 ל"י בערך.

בהתאחדות סרם הוחלט סופית, אם לקבל תביעת ההסתדרות לחישוב הבסיס תוספת היוקר באינדקס החדש לפי 800 נקודה, לנקודה, התעשיינים טוענים שאינם יכולים להסכים להחלטה מרחיקת לכת כזו, בלי לקשור את השינוי המוסכם בעליית מחירי התוצרים התעשייתיים.

"דוד": תוספת גרוש בכל קו

משלחת ב"דן" בת שלושה חברים עומדת להפגש היום עם שר התחבורה ולהציג תביעתה להעלאת תעריף הנסיעות בכל הקווים העירוניים ב־10 פרוטות עקב התייקרות הדלק, אחזקה וחלקי החילוף, העלאת שכר הנהגים, הכנסת אוטובוסים חדישים וכו'.

הנה לבית בן־יוסף ורחמני ולמפסון, קוזי תודה משלחים לשלום על הולדת בבורחם

למשפחות בן־עמי וורפסון שפע ברכות להולדת הבת מאחל שמואל חפץ ומשפחתו

למשה ויצהיו זרעיתו בכפר עשה ברכות מאליפות להולדת הבן

ח ב ת ח מוסמכת בהבחנה הדוקה עם כלים קומשם עבודה בלטבנות

מועדון מטיילי מעריב

צרשים: „מועדון מטיילי מעריב"
מערכת „מעריב" רח' קרליבך 2, תל־אביב, טל. 03-439207
פתוח ברציפות בין השעות 8.30 עד 17.00

מצרים
ב־165–180 ש"ח!

„מועדון מטיילי מעריב", בשיתוף עם „נאות הככר", מכריז על פתיחת קו סיורים שבועי, קבוע, באוטובוסים למצרים ★ טיולים לארבעה ולחמישה ימים במסלולים קבועים.

★ סיור בימי חול, 5 ימים (ארבעה לילות)

- ★ בכל יום ראשון בשבוע, חוזה ביום ה' בערב. יציאה מתל־אביב באוטובוס תיירים.
- ★ שהייה בבית מלון מדרגת תיירות גבוהה („מארווה"), כולל ארוחת בוקר.
- ★ שני ימי סיור בקהיר, יום חופשי.
- ★ מלווה ישראלי צמוד לקבוצה בקהיר.
- ★ המחיר: 180 ש"ח בשלושה תשלומים (60x3 ש"ח)
- ★ לא כולל: אשרה, מסי מעבר גבול והיטל על שירותים בחו"ל.

★ ארבעה ימים (שלושה לילות) סופשבוע ארוך

- ★ בכל יום חמישי בשבוע, חוזה ביום א' בערב. יציאה מתל־אביב באוטובוס תיירים.
- ★ שהייה בבית מלון מדרגת תיירות גבוהה („מארווה"), כולל ארוחת בוקר.
- ★ שני ימי סיור בקהיר.
- ★ מלווה ישראלי צמוד לקבוצה בקהיר.
- ★ המחיר: 165 ש"ח בשלושה תשלומים (55x3 ש"ח).
- ★ לא כולל: אשרה, מסי מעבר גבול והיטל על שירותים בחו"ל.

לדרום אמריקה עם מדריכי נאות הככר
חמישה מסלולים בתקופת הקרנבל

- ★ המסלול הדרומי – לארגנטינה, צ'ילי וברזיל — 35 יום מפטגוניה וארץ האש לקרנבל. יציאה: 3.2
- ★ המסלול המקיף א' – לארגנטינה, בוליביה, פרו וברזיל — 35 יום סיום בקרנבל – רמת לינות משופרת. יציאה: 4.2
- ★ המסלול המקיף ב' – ברזיל, פרו, בוליביה וארגנטינה — 34 יום פתיחה בקרנבל – רמת לינות עממית טובה. יציאה: 24.2
- ★ 3 קרנבלים בברזיל — 18 יום מהאמזונס למפלי האיגואסו. יציאה: 23.2
- ★ המסלול האטלנטי הקצר — 15 יום לארגנטינה וברזיל עם סיום בקרנבל בריו. יציאה: 20.2

סופשבוע בחרמון ובצפת

יומים בגליל, כולל ביקור באתר החרמון,
לינה במלון „נוף הגליל" בצפת,
4 ארוחות, קפה ועוגה.

יציאה מבית „מעריב" ביום ששי ב־7.30 בבוקר, נסיעה דרך ואדי מילק, עמק בית נטופה, כביש חוצה קרית־שמונה, אתר החרמון, ביקור ובילוי במקום, ברכת רם. חזרה: עם צאת השבת.
תאריכי יציאה: 30.1, 6.2

★ טיולי יום לחרמון

יציאה מתל־אביב • תאריכים: 24.1, 31.1.
המחיר: 32.- ש"ח, לילדים עד גיל 12: 30.- ש"ח.

* כפוף לתנאי מזג האוויר. במידה והאתר סגור למבקרים – ביקור בחוות התנינים בחמת גדר.

נופש ב„גני מוריה"

★ ים המלח

שבוע בריאות ונופש במלון „גני מוריה" בים המלח, מיום א' 1.2.87 עד יום ה' 5.2.87 (ארבעה לילות). המחיר לאדם בחדר זוגי, חצי פנסיון, קפה ועוגה – 68 ש"ח ליום, כולל כניסה חופשית לבריכות הפנימיות הממוזגות של מי ים המלח, ג'קוזי וסאונה.
שני תשלומים, 50% בעת ההרשמה והיתרה – 20 יום מתום הארוח.
תרגילי כושר גופני בהדרכת מורה בכירה

„שורשים"

★ „מאיוב עד בראשית" – 5 ספרי האמונה, ע"פ פרופ' ישעיהו לייבוביץ.
קורס סמסטריאלי מיוחד יפתח במועדון „צוותא" תל־אביב.
הקורס יתקיים בכל יום שני, החל מ־4.30 אחה"צ.
הפגישה הראשונה: 9.2.87

★ סמינר יהדות ואיסלאם – ימי הביניים
יתקיים במלון מגדל הכנסת בירושלים,
בתאריך 6–7 בפברואר 1987.

סופשבוע בטבריה"

במלון נהר הירדן
22 עד 24 בינואר 1987

מחילות בר־כוכבא

★ אמציה
טיול יום למחילות בר־כוכבא

מצוקי דרגות

★ קורס גלישת צוקים
★ קורס גלישת צוקים
★ טיולי יום ברכב מדברי

מבצע מיוחד לקוראי

טוס PAN AM למיאמי
וגלה את פלורידה
ב־9 דולר בלבד!

עוד בתכנית החדשה:
★ שייט חופים לאיי בהאמה
★ דיסני וורלד, 5 לילות. עם רכב צמוד

וכל זאת ב־9 דולר בלבד!

אינטרסטייטס ישראל 87'
פרטים בקרוב

